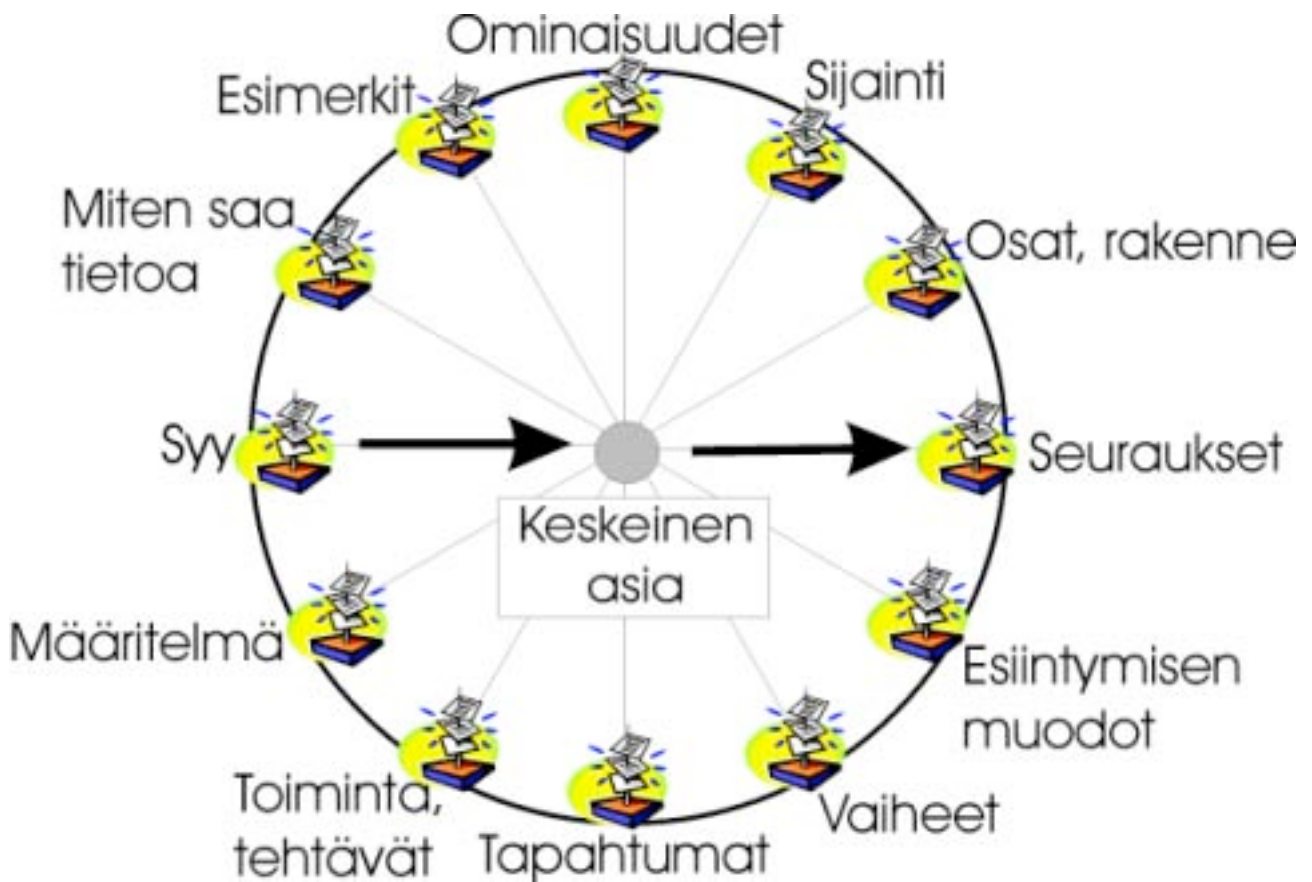


Kootaan ajattelun työkalupakki

- Perustiedosta elämänhallintaan -

**Pikkukeskosina syntyneiden sokeiden nuorten
oppimiskuntoutushanke 2005 -2007**



Sisällysluettelo

Ajattelun työkalupakki: kuva orientaatioperustasta, oppimisen jäsennysmallista
... sivu 9

Ajattelun työkalupakki tekstinä
... sivu 34

"Laaja orientaatioperusta ja yksilöllinen mielen malli tukee nuoren kykyä käsitellä tietoa."
Yksinkertainen esimerkki orientaatioperustasta
... sivu 77

Lukijalle:

"Aikuisen tehtävä on ylittää omat rajansa ja opettaa uutta, ei vain rajoittaa vanhaa."
Kari Kosonen ja Anne Merisaari kertovat kirjan taustasta, sisällöstä ja tavoitteista
... sivu 4

Esipuhe:

"Kansainvälisesti merkittävää tutkimusta"
Oppimistutkimuksen professori Kai Hakkarainen arvioi Kari Kososen uraauurtavaa tutkimustyötä pikkukeskosena syntyneiden sokeiden nuorten oppimiskuntoutuksesta
... sivu 7

"Kaikki oli ollut yhtä söheröä mutta sitten mulle tuli sellainen avara tunne"
Tuike kertoo orientaatioperustoista Toiminnan teorian konferenssissa
Dipolissa toukokuussa 2005
... sivu 9

Aleksi - tuleva pianonvirittäjä - lukee metronomin kehitykseen liittyvää tekstiä
Kari ja Aleksi näyttävät miten Ajattelun työkalupakki toimii
... sivu 11

"Isänä minä olen tietysti ollut kaikessa mukana."
Aleksin tarina isä Hannu Lindforsin kertomana
... sivu 37

"Elämällä on paljon annettavaa Eskolle, kuitenkin."
Eskon tarina, isä Jukka Kivinen kertoo huhtikuussa 2005
... sivu 43

"Mitä asioita kannattaa etsiä kun luetaan tekstiä tai kerrotaan jostain asiasta?"
Kari ja Esko tapaavat ensimmäisen kerran ja tutustuvat oppimismalliin kesäkuussa 2005
... sivu 48

Esko pitää juhlapuheen NKL:n lastenkuntoutuksen 40-vuotisjuhlassa lokakuussa 2005
... sivu 57

Esko kirjoittaa markkinointiesittelyn valkoisesta kepeistä marraskuussa 2006
... sivu 58

"Esko on jo valmis tapaus maailmaan liihottelemaan!"
Näin isä Jukka Kivinen näkee Eskon marraskuussa 2006
... sivu 59

"Tuikessa näkyi sellainen vahva oma elämänhalu ensimmäisestä päivästä lähtien."
Tuiken tarina, isä Rauno Merisaari kertoo
... sivu 63

"Nyt minulla on ajattelun välineet!"
Tuikkeen pohtii omaa oppimistaan ja kehitystään syyskuussa 2006 ja tammikuussa 2007
... sivu 70

"Kehitän menetelmää jokaisen oppijan tarpeisiin yksilöllisesti".
Kari kertoo oppimismallin kehittämisestä ja työskentelystä nuorten kanssa
... sivu 75

Lukijalle

Pikkukeskosena syntyneen sokean lapsen tukeminen, kasvattaminen ja opettaminen vaativat luovuutta. Luovuus on aikuisen omien rajojen ylittämistä tai ainakin vilpittömää pyrkimystä ylittää omat rajansa. Luovuus vaatii paljon tietoa, ja sitä enemmän itse hankittua tietoa, mitä uudemmasta asiasta on kysymys. Pikkukeskosia on pystytty pitämään hengissä vasta parikymmentä vuotta, joten heihin liittyvä tieto on ollut hankittava elämällä. Se vaatii pitkäjänteisyyttä, halua etsiä uusia keinoja silloin kun vanhat eivät toimi, ja kykyä nähdä mikä toimii tai ei toimi. Lapsi tarvitsee aikuista silloinkin kun aikuista väsyttää ja ottaa päähän. Lapsen eteenpäin tukeminen vaatii sinnikkyyttä, koska tuloksia ei aina helposti tule. Lapsi on luonnostaan konservatiivi, ei radikaali, joka mielihyvin säntää uusiin kokemuksiin. Hän ei ”tottele”, koska hänen ei kuulu tehdä niin, sen sijaan hän on vastaanottavainen vaistotessaan aikuisen aidon kunnioituksen ja kiinnostuksen. Lapsi toimii niin kuin toimii, koska hän ei ehkä osaa muuta – ja aikuisen tehtävä on opettaa uutta, ei vain rajoittaa vanhaa. Luovuus vaatii myös itsepäisyyttä, koska arvostelijoita riittää aina eikä vähättelykään ole tavatonta. Koirat haukkuu ja karavaani kulkee – asenteen on ehkä hyvä olla sisäsyntyinen. Näistä syistä eteenpäin vievät ideat eivät aina synny virka-aikana.

Meidän kirjamme on syntynyt lasten ja nuorten kanssa elämällä sekä lukuisista nuorten, heidän vanhempiensa ja asiantuntijoiden kanssa käydyistä, muistiin merkityistä lasten ja nuorten kehitystä sekä oppimista koskevista keskusteluista. Se on pohdintakirja, jossa jokainen kertoja puhuu avoimesti ja vapaasti omaa tarinaansa, ajatuksiaan lasten ja nuorten mahdollisuuksista ja tuen tarpeesta. Tämä kirja on ihmisten puhetta ihmisenä olemisesta, ja se on kuten elämäkin, aina jotain viimeistelyä vaille, jotkut asiat ratkaistu, jotkut ratkaisua odottamassa. Kirjasta saa kattavan kuvan pikkukeskosena syntyneiden, nyt jo täysi-ikäisten sokeiden nuorten ja heidän vanhempiensa kohtaamista haasteista ja niihin vastaamisesta, joskus yhdessä, mutta valitettavan usein myös yksin. Samalla kirja tarjoaa tieteellisen tason tietoa yleistajuisesti: lukija pääsee aitiopaikalta seuraamaan uuden oppimiskuntoutusmenetelmän kehittämistä ja tutkijan henkilökohtaisiakin tuntoja uusien haasteiden edessä.

Kirjan kirjoittaminen on liittynyt oppimiskuntoutuksen tutkimusprojektiin, jonka yksi kirjan päähenkilöistä - Esko - pisti alulle sanomalla, että hänkin haluaisi sellaista tukea mitä on saanut Tuike, toinen kirjan päähenkilöistä, Anne ja Rauno Merisaaren tytär. Että olisikohan sitä apua saatavilla Ja olihan sitä. Keskeistä oli, että joku huomasi kysyä. Myöhemmin mukaan tuli myös Alekski ja molempien poikien isät, Jukka Kivinen ja Hannu Lindfors.

Alekski, Esko ja Tuike syntyivät alle kilon painoisina pikkukeskosina Helsingissä 1980-luvun lopulla. Heidän kaikkien silmissä on keskosen verkkokalvovaurio, joka on aiheuttanut sokeutumisen. Esimerkiksi 24-viikkoisena syntyvällä pikkukeskosella aivot ovat vielä sileät, poimuttumattomat, ja hermoverkot ovat muodostumatta. Aivot kyllä kehittyvät, ja tietoa välittävät hermoverkot muodostuvat, mutta niiden muodostuminen voi olla sattumanvaraista. Kuten näitä nuoria pikkukeskosina hoitanut lääkäri sanoi, kohtua emme valitettavasti voi korvata. Parikymmentä vuotta sitten oli juuri opittu pitämään hengissä myös näitä

kaikkein pienimpiä ihmisenalkuja, ja pääpaino oli hengityssairauksien ehkäisemissä. Silloin ei vielä voitu tietää, mikä merkitys aivojen kypsyttömyydellä tulee olemaan esimerkiksi oppimiselle ja oman toiminnan ohjaukselle. Tietoa alkaa olla nyt, kun nämä ensimmäiset pienestä kasvaneet ovat jo täysi-ikäisiä. Heidän oppimisvaikeuksiinsa tai oman toiminnan ohjauksen ongelmiinsa ei ole yleensä saatavilla kuntoutusta.

Tämän kirjan päähenkilöt ovat nyt saaneet kuntoutusta, ja yksi heistä, Tuike, on aloittanut ylioppilaskirjoitukset hyvällä menestyksellä. Tuike on lääkäreiden mukaan ensimmäinen 24-viikkoisena syntynyt sokea nuori, joka on pystynyt opiskelemaan näin pitkälle. Myös Alekski ja Esko menestyvät ammattiopinnoissaan: Alekski opiskelee pianonviritäjäksi ja Esko merkonomiksi Arla-instituutissa.

Oppimisvaikeudet kärjistyvät usein yläastevaiheessa, jolloin murrosikä vie voimia ja eteen tulevat myös vammaisuuden sosiaaliset vaikutukset, syrjäytymisen uhka konkretisoituu. Monet vanhemmat ovat siinä vaiheessa väsymyksen huippupisteessä: takana on vuosia jos jonkinlaista yrittämistä lapsen kanssa ja lapsen puolesta. Ja sitten pitäisi jaksaa aloittaa vielä kerran, vielä vaikeampien asioiden parissa. Koulusta ja muista virallisista kasvatusinstituutiosta saattaa perheen mielestä olla enemmän haittaa kuin hyötyä, niin voimakas erilaisuuden syrjäyttämisen tendenssi joskus on.

Miten selvitä oppimisvaikeuksista ja miten selvitä elämässä? Pääsee paremmin perille, kun tietää mihin on menossa, väitetään Nalle Puhin sanoneen. Mutta jotta tietäisi, mihin on menossa, pitäisi myös osata *ajatella* jotain. Kuinka moni vaikeavammaisen nuori lopulta selviytyy syrjäytymättä, oppimisen ja koulutuksen ulkopuolelle sysätynä? Meidän mielestämme koulutus on tie pois kurjuudesta, se luo mahdollisuuksia itsenäiseen, vapautuneeseen elämään. Oppimisen ja koulutuksen kautta saa myös keinoja osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin. Meidän projektissamme on ollut kolme teemaa: Kehittää menetelmää, joka auttaa nuoria onnistumaan oppimisessa ja tarjota heille mahdollisuus näyttää, että he osaavat. Sekä tarjota tukea vanhemmille silloin kun heistä tuntuu, että tekee mieli luovuttaa.

Kirja on tarkoitettu lasten ja nuorten vanhemmille sekä heidän kanssaan työskenteleville, ja se korostaa aikuisten vastuuta lasten ja nuorten kehittämisessä ja oppimisessa. Hyvää esimerkkiä näyttävät tämän kirjan vastuulliset isät, jotka uskaltavat avoimesti pohtia lasten kanssa kasvettuja vuosia ja tulevaisuutta.

Nuorten oppimiskuntoutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa Kari Kosonen, joka tekee aiheesta myös väitöskirjaa. Haastattelut ja kirjan tekstien toimittamisen on tehnyt Anne Merisaari. Tekstin sisällöstä vastaamme yhdessä.

Tekstien tyylilajiksi muotoutui narratiivi ja dialogi, tarina ja vuoropuhelu, koska ne ovat hankkeessa mukana olleille nuorille tärkeä oppimis- ja ajattelutyyli, jota arvostetaan nykyään valitettavan vähän. Kuitenkin edelleen on kokonaisia kansoja, joiden "kansalliskirjastot" kulkevat sukupolvelta toiselle rupertellen.

Kirja julkaistaan vain elektronisena: esteettömänä tiedostona, joka soveltuu tietokoneen pistenäytöltä lukeville, ja pdf-tiedostona. Kirjan tekijöinä halusimme, että sen sisältämä tieto on kaikkien saatavilla heti, vaivatta ja maksutta.

Toivomme, että lähde mainitaan tekstiä lainattaessa.

Sokeain lasten tukisäätiö on tukenut hankettamme apurahalla ja ottanut kirjan elektroniset tiedostot internetpalvelimelleen. Kiitokset myös Näkövammaisten keskusliiton lastenkuntoutuksen työntekijöille monista rakentavista keskusteluista ja palautteesta.

Erityinen kiitos Aleksin ja Eskon vanhemmille, jotka ovat olleet avoimesti, täysin sydämin hankkeessa mukana. Ja tietysti Aleksille, Eskolle ja Tuikelle, jotka ovat mahdollistaneet meille aikuisille päätähuimaavan mielenkiintoisen matkan ihmiseen!

Helsingissä lokakuussa 2007

Kari Kosonen Anne Merisaari

Esipuhe

Kai Hakkarainen

*Oppimistutkimuksen professori,
Helsingin yliopiston verkko-oppimisen ja tiedonrakentelun tutkimuskeskuksen johtaja*

Kansainvälisesti merkittävää tutkimusta

Kari Kosonen on kasvatus- ja kehityspsykologian erityispsykologi, joka tekee väitöskirjaa psyykkisen toiminnan muotouttamisesta. Lisensiaattityössään hän kehitti lasten mielen teorian diagnosointimenetelmän. Hänellä on myös pitkä kokemus kliinisestä työstä perheneuvolassa. Hän on sisältä käsin perehtynyt toiminnan teoriaan ja kansainvälisesti arvostetun venäläisen psykologin **Vygotskin** (1896-1934) kulttuurihistorialliseen teoriaan sekä siihen liittyvään kokeelliseen menetelmään. Tämä menetelmä perustuu ajatukseen siitä, että lasten luontaisia psyykkisiä prosesseja voidaan tukea käyttäen erilaisia ulkoisia menetelmiä. Moskovan yliopistossa opiskelleena Karilla on pääsy alkukielisiin lähteisiin, ja hän tekeekin merkittävää tieteellistä työtä, jonka saaminen myös kansainvälisen yleisön tietoisuuteen on tärkeää.

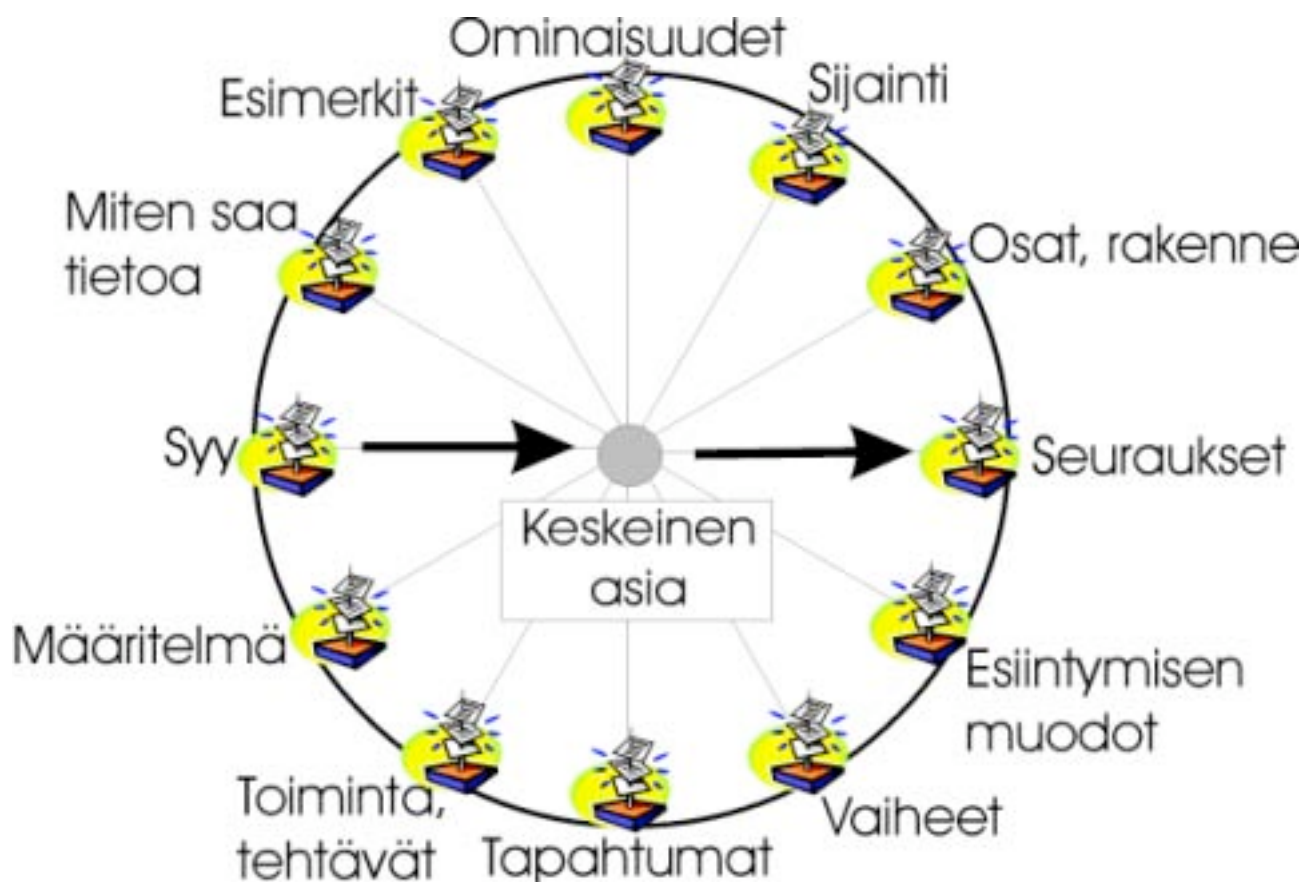
Orientaatioperustan avulla tehdään interventioita, joissa tuetaan lapsen kykyä käsitellä tekstiä siten, että *tekstin syvemmät merkitykset avautuvat ja niistä muodostuu tilannemalli siitä todellisuudesta, johon teksti viittaa*. Se ei siis ole vain tekstinymmärtämistä, vaan myös *sen todellisuuden tajuamista, johon teksti viittaa*. Vygotskilainen näkemys on, että voidaan rakentaa sellaisia ulkoisia tukivälineitä, joiden avulla ihmiset voivat päästä vaativampiin älyllisiin saavutuksiin, kuin mihin he ilman näitä välineitä pääsisivät. Psykologiassa on perinteisesti erotettu ihmisen sisäinen maailma ulkoisesta maailmasta. Kulttuurihistoriallisen teorian voima on ollut siinä, että se on kyseenalaistanut tämän erottamisen. Ihmisen ulkoisen tekemisen ja sen välillä, mitä tapahtuu ihmisen pään sisällä, on yhteys. Organisoimalla ihmisen ulkoista toimintaa voi auttaa häntä kehittämään uusia älyllisiä prosesseja ja suoriutumaan vaikeammista asioista kuin mihin hän muuten pystyisi. Kartesiolainen käsitys on, että ihmisen mielen rajat ovat kovat, mieli on vain pään sisällä - ja toisaalta on olemassa ajatus, että ihmisen mieli on joustava tai läpäisevä, niin että ulkoinen toiminta voi asteittain muuttua sisäiseksi toiminnaksi. Tämä jälkimmäinen olikin **Galperinin** (1902 -1988) *älyllisten tekojen vaiheittaisen muodostumisen teorian* keskeinen lähtökohta. **Leontjev** (1903-1979) kehitti toiminnan rakenteen analysointia, korosti, että *oppimista säätelee se kuinka jokin asia nivoutuu yksilön toiminnan muotoon ja rakenteeseen*. Oppiminen edellyttää aktiivista ulkoista kohteeseen suuntautunutta toimintaa, jonka organisoimisesta aikuinen ottaa vastuun ja auttaa lasta tekemään jotain vaativampaa kuin mihin tämä yksin pystyisi. Ratkaisevaa on, että lapselle oppiminen muodostuu motiiviksi. Leontjevin työtoveri Galperin kehitti orientaatioperustan käsitteen ja systemaattisen menetelmän, jolla voidaan tukea ulkoisen toiminnan sisäistymisen prosessia. Tätä keskustelua olisi kiinnostavaa jatkaa sekä Suomessa että kansainvälisesti,

ja siksi olen ollut innostunut Kari Kososen tekemästä työstä.

Oppimisessa on tärkeää muodostaa orientaatioperusta, eli ulkoisiin merkkeihin perustuva metamalli, joka yleisellä tasolla edustaa opiskeltavan kohteen keskeisiä elementtejä, sisältöjä ja suhteita. *Ulkoisiin merkkeihin perustuva metamalli, jonka avulla tehdään jotakin älyllisesti vaativaa toimintaa, auttaa oppijaa yhdistämään omaa teoreettista ja käytännöllistä osaamistaan.* Ja toisaalta mallia voidaan käyttää ohjaamaan ja säätelemään osaamista. Galperin on yrittänyt omassa teoriassaan hahmottaa ja jäsentää sitä miten tällainen sisäistämisen prosessi tapahtuu. Aluksi toiminta tapahtuu ulkoisen mallin varassa, ja puheella yritetään reflektoida [heijastella] sitä toimintaa. Mutta sitä mukaa kuin toiminta omaksutaan tai otetaan haltuun tai se sisäistyy henkilökohtaiseksi, ei tarvita enää niin paljon puheilmaisuja. Aluksi se on tietoinen teko, sitten se asteittain muuttuu automatisoituneeksi operaatioksi. Lopulta se toteutuu vain sisäisen puheen varassa eli toiminta muuttuu asteittain ulkoisesta sisäiseksi, ja samalla tämän prosessin tietoisien kontrolloinnin tarve vähenee.

Interventiomenetelmiä on kehitetty myös kognitiivisessa psykologiassa, esimerkkinä tästä on vastavuoroisen opetuksen menetelmä, jossa opiskelijat pienissä ryhmissä lukevat tekstiä ja opettelevat niiden strategiseen ymmärtämiseen liittyviä toimintoja, ja usein käytetään myös mind map – menetelmiä [miellekarttoja]. Näissä on kuitenkin ongelmana se, että toiminnan ohjaus ja kohteen rakenteen mallintaminen kehittyvät toisistaan erillään. Galperinilainen menetelmä sen sijaan on systemaattinen ja tuntuu erittäin lupaavalta älyllisten toimintojen muotouttamiseksi.

Tuike kertoo oppimiskuntoutuksesta ja orientaatioperustoista Toiminnan teorian konferenssissa Dipolissa toukokuussa 2005



Kuva: Ajattelun työkalupakki - oppimisen jäsenysmalli

Kahdeksannen luokan marraskuussa eli 2002 me aloitettiin Karin kanssa yhteistyö orientaatioperustojen merkeissä. Me aloitettiin elämäkatsomustiedon tekstistä. Ja ne selkeytti hirveästi minun ajatusmaailmani, koska silloin ne elämäkatsomustiedon asiat sitten yhdessä jäsenettiin. Ja se jäsenitys on ollut hyödyllistä sen takia, että se on auttanut hahmottamaan jonkun asian sisältöä. Se on auttanut ajattelemaan sillä tavalla, että asiat eivät ole ihan vaan ikään kuin puuroa, vaan ne on selkeitä, niillä on jotkut syyt ja seuraukset ja joku tietty tarkoitus. Mä olen käyttänyt niitä orientaatioperustasääntöjä lukemisessa. Kun mä olen kirjoittanut jotain tekstiä, niin mä olen käyttänyt näitä orientaatioperustasääntöjä, koska niillä pääsee aika pitkälle. Ja ne on auttaneet myös ihan omien ajatusten ajattelemisessa sillä tavalla että ne selkeyttää ja auttaa aina siinä hahmotuksessa.

Orientaatioperustat on malleja tai karttoja, jotka auttaa hahmottamaan tekstiä, esimerkiksi pitkää tekstiä tai sellaista mikä on vaikeasti ymmärrettävää.

Oriantaatioperusta voi olla paperilla, koska aluksi voi olla helpompi hahmottaa paperilta. Silloin laitetaan kartongille tekstin keskeinen asia, ja siitä lähtevät nuolilla asian määritelmä, esimerkit, mitkä siihen keskeiseen asiaan on vaikuttaneet, mitkä vaikuttaa edelleen, ja miten se asia toimii, ja mitkä on sen asian tehtävät, mitkä on ominaisuudet ja osat, tyypit, lait ja rakenteet, mitkä sen asian kehityksessä olevat vaiheet on, ja missä sitä asiaa esiintyy. Sellainen auttaa luomaan yhteyttä ymmärrykseen. Oriantaatioperusta on hirveän hyödyllinen senkin takia, että koko tekstiä ei kannata ruveta opettelemaan tai ei tarvitse opetella ulkoa. Siinä tulee se pääasia ja siitä pääasiasta voi lähteä miettimään, että minkä takia se asia on niin, ja mitä se asia oikeastaan tarkoittaa, mitä kaikkea siihen liittyy.

Ja kun niitä merkkejä oppii käyttämään, niin ne on kätevä. Ei tarvitse hakea kaukaa sitä mikä on tärkeää siinä asiassa. Ennen näitä sääntöjä olikin paljon vaikeampia ymmärtää, mutta niitten oppimisen jälkeen lukemisesta ja opiskelusta on tullut paljon helpompaa. Aluksi me käytettiin ihan sellaisia tunnustelumerkkejä, laitettiin kartonki ja siihen mä kirjoitin pistekirjoituksella asioita, ja näitä asioita yhdistettiin tunnusteltavilla nuolilla, nuolet lähti aina siitä keskeisestä asiasta. Mutta nyt kun mä osaan säännöt ja merkit hyvin, niin nyt mulla on ihan tämmöinen pään sisäinen oriantaatioperusta. Sitä on oikeastaan paljon helpompikin käyttää nykyään, koska siinä voi sanallisesti hahmotella ne asiat. Teksteistä tulee yhteys ajatuksiin. Minulla meni vuoden verran, että opin käyttämään niitä pään sisällä ihan kaikissa tilanteissa. Mutta jo heti ensimmäisen opettelukerran jälkeen mä muistin sen mallin ja käytin sitä kokeessa.

Kari ja Alekski näyttävät miten Ajattelun työkalupakki toimii

Kari ja Alekski - tuleva pianonvirittäjä - jäsentävät metronomia käsittelevää tekstiä tammikuussa 2007

Kari on kehittänyt mallista tietokoneelle tekstiversio, joka toimii näkövammaisten ihmisten käyttämän **pistekirjoituksen ja puhesyntetisaattorin** kanssa. Siihen voi myös tehdä suoraan muistiinpanoja. **Jaws** on tietokoneen ohjelma, joka muuttaa tekstin synteettiseksi puheeksi tai pistekirjoitukseksi.

Jäsennysmallin tekstiversio on tämän jakson lopussa sivulla 34.

Kari: Tänään olen varannut tekstin aiheesta, joka on ollut meillä joskus niissä lyhyissä tekstinpaloissa, mitä olen sinulle lukenut. Tässä muistitikussa pitäisi olla sellainen kuin ”Metronomi”.

Kari antaa muistitikun Aleksille.

Alekski: Sen niminen tiedosto?

Kari: Kyllä. Nyt voitaisiin pitää sitä jäsennysmallia taustalla, mutta tänään ei tarvitse kirjoittaa siihen, eikä tarvitse tehdä muistiinpanoja. Sitä mallia voi pitää kyllä esillä, ikään kuin muistivälineenä.

Kurkistus tekstiin pistenäytöllä

Alekski: No katsotaan, avataan tämä ensin, niin voi sitten avata sen jäsennysmallin, jos tarvitaan.

”Metronomi on soittaessa käytetty sähköinen tai mekaaninen apuväline, joka tikittää, naksahtaa tai tuottaa jonkin muun äänimerkin määrättyyn tahtiin.

Dietrich Nikolaus Winkel keksi metronomin Amsterdamissa vuonna 1812. Metronomin kehittämisen taustalla oli tarve helpottaa soittajien pysymistä oikeassa tahdissa. Sen keksimistä vauhdittivat epätarkasta temposta johtuvat vaikeudet, joita esiintyi etenkin orkesterien yhteissoitossa.

Johann Mälzel kopioi useita Winkelin ideoista ja sai patentin kannettavaan metronomiin vuonna 1816. Mekaaninen metronomi tuotti tikittävää ääntä heilurikoneiston avulla. Voiman lähteenä oleva vedettävä vieteri liikutti pystyasentoon asennettua, painolla varustettua heiluripuikkoa edestakaisin. Puikon alaosaan kiinnitettyä painoa siirtämällä heilurin liikkeen nopeutta voitiin säätää. Joka kerran puikon heilahdettua sivusuunnassa se pystysuoraan asentoon palatessaan osui pieneen vipuun, joka tuotti naksahavan äänen. Mekaanisen metronomin koneisto on periaatteiltaan pysynyt samankaltaisena näihin päiviin saakka.

Ludwig van Beethoven oli ensimmäinen tunnettu säveltäjä, joka teki metronomimerkintöjä sävellyksiinsä. Hänen kahdeksannen sinfoniensa toisen osan tikittävän perusrytmien innoittajana oli juuri teoksen säveltämisen aikoihin keksitty metronomi. Metronomin käyttöön oton myötä muusikkojen soittoon tuli lisää täsmällisyyttä, kun he saattoivat sillä harjoittellessaan havaita omia puutteitaan rytmikassa.

Ensimmäiset metronomit rakennettiin puusta ja metallista. Teollisuuden ottaessa käyttöön puuta kevyempiä raaka-aineita 1900-luvun puolella välissä myös metronomit keventyivät, kun muovi vähitellen korvasi puun niiden rungon ja kuoren materiaalina.

Mekaanisissa metronomeissa on taulukko, joihin merkityt luvut ilmaisevat, kuinka monta iskua minuutissa niiden koneiston halutaan tuottavan. Heiluripuikkoon kiinnitetty paino siirretään vastaavasti halutun lukeman kohdalle. Vanhemmissa metronomeissa esiintyy yleensä seuraavia lukemia:

Largo 40-60
Larghetto 60-66
Adagio 66-76
Andante 76-108
Moderato 108-120
Allegro 120-168
Presto 168-200
Prestissimo 200-208

Transistorin korvatussa 1950-60 luvuilla epäluotettavat ja kookkaat elektroniputket sähkölaitteissa myös pienen, helposti kannettavan elektronisen metronomin rakentaminen kävi mahdolliseksi. Ensimmäiset elektroniset metronomit tulivat käyttöön 70 -luvun alussa. Elektronisissa metronomeissa naksahdavan äänen tuottaa virtapiiri ja siihen kytketty pieni kaiutin. Elektroniset metronomit ovat mekaanisia metronomia tarkempia ja luotettavampia, koska niissä ei ole löystyvän vieterin kaltaisia mekaanisesti kuluvia osia. Modernissa sähköisissä metronomeissa iskujen tahtia ilmaisevia lukemia voi löytyä yli 500:n saakka.

Tietokoneen yleistymisen myötä 1990-luvulla syntyi myös metronomiohjelmiä, joita käyttäjät voivat imuroida verkosta. Metronomiohjelmat ohjaavat käyttäjän tietokonetta, jonka äänikortti tuottaa naksahdavan äänen. Metronomiohjelmissä mekaanisissa metronomeissa merkityt rytmilukemat joudutaan usein kertomaan kahdella, jotta rytmitys toimisi vastaavasti.

Metronomiohjelmiä on 2000 -luvulla kännykkäteknikan monipuolistuessa kehitetty matkapuhelimia varten. Nämä kännykkämetronomiohjelmat mahdollistavat metronomiharjoittelun ilman erillistä kannettavaa metronomilaitetta.”

Kari: Me voitaisiin taas vähän muistella että mitähän kannattaa ensin tehdä, että saa tekstistä yleiskäsityksen.

Aleksi: Me ollaan luettu aina eka lause näistä tekstin kappaleista.

Kari: Aivan, ja nythän tuossa on vaan tuo ”metronomi”, pääotsake.

Aleksi: Mä tiedän, mikä se metronomi on.

Kari: Aivan. Nyt me voidaankin käydä läpi sitä, mitä kaikkea sinä siitä tiedät. Nyt kun se on sinulle tuttua asiaa, onkin hyvä muistella vähän sitä, mitä jo tiedät metronomista.

Aleksi: No, mä tiedän niin kuin ... jos sanon niin kuin ... että se on semmoinen niin kuin, voisko sanoa, niin kuin tahilajin antaja.

Kari: Joo-o.

Aleksi: Ja kun laittaa sen oikean nopeuden siihen, niin se hoitaa sitten loput.

Kari: Kyllä. Oletko käyttänyt sitä?

Alexsi: Joo, mutta se just lopetti toimintansa. Pitää ostaa uusi.

Kari: Ahaa. Millainen se oli?

Alexsi: Se oli sellainen, oli niin kuin kiinni tuossa, tuolla on toi kosketinsoittimen teline tuolla pöydän reunassa kiinni. Siinä oli muutama nappi, virta ja sitten oli se, mistä säädetään tätä nopeutta.

Kari: Aivan. Sinä kerroit metronomista, ja nyt mietitään, millaisiin kysymyksiin vastasit, kun kerroit siitä.

Alexsi: No kyllähän siitä tuli kerrottua että mikä se on ja miten se toimii.

Kari: Joo.

Alexsi: Ja olikohan muita...Ei varmaan tainnut olla...Ellei ollut sitten se että mihin sitä käytetään.

... ja mitä sieltä löytyikään

Kari: Aivan. Selvä. Tämä oli hyvää valmistautumista siihen, mitä uutta siinä tekstissä tulee. Nyt voitaisiin lukea taas jokaisesta kappaleesta se ensimmäinen lause. Samalla mietitään, mihin siinä tulisi vastaus, minkä tyyppisiin kysymyksiin.

Alexsi: Metronomi on sähköinen tai mekaaninen apuväline... Onkohan sähköinen sellainen, että tarvitsee johdon seinään?

Kari: Minusta tuntuu, että sinä puhuit virrasta siinä sinun metronomissa, se varmaan oli sähköinen.

Alexsi: Ei siinä mitään johtoa ollut, se vaan painettiin päälle.

Kari: Jos siinä on patteri tai akku tai mitä niitä onkaan, niin kyllä se sitten sähköinen on.

Alexsi: No minkälainen sitten on se mekaaninen?

Kari: On hyvä, että kysyt näitä. Just hyvä, että sinulla heti herää kysymyksiä, katsotaanpa eteenpäin, luetko vielä sen lauseen loppuun.

Alexsi: Sähköinen tai mekaaninen apuväline, joka tikittää, naksuttaa tai tuottaa jonkin muun äänimerkin määrättyyn tahtiin.

Kari: Mihin tässä tuli vastaus, minkä tyyppisiin kysymyksiin?

Alexsi: Siihen, että mitä se tekee. Tai siis... no senhän tuo kertoo.

Kari: Niin, mitä se tekee ja... Itse asiassa tuossa oli aika paljon yhdessä lauseessa.

Aleksi: Tuossa joo.

Kari: Eli...

Aleksi: Eli mikä se on... ja niin, miten se toimii.

Kari: Se on ihan totta. Kun kerrotaan mikä joku on, niin muistatko, mikä se on jäsenyysmallissa?

Aleksi: Se oli se... oliko se määritelmä?

Kari: Kyllä.

Aleksi: Toiminta oli sitten toinen kohta.

Kari: Aivan. Ja itse asiassa tässä oli pikkuisen vielä kolmannestakin...

Aleksi: Kolmannesta?

Kari: Kyllä, se onkin aika jännää, huomaatko, rupesit miettimään, että ...

Aleksi: Niin, sähköinen ja mekaaninen vai?

Kari: No niin!

Aleksi: Se vai?

Kari: Kyllä!

Aleksi: Mutta mitä eroa, kun sähköinen oli just sellainen millainen minullakin sitten oli, niin millainen se mekaaninen on, vai kerrotaanko se sitten tässä tekstissä?

Kari: No mä voin luvata, että kyllä kerrotaan.

Aleksia naurattaa.

Kari: Kun mietitään sitä, että joku on joko sähköinen tai mekaaninen, niin muistatko...?

Aleksi: Eikös se ollut...Voikos sen pistää siihen esiintymisen muotoon vai?

Kari: Eli ne ovat metronomin tyyppejä, hyvä! Se onkin tiivis. En tullutkaan ajatelleeksi, kun kirjoitin tuota tekstiä, että siinä oli vastaus kolmeen eri kohtaan. Sitten me voitaisiin mennä...

Aleksi: Seuraavaan. Se lähtee tuosta. Melt... Miten tuo nyt on?

Kari: Se on saksalainen, taitavat lausua sen Meltsel.

Aleksi: Ihan tavallisia kirjaimia nuo taitaa kyllä olla.

Kari: Siinä on se z. Saksan kielessähän z lausutaan ihan ”tset”. Minä lausuisin tuon ”Meltsel”.

Aleksi: Olkoon, eipä se nyt niin... kopioi useita Winkelin ideoista ja sai patentin kannettavaan metronomiin vuonna 1816. Jaaha, siis se on sitten niinkin vanha.

Kari: Niinkin vanha, kun sanotaan että niinkin vanha, niin se on hyvä vihje. Mitä tässä tavallaan tuli?

Aleksi: No tarkoittaako tuo historiallista kohtaa sitten? Siellähän on semmoinen.

Kari: Joo, on todella, ja se on vähän hämäävä lause, koska siellä on kaksi nimeä. Millaiseen kysymykseen tässä tulisi vastaus, se sopii siihen historiaan?

Aleksi: Tuohan oli sitten varmaan se, että mistä se lähti koko homma.

Kari hyväksyvästi: Hm-mm...

Aleksi: Kuitenkin varmaan jostain vissiin alkuvaiheesta.

Kari: Aivan. Selvä, no sitten mennään kolmanteen lauseeseen.

Aleksi: Mennään. Ludwig van Beethoven oli ensimmäinen tunnettu säveltäjä, joka teki metronomimerkintöjä sävellyksiinsä. Aha, se loppuikin siihen.

Kari: Se oli se ensimmäinen kappale.

Aleksi: Mihinkähän tuo sitten menisi. Tai onko tämä vaan sitten tietoa. Olihan siellä kyllä semmoinen, ellei tätä sitten lueta jotenkin historian puolelle.

Kari: Jos ajattelee tuota yhtä lausetta, niin se on oikeastaan vaan historiallinen vaihe metronomin kehityksessä. Kun ajattelee, että ensimmäinen säveltäjä...

Aleksi: Tunnettu sellainen, joka käytti metronomimerkintöjä.

Kari: Aivan. No sitten, mennäänkö seuraavaan?

Aleksi: Mennään. Ensimmäiset metronomit rakennettiin puusta ja metallista. No eikö tämäkin ole sitten historiaa?

Kari: Kyllä se on. Kun sanotaan ensimmäiset, mitä ajattelet, mihin muuhun se voisi sopia. Kyllä historialliset vaiheetkin on minusta hyvä.

Aleksi: No voisiko se mennä myös siihen esiintymisen muotoon, että aluksi tehtiin puusta ja sitten ilmeisesti jostain muusta sen jälkeen? Ei kun siihen... hetkinen... me laitettiin... onko se ominaisuuskohta jotenkin?

Kari: Ominaisuudet sopii. Kun sanotaan, että rakennettiin puusta ja metallista. Voidaan sitten...

Aleksi: Vähän tarkemmin katsoa.

Kari: Joo. Mennään sitten vielä seuraavaan lauseeseen.

Aleksi: Mekaanisissa metronomeissa on taulukko, joihin merkityt luvut ilmaisevat, kuinka monta iskua minuutissa niiden koneiston halutaan tuottavan. Tämähän on... tässähän kerrotaan että miten se mekaaninen toimii.

Kari: Hm (hyväksyvästi). Aivan.

Aleksi: Eli onko se nyt sitten niin kuin... Kai se toimintaa on, kun ajatellaan, että on taulukko, jossa on sellainen luku...

Kari: Joo, se on toimintaa. Muistatko, kun sinulla oli se elektroninen metronomi, niin oliko siinä taulukko?

Aleksi: No en tiedä, oliko siinä mitään taulukkoa, mutta numerohan siinä tietysti oli, mikä nopeus siinä menee.

Kari: Aivan.

Aleksi: Mutta se pitää varmaan olla muutenkin. Sehän täytyy tietää, kun kysytään, että mikäs tämä on.

Kari: Joo, mennään sitten seuraavaan lauseeseen.

Aleksi: Tuossa (pysähtyy luetteloon):

Largo 40-60
Larghetto 60-66
Adagio 66-76
Andante 76-108
Moderato 108-120
Allegro 120-168
Presto 168-200
Prestissimo 200-208)

Kari: Tuo on sellainen, joka liittyy tähän kappaleeseen. Se on sellainen luettelo. Ei mennä vielä siihen.

Aleksi: No tuosta. Transistorin korvatessa 1950-60-luvulla epäluotettavat ja kookkaat elektroniputket sähkölaitteissa myös pienen, helposti kannettavan elektronisen metronomin rakentaminen kävi mahdolliseksi. Semmoinen se metronomi minusta taisi olla, pieni ja helposti sen otti mukaan.

Kari: Joo, no mitäs tämä on. Sä huomasitkin, että sinulla oli elektroninen metronomi, ja mitäs tässä oli?

Aleksi: No kai tämäkin oli silleen... miten sanoisi, tiettyssä mielessä historiallinen, kun silloin 1950- ja 60-luvulla se muuttui.

Kari: Aivan. No niin, katsotaanpa, onko meillä vielä...

Aleksi: Katsotaan, onko täällä vielä. (lukee tekstiä Jawsilla). Taitaa olla.

Tietokoneen yleistymisen myötä 1990-luvulla syntyi myös metronomiohjelmiä, joita käyttäjät voivat imuroida verkosta. Hm, tätä mä en tiennytkään, että sellaisiakin oli, mutta hetkinen, mihinkähän tämä sitten menisi. Olisikohan tuo... vai onko tämä vaan sitten tietoa. Kyllähän se johonkin kohtaan varmaan sopii.

Kari: Kyllä suurimman osan voi aina johonkin jäsenysmallin kohtaan laittaa. Tämähän on tiedon jäsentämistä, kun me laitetaan asioita niihin mallin kohtiin. Mutta mitä ajattelisit, minulla tulee tuossa mieleen ainakin kaksi kohtaa, joita voisi ajatella tähän.

Aleksi: Ahaa. Voisiko nuo mennä siihen esiintymisen muotoon kuitenkin, nuo ohjelmat?

Kari: Kyllä ne siihen sopii. Mikä voisi olla toinen? Nämä ovat joskus sellaisia, että riippuu vähän siitä, mitä haluaa korostaa. Joskus täytyy tehdä valintoja sen mukaan, mitä korostaa. Mutta mikä voisi olla toinen kohta, kun ajattelet, mitä siinä lauseessa on sanottu?

Aleksi: Onko se niin kuin... kerrottiinhan tuossa, että metronomiohjelmiä saa verkosta haettua.

Kari: Hm (hyväksyvästi).

Aleksi: Mutta tuota, onko se nyt sitten tuota...

Kari: (toistaa hiljaa lausetta): Tietokoneen yleistymisen myötä 1990-luvulla syntyi myös metronomiohjelmiä, joita käyttäjät voivat imuroida verkosta.

Aleksi: No...ei sitä voi sitten ihan historiaan laittaa?

Kari: Mitä ajattelet, kun siinä on 1990-luvulla? Äsken puhuttiin 60 -luvusta ja tässä puhutaan ...

Aleksi: No kai sen vois jollain tietyllä mielellä laittaa siihen.

Kari: Koska 90-luku oli vain vähän aikaa sitten, niin ehkä tuntuu, että se ei ihan ole historiaa.

Aleksi: Mutta onhan se tavallaan tietysti.

Kari: On se lähistoriaa. Se on kyllä totta, että sitä ei ehkä miellä historiaksi, kun 90 - luku oli vasta vähän aikaa sitten. Sitten vielä on yksi lause.

Aleksi: Metronomiohjelmia on 2000-luvulla kännykkätekniiikan monipuolistuessa kehitetty matkapuhelimia varten. Jaaha, näin on, että puhelimiinkin tulee kaikenlaista. Eli onko sitten... Tässähän kerrotaan, että metronomiohjelmia on myös puhelimeen kehitetty.

Kari: Ajattelepa, mitä jäsenysmallin vaihtoehtoja tässäkin taas on.

Aleksi: Voiko tämäkin taas olla sitä esiintymisen muotoa. Ensin niitä metronomiohjelmia oli tietokoneella ja nyt niitä on myös puhelimella.

Kari: Aivan. Tai sitten...

Aleksi nauraa: Lähihistoriaa vai?

Miten järjestää löytyneitä tietoja?

Kari: Aivan. Selvä, siinä oli viimeinen lause. Tuleeko sinulla ehkä vielä jotain kysymyksiä mieleen? Mihin tässä saattaisi tulla vastauksia, paitsi noihin, mitä olet jo löytänyt?

Aleksi: Eipä näin äkkiä ainakaan. Pitää katsoa, mitä täältä löytyy.

Kari: Me voitaisiin nopeasti nyt selata sitä mallia sinun tietokoneelta.

Aleksi: Määritelmä on ensin, joo.

Jaws (= tietokoneen ohjelma, joka muuttaa tekstin synteettiseksi puheeksi tai pistekirjoitukseksi):

2. Syy. Mistä pääasia johtuu? Mikä tai kuka siihen vaikuttaa? Mikä on sille välttämätöntä?

Aleksi: Aivan, siinä on näitä kysymyksiä.

Kari: Niin on.

Jaws: 3. Seuraukset. Mitä pääasiasta seuraa? Mihin se vaikuttaa?

Aleksi: Kannattaakohan näitä mainita, kun puhutaan metronomista. Mitä metronomista seuraa?

Kari hyväksyvästi: Hm.

Aleksi: Sehän on, no joo.

Kari: Nyt on hyvä pitää mielessä, että nämä kysymykset on preesensmuodoissa, on käytetty yhtä aikamuotoa, ettei ne veisi niin paljon tilaa...

Aleksi: Joo.

Kari: Mutta niitä voi käyttää menneessä aikamuodossakin, oletko mieltänyt sen, että voi menneessä muodossa...?

Alexsi: Kyllähän voi.

Kari: Niin.

Jaws: 4. Tarkoitus. Mihin pääasialla pyritään (kun ihmisen aikaansaannos)?

Alexsi: Tarkoitus, joo. Sitten on toiminta, tästähan me puhuttiinkin jo.

Kari: Joo, tästä me puhuttiin.

Jaws: 6. Toistuvat vaiheet tai kaudet. Liittyykö tällaisia pääasiaan? Millaisia?

Alexsi: Toistuvat vaiheet, onkohan sellaisia metronomissa. Ei taida ... ellei sitten, että samalla tavallahan se aina toimii...

Kari hyväksyvästi: Hm.

Alexsi: Se mitä pitää tehdä, niin pitää säätää se nopeus.

Kari: Toi on hyvä, että otit tuon esiin, koska sehän on sen metronomin käyttöä!

Alexsi: Tavallaan, mutta sen voi pistää siihen toimintaan.

Kari: Se on totta. Joskus, jos halutaan korostaa, että asiat pitää tehdä tietyssä järjestyksessä...

Alexsi: Niin silloin sen voi pistää tähän. Metronomissa se ei ole varmaan ihan niin tarkka homma.

Jaws: 7. Historialliset tai tulevat vaiheet. Entä tällaisia vaiheita? Mitä?

Alexsi: Historialliset. No tähänhan me löydettiin jo.

Kari: Niin löydettiin.

Jaws: 8. Osat/rakenne. Millaisista osista pääasia koostuu? Miten osat liittyvät toisiinsa?
9. Esiintymisen muodot. Millaisina...

Alexsi: Joo. Tästähan me löydettiin.

Kari: Kyllä.

Jaws: 10. Sijainti. Missä pääasia sijaitsee? Missä sitä esiintyy?

Alexsi: Kai niitä voi olla aika monessa paikassa vissiin.

Kari myöntävästi: Hm.

Jaws: 11. Ominaisuudet. Millainen pääasia on? Kuvataanko sen ominaisuuksia numeroin? Miten?

Alexsi: Millainen...No...

Jaws: 12. Esimerkit. Millaisia esimerkkejä pääasian olemassaolosta on voi löytää?

Alexsi: Hm...Ei kai siitä esimerkkejä, samanlaisiahan ne on...ellei sitten erilaista ääntä tai sellaista...

Kari: Tuo oli hyvä, että erilaista ääntä!

Alexsi: Mä olen kuullut, että on erilaisia...

Kari: Tuo oli hyvä, että otit sen esiin tuossa!

Jaws: 13. Esiintyvyys. Miten yleinen pääasia on? 14. Miten pääasiaa tutkitaan? Miten sen olemassaolo todetaan? Miten sitä testataan?

Alexsi: Aha, siinä ne näköjään oli.

Kari: Siinä ne oli. Mitä voisi vielä kuvitella, mihin saattaisi tulla vastauksia?

Alexsi: Eipä nyt silleen juuri tästä... Sehän oli kuitenkin... Aika monta kohtaahan me sieltä löydettiin.

Kari: Joo, nyt me voitaisiin mennä taas siihen tekstiin. Tällä kertaa me voidaankin tehdä niin, että ei kirjoitella siihen jäsennessmalliin.

Alexsi: Tuohon malliin vai?

Kari: Ei kirjoitella. Mietitään vaan ja voidaan puhua ne asiat.

Alexsi: Jätetäänkö tämä malli tähän taustalle?

Kari: Voit jättää sen taustalle, ja otetaan se teksti esille. Ja nyt voidaan lukea.

Alexsi: Otetaanko toi eka kappale ensin?

Kari: Otetaan.

Alexsi: Metronomi on soittaessa käytetty sähköinen tai mekaaninen apuväline, joka tikittää, naksahuttaa tai tuottaa jonkin muun äänimerkin määrättyyn tahtiin. Nyt mennään taas näihin saksalaisiin nimiin. Hetkinen ie, se taidettiin ääntää jollain tietyllä tavalla saksan kielessä.

Kari: Niin, oletko lukenut saksaa koulussa?

Aleksi: Olen vähän, mutta hetkinen...

Kari: Kun oli se laulajatar Marlene, niin mikä sen sukunimi oli?

Aleksi: Marlen...

Kari: Marlene Dii trih [Dietrich].

Aleksi: Muut ie taisi olla joku tietty tai i äännettiin niin kuin ai. Dietrich Nikolaus Winkel keksi metronomin Amsterdamissa vuonna 1812. Tämähän se, tästähän se lähti.

Kari hyväksyvästi: Hm.

Aleksi: Metronomin kehittämisen taustalla oli tarve helpottaa soittajien pysymistä oikeassa tahdissa. Sen keksimistä vauhdittivat epätarkasta temposta johtuvat vaikeudet, joita esiintyi etenkin orkesterien yhteissoitossa.

Hm, vaikuttavat tekijät, metronomin keksimiseen vaikutti ne, tämä tahti. Voiko tuohon pistää, että vaikuttavat tekijät?

Kari: Hyvä! Tuo oli hieno!

Aleksi nauraa tyytyväisenä.

Kari: Katsopa, huomasi, sen keksimistä vauhdittivat epätarkasta temposta johtuvat vaikeudet. Tuossa ei ollut mitenkään sanottu niitä vaikuttavia tekijöitä. Se tuli sinulla heti mieleen, että ne olivat tällaisia vaikuttavia tekijöitä, ne epätarkasta temposta johtuvat vaikeudet, joita esiintyi etenkin orkesterien yhteissoitossa. Ne vauhditti metronomin keksimistä. Tuo oli tosi hienosti!

Aleksi: Sellaista metronomista vielä, että sehän on, jos jossain kappaleessa on tahtilaji kokonaan sama, niin se on sitten vaikeampi, jos se vaihtelee.

Kari: Se on totta.

Aleksi: Sellaisia kappaleita on kanssa paljon.

Kari: Aivan, että sitten pitäisi jotenkin ohjelmoida se metronomi.

Aleksi: Joo, sitten pitäisi ohjelmoida tietyllä tavalla. Se ei ole helppoa varmaankaan.

Kari: Hyvä! Hoksasit, mikä vaikutti sen keksimiseen! Mennään eteenpäin, mitä luulet, mitä ajattelet tuosta Amsterdamista.

Aleksi: Tarkoitatko sä sijaintia... että Amsterdamissa saatettiin mieltä.

Kari: Aivan.

Aleksi: Se on aika pieni yksityiskohta.

Kari: Se on aika pieni. Se on ihan totta, se on pieni yksityiskohta siihen jäsenysmallin kohtaan, että milloin ja mikä johti sen keksimiseen. Löysit sieltä ne molemmat!

Alexi: Molemmat löytyi. Otetaanko seuraava?

Kari: Mennään vaan seuraavaan.

Alexi: Johann Mälzel kopioi useita Winkelin ideoista ja sai patentin kannettavaan metronomiin vuonna 1816. Mekaaninen metronomi tuotti tikittävää ääntä heilurikoneiston avulla. Voiman lähteenä oleva vedettävä vieteri liikutti pystyasentoon asennettua, painolla varustettua heiluripuikkoa edestakaisin.

Eli sillä tavalla se ääni sitten syntyi.

Puikon alaosaan kiinnitettyä painoa siirtämällä heilurin liikkeen nopeutta voitiin säätää.

Minulla on sitten ollut sellainen sähköinen versio, ellei se ole sitten kehittynyt sellaiseksi... no...

Joka kerran puikon heilahdettua sivusuunnassa se pystysuoraan...

Hetkinen siis...

Puikon heilahdettua sivusuunnassa se asentoon palatessaan osui pieneen vipuun, joka tuotti naksahdavan äänen. Mekaanisen metronomin koneisto on periaatteiltaan pysynyt samankaltaisena näihin päiviin saakka.

No siinä se toinen kappale oli. Historiaa tämä taisi olla. Siinä kuvattiin, miten se mekaaninen metronomi toimi.

Kari: Paitsi historiaa, niin mitä vielä?

Alexi: Niin sitä toimintaa siis myös.

Kari: Joo ja sitten vielä... ajatellaan sitä kolmatta... Sanoit hyvin, että aha, minulla oli sähköinen, että se on kehittynyt sellaiseksi. Mistä tässä vielä puhutaan paitsi historiasta ja toiminnasta?

Alexi: Hm, onko tuo... Onko tämä niin kuin se esiintymisen muoto?

Kari: Niin. Ja se on ihan totta, että siinä oli myös historiaa. Jäikö sinulla mieleen, mikä siinä oli historiaa.

Alexi: Siis sehän oli se, että se joku tyyppi otti ideoita niistä sen toisen ideoista ja siitähän se sai sitten sen patentin.

Kari: Aivan. Muistatko, milloin se tapahtui?

Aleksi: Olisiko se 1816?

Kari: Hyvä!

Aleksi: Sitä ennenhän sitä lähettiin kehittelemään.

Kari: Muistatko...?

Aleksi: Oliko se sitten 12?

Kari: No niin, hienoa! Ja nyt oltiin toiminta-kohdassa ja tosiaan nappasit ne. Miten muuten tuo toiminnan kuvaus, kun et ole käyttänyt mekaanista heiluria...

Aleksi: Tietääkseni en ole.

Kari: Tuliko tuo toiminnan kuvaus ymmärrettäväksi tai oliko se helppo kuvitella?

Aleksi: Voin mä suunnilleen kuvitella, että se liikkui eri suuntiin ja sitten tuli se ääni.

Kari: Just niin.

Aleksi: Niin kuin periaatteessa... en tiedä, kuinka nopeaksi niitä saa säädettyä, mutta mitä nopeammaksi se äänimerkki oli asetettu, niin se kulkee nopeammin.

Kari hyväksyvästi: Hm.

Aleksi: Kaksinkertaisesti niin kuin siihen nähden.

Kari: Aivan, selvä. Me palataan tähän vielä. Mitäs sitten, katsopas tuota seuraavaa.

Aleksi: Ludwig van Beethoven oli ensimmäinen tunnettu säveltäjä, joka teki metronomimerkintöjä sävellyksiinsä.

Tämähän meni sinne historian puolelle.

Hänen kahdeksannen sinfoniansa toisen osan tikittävän perusrhythmin innoittajana oli juuri teoksen säveltämisen aikoihin keksitty metronomi.

Hetkinen, ilmeisesti se on sävelletty just niihin aikoihin.

Metronomin käyttöön oton myötä muusikkojen soittoon tuli lisää täsmällisyyttä, kun he saattoivat sillä harjoitellessaan havaita omia puutteitaan rytmikassassa.

Kari hyväksyvästi: Hm.

Aleksi: Aika lailla historiaa tuo taisi... Odotas mä katson vielä...

Kai se tavallaan seuraustakin on, että kun otettiin käyttöön, niin muusikot sai sitä rytmitarkkuutta.

Kari: Hyvä!

Alexsi: Mennäänkö sitten seuraavaan?

Kari: Mennään seuraavaan.

Alexsi: Ensimmäiset metronomit rakennettiin puusta ja metallista. Teollisuuden ottaessa käyttöön puuta kevyempiä raaka-aineita 1900-luvun puolella välissä myös metronomit keventyivät, kun muovi vähitellen korvasi puun niiden rungon ja kuoren materiaalina.

No eikös tuo pääasiassa ollut historiaa koko ajan?

Kari: Oli.

Alexsi: Ja sitten tuota... tai tietenkin että millä tavalla se muuttui.

Kari: Ne oikeastaan kuuluu historiaan, ne muutokset. Se on hyvä, että otat tuon muutoksen esiin. Kun me jäsenetään erilaisia asioita ja jäsenetään yleensäkin tietoa, niin ...

Alexsi: Aivan, ja kun oli se, että millaisia muotoja siitä on, että se oli ensin puusta ja metallista tehty ja muuttui sitten niin kuin muovin puolelle.

Kari: Joo, okei. Mikäs olisi vielä sellainen, mitä voisi ajatella? Mitä voisi ajatella, kun puhuttiin myös tuosta mekaanisesta metronomista? Siinä mainittiin, että oli se heiluripuikko ja...

Alexsi: Oliko se sitten sitä, että mistä osista se koostui?

Kari: Aivan, niin tässäkin tapauksessa on vähän niin kuin...

Alexsi: Tavallaan.

Kari: Mikä tuossa kappaleessa oli päähomma?

Alexsi: No siinä oli... siinä kerrottiin siitä, että ensin se rakennettiin puusta ja sitten alettiin muovista tehdä, silloin 1900 -luvun puolella välissä.

Kari: Aivan, aivan. Joo...Sitten voidaan mennä seuraavaan.

Alexsi: Mekaanisissa metronomeissa on taulukko, joihin merkityt luvut ilmaisevat, kuinka monta iskua minuutissa niiden koneiston halutaan tuottavan. Heiluripuikkoon kiinnitetty paino siirretään vastaavasti halutun lukeman kohdalle. Vanhemmissa metronomeissa esiintyy yleensä seuraavia lukemia:

Ja tästäkö lähtee nyt sitten se luettelo?

Kari: Joo, tästä lähtee.

Alexsi: Otetaanko se heti perään?

Kari: Otetaan, se liittyy tähän kappaleeseen.

Alexsi: Largo 40-60.

Onko tuo largo, onko se niin kuin ...?

Kari: Onko nämä sinulle tuttuja?

Alexsi: Odotas, mä en vielä numeroita katso

Laghetto (60-66)
 Adagio (66-76)
 Andante (76-108)
 Moderato (108-120)
 Allegro (120-168)
 Presto (168-200)
 Prestissimo (200-208)

Termejähän nämä on. Allegro on minulle ainakin tuttu.

Kari: Joo.

Alexsi: Mutta laghetto on 60, ilmeisesti 60 kertaa minuutissa siis.

Kari: Aivan.

Alexsi: Siitähän ilmeisesti tuo bbm -juttukin tulee.

Kari: bbm?

Alexsi: Onko se niin kuin vissiin joo, näin mä olen ymmärtänyt. Tämä laghetto on 60-66. Jaaha, ei siis kovin suuri.

Kari: Aivan.

Alexsi: Adagio on 66-76. Andante 77-108, vähän isompi jo. Moderato 108-120. Allegro 120-168. Presto 168-200. Joo, siinä se luettelo oli.

Kari: Luitko sä tuon Prestissimo 200-208.

Alexsi: Aha, siellä oli sellainenkin. 200-208. Mutta jos se on vielä nopeampi, niin mikähän se on sitten?

Kari: Prestissimo. Tuo on varmaan sitten siitä mekaanisesta metronomista.

Alexsi: Eikö se ollut nimenomaan siitä mekaanisesta?

Kari: Aivan. Largo, sehän on italiaa. Eikö presto ole nopea, ja largo olisi sitten sellainen hidas.

Aleksi: Vissiin, niin mä luulisin varmaan.

Kari: Mihin sinun mielestäsi tällainen luettelo voisi sopia jäsenysmallissa, tässähän on luettelo, jossa on erilaisia nopeusvaihtoehtoja?

Aleksi: Ai siis toi nopeusjuttu vai?

Kari: Niin. Ne on tavallaan heilahdusnopeuksia. Sitten ne on oikein lueteltu tuolla tavalla. Mikä siellä mallissa on sellainen kohta, johon tällaiset voisi sopia?

Aleksi: Onkohan se niin kuin tuota...

Kari: Että nopeus vaihtelee, ja se on oikein numeroilla ilmaistu.

Aleksi: Kuvataanko sen toimintaa numeroin? Sellainen kysymyshän oli jossain.

Kari: Niin.

Aleksi: Olikos se just se ominaisuusjuttu.

Kari: Joo, hyvä! Niin kuin olen aikaisemminkin sanonut: kun näitä jäsennetään vähän tällaisiin eri luokkiin, niin se voi auttaa muistamaan niitä helpommin.

Aleksi: Niin tavallaan.

Kari: No sitten eteenpäin.

Aleksi: Mennäänkö sitten seuraavaan?

Transistorin korvatesa 1950-60-luvuilla epäluotettavat ja kookkaat elektroniputket sähkölaitteissa myös pienen, helposti kannettavan elektronisen metronomin rakentaminen kävi mahdolliseksi.

Joo, selvästi se on minulla sellainen ollut, kun se oli pieni, jonka saattoi viedä johonkin toiseen paikkaan, ja joskus mä otinkin sen johonkin muualle.

Ensimmäiset elektroniset metronomit tulivat käyttöön 70-luvun alussa. Elektronisissa metronomeissa naksahdavan äänen tuottaa virtapiiri ja siihen kytketty pieni kaiutin. Elektroniset metronomit ovat mekaanisia metronomia tarkempia ja luotettavampia, koska niissä ei ole löystyvän vieterin kaltaisia mekaanisesti kuluvia osia. Modernissa sähköisissä metronomeissa iskujen tahtia ilmaisevia lukemia voi löytyä yli 500:n saakka.

Aleksi naurahtaa: Eipä se minun metronomi ihan viiteen sataan saakka mennyt.

Kari: Menikö se lähellekään, muistatko?

Aleksi: Ellen mä muista nyt ihan väärin, niin yli kahteen sataan sillä kyllä pääsi. Hetkinen, eli 500.

Kari: Se on kyllä aika paljon.

Aleksi: Mä pystyn kyllä laskemaan, se on vähän yli 8 kertaa sekunnissa, koska 600 olisi 10 kertaa sekunnissa.

Kari: Näin on.

Aleksi: Nopea tahti se on kyllä.

Kari: No mitäs tässä olikaan...

Aleksi: Tämähän oli oikeastaan... meneekö tämä siihen jo moneen kertaan mainittuun historiaan?

Kari: Menee se siihenkin.

Aleksi: No... tavallaan tuossa kerrottiin, että on nämä elektroniset ja niistä kerrottiin, että miten ne sitten toimii.

Kari hyväksyvästi: Hm.

Aleksi: Toimintaa siis varmaan osittain.

Kari: Se oli ihan totta, että se oli toimintaa, ja mitä siellä oli vielä?

Aleksi: Erojahan siinä oli, ettei ollut niitä kuluvia osia. Mihinkähän ne sitten menee?

Kari: Muistatko, missä näitä korostettiin? Me muuten viime kerralla lisättiin sellainen juttu sinne malliin: miten eroavat...

Aleksi: Eroavat toisistaan... Onko tuo nyt sitten esiintymisen muodot?

Kari: On.

Aleksi: Odotas, minun pitää katsoa onko se siellä.

Jaws: 9. Esiintymisen muodot. Millaisina lajeina, tyypeinä tai aloina pääasiaa esiintyy? Miten ne eroavat toisistaan?

Aleksi: Joo, on se siellä.

Kari: Hyvin sinulla on jäänyt se mieleen! Ajatellaanpa vielä tuota, että moderneissa sähköisissä metronomeissa iskuja merkitseviä lukemia voi löytyä yli viiteen sataan saakka.

Aleksi: Onkohan tuo nyt sitten tietoa, että sillä voi päästä ...

Kari: Kaikki on tietoa!

Aleksi: Se on totta. Mihinkähän tuon sitten laittaisi...hm...

Kari: Ajatellaanpa, että sinulla erilaisia näitä tyyppejä. Voit verrata myös niitä jäsenyysmallin eri kohtien mukaan tai eri kohtien perusteella. Esimerkiksi tuossa, kun puhuit toiminnasta, niin voit verrata niitä tyyppejä sen mukaisesti, miten ne toimivat. Ja voihan niitä verrata myös siten että mikä on uudempi ja vanhempi historiallisen kohdan mukaan. Mikä voisi olla vielä sellainen kohta, jonka suhteen voisi verrata niitä? Mietipä vaikka, että mitä tahtilukemia voi olla?

Aleksi: Ai, sitäkin pystyy vertailemaan johonkin vai? Onko se sitä esimerkkiä juttua?

Kari: Itse asiassa esimerkki ei ole ollenkaan paha. Mä mieltäisin kuitenkin vähän toisin.

Aleksi: Voihan sitä toisinkin miettiä.

Kari: Muistatko, kun oli niitä numeroita...

Aleksi: Se oli se ominaisuuskohta. Kuvataanko toimintaa numeroin, aivan.

Kari: Sen takia olen laittanut tekniset ominaisuudet tuonne malliin, koska esimerkiksi jos puhutaan vaikka auton teknisistä ominaisuuksista, niin kaikki luvut laitetaan yleensä sinne. Elektronisissa laitteissakin tällaiset luvut yleensä löytyy kohdasta tekniset ominaisuudet. Sen takia olen halunnut laittaa se sinne.

Aleksi: Joo, se on totta.

Kari: Se on sellainen käsite, jota käytetään. No sitten voidaan mennä...

Aleksi: No sitten...

Tietokoneen yleistymisen myötä 1990-luvulla syntyi myös metronomiohjelmia, joita käyttäjät voivat imuroida verkosta.

Tämähän me pistettiin sinne historiaan, vaikka on vähän tuoreempi aika.

Metronomiohjelmat ohjaavat käyttäjän tietokonetta, jonka äänikortti tuottaa naksahdavan äänen.

Hm...

Metronomiohjelmissä mekaanisissa metronomeissa merkityt rytmilukemat joudutaan usein kertomaan kahdella, jotta rytmitys toimisi vastaavasti.

Vissiin sen takia kerrotaan kahdella, kun siinä on se liikkuva osa, että...

Kari: Tuota, tarkoitatko sinä... niin...

Aleksi: Jos siihen pistää vaikka numeron 120, niin se liikkuisi siihen tyyliin, että kaksi kertaa sekunnissa yhteen suuntaan, mutta jos haluaa sen naksutuksen siihen, niin...

Kari: Ai jaa, tuo oli muuten sellainen juttu, että ...

Aleksi: Voihan se teoriassa johtua siitä, eikö niin?

Kari: Toi on hyvä juttu, koska itse asiassa...

Aleksi: Kun niissä mekaanisissa oli semmoinen liikkuva juttu, liikkuva se...

Kari: Niin, sen pitää mennä ...

Aleksi: Se liikkuu yhteen suuntaan ja toiseen suuntaan, ja vaan siihen toiseen suuntaan tulee se naksahdus. Jos siinä ilmoitetaan, mihin tahtiin se pitää olla, jos se liikkuu vaan yhteen suuntaan.

Kari: Joo, aika mielenkiintoinen!

Aleksi: Se voi ehkä johtua siitä.

Kari: Aika mielenkiintoinen juttu, koska sehän on tuossa asian ydin! Ja sen sinä hoksasit hyvin, vaikka et ole käytännössä nähnyt mekaanista metronomia! Että tulee yksi naksahdus, kun se jää siihen keskelle, yhtä naksahdusta kohti se menee yhteen suuntaan ja tulee takaisin.

Aleksi: Joo. Se tulee vasta sitten tulee takasin, kun se on molempiin suuntiin mennyt.

Kari: Joo, näin se on.

Aleksi: Otetaanko sitten seuraava?

Kari: Otetaan.

Aleksi: Metronomiohjelmia on 2000-luvulla kännykkätekniiikan monipuolistuessa kehitetty matkapuhelimia varten. Nämä kännykkämetronomiohjelmat mahdollistavat metronomiharjoittelun ilman erillistä kannettavaa metronomilaitetta.

Loppuiko tuo siihen?

Kari: Joo.

Aleksi: Tuohan on niin kuin... että se on sama, paitsi, että se on puhelimessa se ohjelma sitten vissiin.

Kari: Aivan, eli millaisiin jäsennysmallin kohtiin siinä tuli...?

Aleksi: Toimintaa se on ehkä, että... ei kun hetkinen ... no sopiikos se siihen. Odotas hetkinen... Ei kun seuraus voisi olla ehkä parempi, että kun sen pistää puhelimeen, se mahdollistaa sen harjoittelun ilman, että on oikeaa...

Kari: Seuraus on hyvä valinta. Jos mietitään, mistä tuossa kokonaisuudessa puhutaan, niin tuo on ihan totta, että nimenomaan tuosta puhelimeen...

Aleksi: Jos niistä puhutaan...Totta, jos halutaan sijoitella, niin silloinhan tuo ohjelma mikä puhelimeen menee, niin onko se sinne ilmenemismuotoon sitten?

Kari: Aivan, se on tyyppi, josta on ollut tällainen seuraus.

Aleksi: Niin.

Kari: Hyvä. Minusta tuntuu, että otit tuon seurauksen, koska se saattaa olla sinulle ajankohtainenkin. Sinähän et ilmeisesti tiennyt, että tuollainen voi olla mahdollista.

Aleksi: Kaikkeahan nyt tulee, muttei tuollaista. Kohta tietysti tulee nyt joku tällainen tieto.

Kari: Mutta nyt me voitaisiin tehdä sillä tavalla, että katsottaisiin, mitä sinulla on jäänyt mieleen tuosta, ihan ilman mitään apuvälinettä, ilman sitä jäsennysmallia.

Aleksi: Metronomin kehityshän alkoi 1812. Ja patentti saatiin neljä vuotta myöhemmin. Ja Beethoven oli ensimmäinen semmoinen tunnettu, joka teki merkintöjä. Ja sitten aluksi niitä tehtiin puusta. Sitten muovista alettiin tehdä myöhemmin. Olikos se nyt 1900-luvun puolella välissä. Ja suunnilleen niihin aikoihin elektronista toimintaa alkoi tulla sitten. Ja 70-luvusta puhuttiin jotain, mutta mitäs siitä nyt sitten puhuttiin. No, mutta 90-luvulla tuli nämä tietokonemetronomit ja 2000-luvulla puhelimiin. Ja sitten tietysti se, että se metronomi tuottaa sen äänen.

Kari: Aivan.

Aleksi: Vanhoissa oli se liikkuva juttu, se oli semmoinen kuluva osa tietysti. Varmaan jotain muitakin juttuja siinä oli, mutta noita nyt ainakin.

Kari: Me voidaan vähän katsoa tuota mallia, että tulisiko siitä jotain kohtia mieleen tästä metronomista.

Jaws: 1. Määritelmä. Mikä pääasia on?

Aleksi: No, se on varmaan just se, joka tuottaa sen äänen, se laite.

Kari: Joo.

Jaws: 2. Syy. Mistä pääasia johtuu? Mikä tai kuka siihen vaikuttaa? Mikä on sille välttämätöntä?

Aleksi: Sehän johtui siitä, että oli epätarkkuuksia siinä soitossa.

Kari hyväksyvästi: Hm-mm.

Jaws: 3. Seuraukset. Mitä pääasiasta seuraa? Mihin se vaikuttaa?

Aleksi: Mitä siitä seuraa? No, se on se ääni tavallaan. Tämä metronomihan... siitä seuraa just se, että tulee tarkkuutta siihen rytmiin.

Kari: Joo, ja jos me ajatellaan, että ...

Aleksi: Mä laitoin tähän jonkun vai oliko se just tämä kohta, että kun se metronomi tuli, niin tuli sitten tarkkuutta siihen rytmiiin.

Kari: Joo. Siitä puhuttiin siinä tekstissä, ja nyt kun käytit sitä menneessä aikamuodossa, niin voit sijoittaa sen sinne.

Jaws: 4. Tarkoitus. Mihin pääasialla pyritään (kun ihmisen aikaansaannos)?

Aleksi: No, varmaan just tarkkuuteen siinä soitossa.

Jaws: 5. Toiminta. Millaista toimintaa pääasiaan liittyy? Kuka toimii jos ei itse pääasia ja miten?

Aleksi: Tähänhän tuli aika montakin. Eikö se ollut just se, että jos puhutaan niistä vanhoista, ja niissähän oli se liikkuva osa, ja sen liikkuvan osan avulla. Näissä elektronisissa oli se, oliko se nyt pieni kaiutin.

Kari: Joo.

Aleksi: Ainakin noita juttuja.

Jaws: 6. Toistuvat vaiheet tai kaudet. Liittyykö tällaisia pääasiaan ? Millaisia?

Aleksi: No tässähän nyt oli, no sitä ei siinä tekstissä ollut, mutta ...

Jaws: 7. Historialliset tai tulevat vaiheet. Entä tällaisia vaiheita ? Mitä?

Aleksi nauraen: No tähänhän pistettiin aika paljonkin. Pitääkö näitä toistella?

Kari: No ei, tuliko sinulle mieleen se että mitähän tapahtui 1970-luvulla...?

Aleksi: Ei tullut.

Kari: No se oli se ...

Aleksi: Vai oliko se, että silloin nämä elektroniset alkoi...

Kari: Joo. Just näin.

Jaws: 8. Osat/rakenne. Millaisista osista pääasia koostuu ? Miten osat liittyvät toisiinsa?

Aleksi: No tämä oli, että vanhoissa oli se liikkuva osa ja uusissa on sitten tämä kaiutin.

Kari: Joo.

Jaws: 9. Esiintymisen muodot. Millaisina lajeina, tyyppinä tai aloina pääasiaa esiintyy?

Aleksi: No tähänkin tulee just se, että aluksi niitä tehtiin puusta ja metallista, ja nyt sitten muovista myöhemmin.

Kari: Tuota, mitäs jos me ajatellaan ...

Aleksi: Tuota joo, niin, kysy vaan.

Kari: Niin, mitäs tässä ehkä enemmän korostettiin, kun puhuttiin esiintymisen muodoista? Sinä huomasit aina...

Aleksi: No eikö tässä just ollut se, että oli ensin ne vanhemmat, jos oli nämä, ei kun hetkinen, eikö ensin ollut niitä ohjelmia ja nyt on niitä puhelimia.

Kari: Ne on niitä tyyppejä. Mitä muuta tähän voi, paitsi, että on tietokonepohjaiset...

Aleksi: Ja puhelinpohjaiset...

Kari: Ja mitäs sitten?

Aleksi: No tuleeko tähän sitten se, että oli ensin vanhemmat ja sitten nämä uudemmat, elektroniset ja mekaaniset, ei kun toisin päinhän se meni.

Kari: Aivan, just näin. Tässä on semmoinen ero, että kun puhutaan esiintymisen muodoista, niin voit luetella, mitä niitä on. Ja silloin, kun puhutaan historiasta, niin silloin ehkä korostuu enemmän, milloin se tapahtui, milloin ne keksittiin, mutta on ihan luontevaa pitää ne aikajärjestyksessä.

Aleksi: Niinhän se on.

Jaws: 10. Sijainti. Missä pääasia sijaitsee? Missä sitä esiintyy?

Aleksi: Tästähän siinä ei puhuttu, mutta aika monessa paikassa vissiin on, niin kuin mä totesin tuossa aluksi.

Jaws: 11. Ominaisuudet. Millainen pääasia on? Kuvataanko sen ominaisuuksia numeroin? Miten?

Aleksi: No tähän tuli se, että miten elektronisessa se oli johonkin yli viiteen sataan.

Kari: Aivan. Mitäs niistä muista ominaisuuksista, paitsi että noissa uusissa menee niin korkealle?

Aleksi: Olikohan siinä muuta...

Kari: Jos näissä uusissa menee näin, niin miten sitten...

Aleksi: No vanhoissa ei sitten varmaan niin nopeaksi saa.

Kari: Aivan, aivan.

Aleksi: Sehän on ihan loogista, että uusissa on aina jotain suurempaa tai nopeampaa verrattuna siihen edelliseen.

Jaws: 12. Esimerkit. Millaisia esimerkkejä pääasian olemassaolosta on voi löytää?

Aleksi: No tätähän me mietittiin, mutta me siirrettiin se johonkin toiseen.

Jaws: 13. Esiintyvyys. Miten yleinen pääasia on?

Aleksi: Kai se suht yleinen varmaan on.

Kari myöntävästi: Hm-m.

Jaws: 14. Miten pääasiaa tutkitaan? Miten sen olemassaolo todetaan? Miten sitä testataan?

Aleksi: Tästä ei tainnut olla mitään.

Kari: Ei ollut, hyvä! Muistit sen hyvin ilman mallia!

Aleksi: Mallin avulla tuli vielä pari lisää!

Ajattelun työkalupakki tekstinä

1. Määritelmä

Mikä pääasia on? Voiko sitä kutsua jollain laajemmalla käsitteellä? Millä?

Avainilmauksia:

Pääasia on.... Pääasialla tarkoitetaan

2. Syy

Mistä pääasia johtuu? Mikä tai kuka siihen vaikuttaa tai on vaikuttanut? Mikä säätelee, hallitsee tai on hallinnut tai säädellyt pääasian olemassaoloa? Mikä on tai on ollut välttämätöntä pääasian olemassaololle?

Avainilmauksia:

Johtuu, aiheutuu, saa alkunsa, juontuu, perustuu, selittyy, pohjautuu, pääasiaan vaikuttaa, pääasiaa lisää, vähentää, helpottaa, edellytyksenä on

Tarkista:

Vaikuttavatko syyt yhtä aikaa vai johtuvatko ne toinen toisistaan ja johtavat lopulta pääasian syntyyn?

3. Seuraukset

Mitä pääasiasta seuraa, mihin se johtaa, mihin se vaikuttaa? Mitä siitä on seurannut, mihin se on vaikuttanut?

Avainilmauksia: pääasia aiheuttaa, johtaa johonkin, tuottaa, lisää, vähentää, vaikeuttaa, helpottaa

4. Tarkoitus

Mitä varten pääasia on luotu? (kun ihmisen aikaansaannos)

Avainilmauksia:

Pääasialla pyritään, pääasian tarkoituksena on, pyrkimyksenä on, pääasialla yritetään, pääasialla tavoitellaan, tähtäimessä on...

5. Toiminta

Mitä pääasia tekee tai on tehnyt? Mitä sillä tehdään tai on tehty? Miten se toimii tai on toiminut?

Mitä toimintaa siihen liittyy tai on liittynyt? Kuka tai mikä toiminnan toteuttaa tai on toteuttanut, jos pääasia ei toimi tai ei ole toiminut itsenäisesti? Millaisia keinoja tai välineitä toiminnassa käytetään tai on käytetty?

6. Toistuvat vaiheet tai kaudet

Millaisia toistuvasti, tietyssä järjestyksessä tapahtuvia asioita, vaiheita tai kausia pääasian toimintaan tai olemiseen liittyy tai on liittynyt? Onko pääasialla tai onko sillä ollut joku toistuva elinkausi tai kesto, mikä?

Avainilmauksia:

ensin, aluksi, sitten, sen jälkeen (kun ei kerrota yhdestä tapahtumasta), vuodenajat, vuorokauden ajat (esim. päivisin, keväisin, kuukausittain, vuosittain), kestää tai elää keskimäärin

Tarkista: Vaiheiden määrä, järjestys ja jokaisen vaiheen tärkein tapahtuma ja kesto

7. Historialliset ja tulevat vaiheet

Milloin ja mitä on tapahtunut pääasiaan liittyen? Mitä ja milloin on suunniteltu tapahtuvaksi tulevaisuudessa?

Avainilmauksia: Vuosiluvut, päivämäärät

Tarkista: Kuinka monta historiallista tai suunniteltua vaihetta tekstissä on mainittu ja mikä on kunkin vaiheen tärkein tapahtuma.

8. Osat / rakenne

Millaisista osista, osa-alueista tai osatoiminnoista pääasia koostuu tai on koostunut? Millaisissa suhteissa nämä elementit ovat tai ovat olleet toisiinsa?

Avainilmauksia:

Koostuu, rakentuu, sisältää

Tarkista: Kuinka monta osaa tekstissä on mainittu? Mitä osat ovat? Mitä tekstissä on sanottu osien ominaisuuksista ja toiminnasta?

9. Esiintymisen muodot

Millaisissa erilaisissa muodoissa pääasiaa on tai on ollut olemassa?

Avainilmauksia:

Pääasiaa ovat..., jos pääasia monikossa, niitä ovat, niihin kuuluvat, lajit, tyypit, heimot, rodut, ryhmät, muodot, alat

Tarkista: Kuinka monta esiintymisen muotoa tekstissä on mainittu? Mitä tekstissä sanotaan niiden ominaisuuksista ja toiminnasta?

10. Sijainti

Missä pääasia sijaitsee, on sijainnut, toimii, on toiminut, toteutuu tai on toteutunut? Missä, millaisissa tilanteissa tai asiayhteyksissä sitä esiintyy tai on esiintynyt?

11. Ominaisuudet

Millainen pääasia on tai on ollut? Kuvataanko ominaisuuksia numeroin, miten?

12. Esimerkit

Millaisia esimerkkejä pääasian olemassaolosta tai toiminnasta on tai on ollut olemassa?

13. Esiintyvyys

Miten yleinen pääasia on tai on ollut? Miten paljon sitä on tai on ollut?

14. Miten pääasiasta saadaan tietoa?

Miten pääasiaa tutkitaan tai tarkkaillaan tai on tutkittu tai tarkkailtu? Mistä voidaan tietää, että se on tai on ollut olemassa?

Avainilmauksia:

On havaittu, tutkimuksissa on saatu selville, tutkijat ovat löytäneet selityksen

Aleksin tarina isä Hannu Lindforsin kertomana

Alexi syntyi helmikuussa 1988.

Hän painoi syntyessään 830 grammaa ja oli 32 cm pitkä. Syntymäviikot olivat 25. Nyt Alexi opiskelee pianonvirittäjäksi Arla-instituutissa.

Touhukas sokea poika

Aleksin syntyminen niin paljon etuajassa ei ollut yllätys, me tiedettiin se hyvin aikaisessa vaiheessa. Tiedettiin, että Alexi syntyy aikaisin, mutta ei sitä tarkkaa aikaa tietenkään osattu meille sanoa. Kun Alexi meinasu syntyä ensimmäisen kerran, meille sanottiin, ettei ole kovasti toiveita, että Alexi jäisi henkiin eikä häntä edes yritettäisi kovin aktiivisesti hoitaa. Siitä päästiin kuitenkin vielä vähän yli viikon verran eteenpäin. Ja se oli ilmeisesti se ratkaiseva viikko, että Alexi pääsi elämän alkuun. Ehkä sitä ei oikein tajunnutkaan itse silloin, kuinka heikoissa kantimissa hän lähtee liikkeelle. Eikä ehkä ymmärtänyt, kuinka vakava se tilanne oli. Se kevät, kun Alexi kasvoi Lastenklirikalla, se meni tavallaan hirveän hitaasti, mutta jollain tavalla myös hyvin nopeasti.

Sitten Alexi loppujen lopuksi pääsi kotiin toukokuun puolivälissä. Siinä vaiheessa näkövamma oli jo tiedossa. Tiedettiin, että jonkinasteinen vamma on, mutta ei ollut ihan selvää, minkälainen siitä lopulta tulee. En tiedä, olisiko jotain ollut tehtävissä, jos se olisi aikaisemmin havaittu. Sitä on paha sanoa näin jälkeinpäin. Mutta olihan se tietysti aikamoinen järkytys, kun saatiin ensimmäinen tieto, että silmänpohjissa on jotain. Siinä oli aika lailla tyhjän päällä. Ei osannut kuvitella eikä oikeastaan kukaan osannut kertoakaan siinä vaiheessa, mitä se käytännössä voisi tarkoittaa. Ehkä sitä oli vähän niin kuin optimisti siinä vaiheessa, ehkä minä olin ainakin, ehkä en halunnut uskoa sitä pahinta mahdollisuutta. Mutta kyllä sitten aika äkkiä selvisi, että suhteellisen vakava asia se on. Ehkä se ensimmäinen reaktio oli se, ettei oikein tiennyt, miten siihen suhtautuisi ja oli ehkä vähän optimistinenkin. Aika äkkiä tuli monenlaisia asioita mieleen, että mitä Alexi voi tehdä ja mitä ei voi tehdä. Niin kuin joku pyörällä ajaminen tai autolla ajaminen tuli mieleen, ja paljon muitakin asioita tietysti. Miten näkövammaisen osaa tehdä jonkun asian ja miten löytää tavaroita.

Alexi pääsi kotiin noin kolme ja puoli kuukautta syntymästä, ja näkötilanne oli kohtalaisen hyvä. Hän näki aika paljon varjoja ja valoja, ja varmaan aika selvästi hahmojakin, se huomattiin ihan selvästi, mutta kyllä se aika nopeasti siitä huononi. Huononemisen jälkeen näön tilanne oli pitkään vakaa, valojen ja vahvojen kontrastien taju oli puolivuotiaasta johonkin tuonne kymmeneen vuoteen asti. Viime vuosina Aleksin näkö on mennyt vielä huonommaksi kaihin takia. Enää Alexi ei oikeastaan osaa sanoa, onko huoneessa valot päällä vai ei, arvailee enemmänkin.

Aleksin tultua kotiin sitä näköä tuli seurattua, ja aluksi tuntui, ettei Aleksilta loppujen lopuksi niin paljon olisi puuttunutkaan, hän touhusu vaikka mitä.

Hän ei tietystikään pystynyt hyödyntämään näköaistia, ja saattoi hänellä hermokin mennä, kun jotain ei löytynyt tai joku ei onnistunut. Ja hirveän monia asioita harjoiteltiin paljon. Pitkään harjoiteltiin sitä että hän sai kaksi legopalikkaa päällekkäin. Ja hän tekikin sitten isoja legorakennelmia. Hän oli hirveän innokas tutkimaan kaikkia asioita, erityisesti sellaisia mistä lähti jotain ääntä, kaikkia koneita ja radioita ja muuta sellaista. Alekski on yleensä selvittänyt itselleen hyvin nopeasti miten laitteet toimivat.

Alekski jopa juoksi kotona uskomattoman kovaa. Lyhyt seinän pätkä oli silloin keittiön ja olkkarin välillä, ja sen ympäri hän juoksi, todella kovaa. Välillä tuli tietysti jotain pieniä törmäyksiäkin. Alekski on ollut aika rohkea liikkuja, ja me ollaan kokeiltu yhtä sun toista liikuntaa hänen kanssaan, mutta ei siihen liikuntaan pitkäaikaista kipinää ole tullut. Eihän Alekski keksinyt sillä tavalla sitä tekemistä, koska ei nähnyt. Hänelle täytyi aina tuoda ainakin uudet asiat pari kolme kertaa eteen ja näyttää mistä on kysymys, mitä voisi tehdä. Näkevä lapsi taas alkaa heti kokeilla uutta juttua. Alekski on tosiaan kokeillut kaikenlaista liikkumista, rullaluistelua ja laskettelua ja joskus kuusi - seitsemänvuotiaana hänelle hommattiin sellainen ihan normaali pieni polkupyörä. Hän ajoi pihalla ympyrää, ja hänelle vaan huudettiin, että suoraan, oikealle, vasemmalle. Ensialkuun pyörää täytyi tietysti pitää vähän kiinni ja pystyssä, mutta hän meni loppujen lopuksi aika kovaa sillä pyörällä. Onneksi nurmikolla oli sen verran raskasta polkea, ettei hän päässyt liian kovaa menemään. Pensaita päin hän ajoi aika usein, mutta se ei häntä hidastanut ollenkaan.

Aluksi oli hirveän vaikea mieltää, miten näkövammaisen voi oppia jonkun asian. Vaikka ihan perustaidot, leivän voitelu, perunoiden kuoriminen, mikä nyt ei suju vieläkään millään tavalla. Maidon kaataminen lasiin, no, sitä esimerkiksi harjoiteltiin pesuhuoneessa niin että täytettiin maitotölkki vedellä, ja Alekski yritti sitten kaataa sitä mukiin. Aika äkkiä se loppujen lopuksi alkoi sujua.

Ehkä olin vähän vähemmän läsnä ihan varhaisimpina vuosina, mutta melkein kaikkea on silloinkin varmasti tullut tehtyä. Leikkipuistossa olin opastamassa, että miten pääsee liukumäkeen, ja Alekski tietysti kysyi aina liukumäessäkin, että voiko jo mennä. Ihan niin kuin tänä päivänäkin, kun mennään uimahalliin ja vesiliukumäkeen niin Alekski kysyy, että voiko jo mennä.

Alekski oli eskarivuoden päiväkodissa, ja sitä ennen hän oli siellä yhden vuoden. Ja kyllä siinäkin oli oma junailemisensä ja järjestämisensä. Mutta kyllä hän ainakin selvisi hengissä päiväkotivuosista, ja oikeastaan ilman mitään suurempia ongelmia. Aleksilla oli aika hyvä avustaja päiväkotiaikana, eivätkä niin pienet lapset oikeastaan noteeraa sitä erilaisuutta kovin paljoa. Niin että kyllä Alekski sinne joukkoon sulautui aika hyvin. Ei hän sielläkään tietysti aivan kaikkea voinut tehdä ainakaan samalla tavalla kuin muut. Päiväkotiaika meni ihan kivasti, ja koulussakin sitten vielä ainakin pari kolme ensimmäistä vuotta. Kiusaamisen kohteena Alekski ei ole ollut. Joskus on ehkä tullut sellaista esiin, mutta se on saatu aika hyvin poikki saman tien.

Omissa oloissa ja muiden kanssa

Joskus neljännellä tai viidennellä luokalla, kun muut luokan pojat juoksivat ja meuhkasivat pitkin pihaa, niin ei Alekski tietenkään siinä pystynyt olemaan mukana. Varmaan siitä eteenpäin Aleksilla ei enää ole ollut kaverisuhteita koulussa. Muutama kaveri teki silloin tällöin hänen kanssaan jotain. Ei mitään sen tapaista, mitä tuon ikäisillä muuten on, että on hirveä liuta kavereita. Koulupäivän jälkeen Alekski oli kotona, ei häntä kukaan kaveri tullut täältä hakemaan mihinkään touhuamaan. Siinä kyllä jumittuu neljän seinän sisälle hyvin helposti. On se toisaalta ymmärrettävää niiden kavereiden kannalta: ne asiat mitä Aleksin kanssa olisi voinut tehdä, ei välttämättä kiinnostaneet niitä. Tietysti se oli Aleksin kannalta kurjaa. Hän on sitten tottunut ja oppinut sen tyyppiseen elämään, että on mielellään omissa oloissaan. En tiedä, onko se selitys myös sille, että Alekski on hirveän paljon omissa oloissaan täällä kotonakin. Mutta eihän joku telkkarin katsomisenkaan hirveän paljon häntä kiinnosta. Kouluaikana Alekski alkoi olla kotonakin omissa oloissaan. Meidän muiden lasten kanssa hän tietysti leikki jonkun verran.

Ehkä omissa oloissaan olemisessa oli aika paljon sitäkin, että Alekski tarvitsi välillä kouluasioissa apua. Siinä olen tietysti ollut mukana aika paljonkin. Ehkä ensimmäisinä vuosina en niin paljon, mutta ylempien luokkien ja varsinkin yläasteen aikana olen itsekin joutunut hiuksia repimään ja raapimaan, että miten tästä pääsisi eteenpäin. Mietin, miten Alekski saisi jotain koulusta irti. Ja aika paljon mietin myös, mitä Alekski myöhemmin elämässään alkaa tehdä ja mitä ammattia hän lähtee opiskelemaan peruskoulun jälkeen. Hän on aina ollut hirveän kiinnostunut leikkimään tietokoneen kanssa, ja kaikkien koneitten kanssa. Kyllä me aika pitkään mietittiin erilaisia datanomiopintoja tai jotain sitä sivuavia. Lähinnä siinä mielessä, että Aleksilla oli selkeä kiinnostus johonkin osa-alueeseen siitä mitä datanomit tekee. Lukiotakin jossain vaiheessa mietittiin. Alekski kuitenkin pärjäsi aika hyvin koulussa. Mutta kyllä viimeistään yläasteella kävi selväksi, kun Alekski teki koulutehtäviä, että ei ainakaan lukioon kannata lähteä, siellä on ihan liikaa työtä hänelle. Ehkä hän pystyisi selviämään siitä, mutta ei siitä olisi vastaavaa hyötyä. Lukiohan on tietysti sellainen helppo vaihtoehto peruskoulun jälkeen. Se on yhdenlainen aikalisä. Ei tarvitse vielä päättää, mitä haluaa ihan oikeasti tehdä.

Yläasteella Aleksilla oli vielä vähemmän kavereita. Koulu oli suhteellisen iso, ja Aleksin aika meni välitunneilla siihen, että hän kävi omasta tukikohdastaan hakemassa uusia varusteita seuraavaa tuntia varten, ja se välitunti meni siinä. Tietysti avustajakin aina välillä jotain haki, mutta siihen Aleksin aika kuitenkin meni. Ei siinä varmasti sosiaalisiin kontakteihin jäänyt aikaa. Minusta tuntui, että Alekski ei kokenut sitä mitenkään raskaana, hän oli suhteellisen tyytyväinen oloonsa. Ainahan tässä vuosien varrella on mietitty, miten saataisiin Aleksille jotain ikäistään seuraa, ettei hän olisi aina meidän kanssa ja meistä riippuvainen. Sen tietää jo hyvin, että jos Alekski vanhempien kanssa johonkin lähtee, ja vaikka tapaisikin jonkun tutun, niin ei se tuttu pysähdy Aleksin kanssa juttelemaan. Sitten taas jos Alekski ihan omin päin olisi liikenteessä, niin silloin joku voisi hänelle jotain sanoakin. Niin kuin tässä just pari viikkoa sitten oli tapahtunut. Alekski on opetellut reitin meidän lähikauppaan. Aleksin äiti oli peesannut jostain muutaman sadan metrin päästä, kun Alekski meni sinne kauppaan. Ja kaupasta pois tullessa Aleksin

äiti oli huomannut, että Alekski oli pysähtynyt ja jutteli jonkun kaverin kanssa. Kotiin tultuaan Alekski oli kertonut, että se oli joku Henkka, joka oli ollut samassa koulussa. Mutta jos Aleksin kanssa olisi yhdessä käyty kaupassa, niin ei Henkka varmaan olisi tullut juttelemaan.

Ammattiopinnot alkavat

Yläasteen jälkeen Alekski meni Arla-instituuttiin. Alkuvaiheessa minulla ja Aleksilla itselläkin oli mielessä datanomiopinnot. Mutta aika pian Arlassa oli huomattu ja ehkä näin jälkeenpäin olen itsekin huomannut, että ne datanomiopinnot kuitenkin olisivat aika vaativat. Alekski oli sitten sillä valmentavalla jaksolla tuon ensimmäisen vuoden. Ja nyt hän jatkaa toista vuotta pianonvirittäjäopintoja. Se on varmaan ihan hyvä vaihtoehto Aleksille. Siinä pääsee tekemään sellaista mikä on mieleistä hänelle. Sitä ei itse oikein osaa kuvitella, että miten sokea pianonvirittäjä käytännössä pystyy töitä tekemään. Ei varmaan ainakaan ihan helposti niin että kiertäisi ihmisten kodeissa virittämässä pianoja. No, miksei jossain kouluissa voisi käydä pianoja virittämässä tai sitten jossakin, no, en tiedä miten paljon musiikkikaupoissakaan täytyy pianoja viritellä. Mutta ei sielläkään varmasti sellaista ole, että useampia pianoja täytyisi virittää. Joissain kouluissa voi olla useampia pianoja, joita käydään läpi enemmän tai vähemmän säännöllisesti. Ja onhan se ihan kiva niinkin, että vaikka ei olisi kokopäivätyötä, niin tekee sen verran kuin jaksaa ja haluaa. Ammatinvalinta on sinänsä ihan ok. Alekski varmaan tykkää tehdä sitä, uskoisin niin. Ja se on kuitenkin sellainen työ, että periaatteessa tekemistä riittää, jos haluaa tehdä.

Tietysti aika lailla mietityttää se, että mitä tapahtuu kenties vuoden parin päästä, että haluaako Alekski muuttaa Arlaan asumaan tai ... ja miten sitten itsenäistyminen voisi lähteä liikkeelle. Siinä on varmasti ihan mieleton määrä asioita, joita pitää taas saada sujumaan ja toimimaan ja opetella erilaisia käytäntöjä. Alekski tykkää tehdä kaikennäköistä hommaa kotona, mutta olisihan siinä hirveän iso steppi, jos hän lähtisi pois kotoa itsenäisesti asumaan. Pitäisi maltaa antaa Aleksin itse tehdä asioita, ettei lähtisi liikaa auttamaan. Mutta toisaalta se tuntuu kyllä niin hurjalta. Vähän vaikea kuvitella, että miten sieltä maltaa olla pois. Kyllä siinä varmasti täytyy ottaa itseänsä niskasta kiinni monta kertaa, ettei mene häiritsemään. En ole kyllä vielä hirveästi miettinyt, mitkä on niitä asioita, joissa täytyy olla mukana. Itse muuttotapahtumassa tietysti täytyy olla mukana ... olisiko ruokakaupassa käynnit. Ja miten vaateostokset, pystyykö Alekski niitä sitten itse tekemään. Ruokakaupassa hän pystyy varmaan itsekin käymään. Mutta miten sieltä löytää sen kaiken mitä tarvitsee ja miten osaa edes kysyä. Kyllähän kaupassa tietysti apua saa, mutta ehkä se just siinä pelottaa tai ihmetyttää, että miten Alekski voi tietää niitä kaikkia asioita, mitä pitäisi tietää. Näkevä tietysti näkee ympärillään hirveän paljon asioita. Saa johtolankoja ja ideoita, vaikka nyt kaupassa käydessä katsoo, mitä muut ostaa. Ja näkee mitä hyllyillä on. Kuljetuksia esimerkiksi harrastuksiin Alekski on kyllä alkanut hoitaa itse, mikä on hyvä, ja hän huolehtii itse myös taksin tilaukset, enää ei me olla tehty sitä vähään aikaan. Saa vähän enemmän vapautta, eikä ole sitten niin sidoksissa meihin.

Musiikillinen lahjakkuus huomattiin

Aleksi on lahjakas musiikissa. On hyvä, että on joku asia mistä tykkää niin paljon, soittamisesta ja kuuntelemisesta, ja on tosi hyvä, että se innostus ei ole sammunut. Että on sitten edes jotain, missä on tosi hyvä. On hyvä, että on edes yksi sellainen asia mitä voi tehdä, ja mitä voi jopa tehdä toisista riippumatta. Toivottavasti Aleksi löytäisi vielä kavereitakin sitä kautta. Aleksin musiikillinen lahjakkuus tuli tavallaan aika yllättäen. Minä luulen, että jollakin tasolla se selvisi kun Aleksi oli kuusivuotias. Yhdellä kesäleirillä oli leirilaulu, ja leirin jälkeen Aleksin äiti lauloi sitä kotona. Aleksi sanoi, ettei se laulu ala tuosta, se alkaa mustasta koskettimesta. Hän oli siihen mennessä pikkuisen kokeillut pianoa, enkä muista oliko meillä silloin mitään pientä kosketinsoitinta kotona. Mutta siinä vaiheessa huomattiin, että Aleksilla on tosi tarkka korva. Ja aika pian sen jälkeen alettiin miettiä, löytyisikö jostain piano-opettaja, että Aleksi pääsisi kokeilemaan, saisiko siitä harrastusta. Onneksi löytyikin hyvä opettaja, joka oli Aleksilla kahdeksan vuotta. Tämä piano-opettaja sitten jossain vaiheessa sanoi, että Aleksin kannattaisi pyrkiä musiikkiopistoon. Ei me oltu siihen mennessä kai itse tajuttu, että sitäkin voi tehdä. Aleksi pyrki musiikkiopistoon ja pääsi. Ja nyt Aleksi on siellä aloittanut bändissä soittamisen, se on pop-jazz -bändi. Se on kyllä ihan kiva, Aleksi tykkää siitä, ja soittamisesta myös. En tiedä, olisiko siinä sellainen reitti, että sitä kautta voisi jotain kaverisuhteita syntyä. Ei varmaan ihan heti kuitenkaan. Toisaalta siinä bändissä on aika vähän porukkaa, että voi olla, ettei synny. Musiikin merkitys Aleksille on koskettava asia. Se, että Aleksilla on jotain, mitä hän tykkää tehdä ja missä hän voi olla hyvä. On hyvä, että Aleksin musikaalisuus löytyi, ettei se jäänyt piiloon. Se olisi voinut pahimmassa tapauksessa mennä hukkaan kokonaan. Nyt se on ehtinyt vahvistua tässä vuosien varrella.

Meille tuli aika nopeasti Aleksin jälkeen iso perhe. Siinä huomasi, kuinka paljon helpompaa kaikki on näkeville lapsille. Toisaalta taas sisarukset on olleet ihan hyviä kouluttamaan Aleksia. Ei pääse olemaan keskellä pumpulia, kun on muita sisaruksia. Siinä on aina jotain menoa, ja yllätyksiä tulee kun tavaroita on vähän siellä sun täällä. Sisarusten kanssa Aleksi käy paikoissa niin ettei vanhemmat ole mukana. Vaikkei Aleksin hoitaminen sisarusten tehtävä olekaan, niin kyllä se tietysti välillä helpottaakin, että on enemmän ihmisiä, jotka voi auttaa Aleksia. On kyllä yritetty pitää huoli siitä, että ei ketään muista lapsista ylityöllistettäisi. Eiväthän he kuitenkaan ole töissä täällä. Helposti niinkin voisi käydä.

Aleksin huolehtivaisena isänä

Isänä minä olen tietysti ollut kaikessa mukana, yrittänyt ohjata ja opastaa siinä kuin olen pystynyt, ja varmaan monissa asioissa olen ylisuojelevakin. Varmaan tulee autettuakin turhan takia, ja monesti ajattelen jälkepäin, että olisi ollut parempi antaa Aleksin itse tehdä asioita. Se on varmaan luonnollistakin että kun tekee jotkut asiat Aleksin puolesta, niin pääsee niin paljon helpommalla. Sen olen huomannut, että pitäisi antaa Aleksin tehdä itse. Puolesta tekeminen ei auta hirveän paljon jatkossa, aina ei voi kuitenkaan olla tekemässä Aleksin puolesta.

Monissa asioissa pukemisista ja kengän nauhan solmimisista alkaen on ollut ympäristön paineet, että pitäisi oppia. Silloin tällöin onkin yritetty opettaa, mutta se on huomattu moneen kertaan, että jos Aleksilla ei sillä hetkellä ole valmiutta ja

halua tehdä ja harjoitella, niin ihan turha on yrittää väkisin tyrkyttää. Ei siitä nyt hirveän montaa vuotta ole, kun Aleksin oppi solmimaan kengännauhat. Kauan siinä kyllä menee tänäkin päivinä.

Nykyään tulee katsottua eri perspektiivistä pieniä vastoinkäymisiä, tai pieniä terveysongelmia. Asioiden mittasuhteita olen saanut Aleksin vammaisuuden myötä kohdalleen. Ja toisaalta näkövammaispiireissä olen tavannut hirveän paljon erilaisia ihmisiä, joita en muuten olisi tavannut. Myös muita vammaisryhmiä on tullut eteen.

Arvomaailma on muuttunut ehkä perhekeskeisempään suuntaan. Ei oikeastaan voi tietää, olisiko elämä ollut muuten esimerkiksi työkeskeisempää. Aleksin kanssa olen joutunut selvittämään hyvin monia erilaisia asioita. Olen todennut, etteivät asiat hoidu aina ihan helposti, ja joskus joutuu oikein kaivamaan, että mitä pitäisi tehdä. Ehkä se on jollakin tavalla myös muuta elämää vienyt eteenpäin, että on oppinut selvittämään ja hakemaan tietoa erilaisista asioista. Ehkä senkin voi laittaa tässä saamapuolelle. Suuri apu on ollut siitä, että on tavannut muita näkövammaisia. On nähnyt, kuinka jotkut vähän vanhemmat asioita tekevät ja selviävät ja mitä heille kuuluu. Siitä on saanut voimaa, kun on huomannut, että toisetkin aina vaan pärjäävät ja menevät vähitellen eteenpäin.

Eskon tarina, isä Jukka Kivinen kertoo huhtikuussa 2005

*Esko syntyi syyskuussa 1987 26-viikkoisena.
Hän painoi 960 grammaa ja oli 34 cm pitkä.
Nyt Esko opiskelee Arla-instituutissa merkonomiksi.*

Sokeuden kohtaaminen

Eskon alkuvaiheet olivat kaoottiset. Minä kapinoin kauheasti sitä sokeutta vastaan. Ei minun lapseni voi olla sokea, sellaisen asian hyväksyminen tuntui tosi ylitsepääsemättömältä. Kieltäydyin, julistin että minä en hyväksy tätä asiaa ollenkaan. Aika sitten hoiti sen. Muistan kun Esko oli hoitopöydällä ja hänellä oli sellainen mobile, hän reagoi katseellaan siihen. Se oli sellainen parin viikon jakso, kun Eskolla yks kaks silmät sammuiivat. Minä en tajunnut mitä tapahtuu, ja se oli järkyttävää. Tiesin, että nyt menee jotain tosi huonosti. Eskon katse katosi. Silloin se silmäsairaus varmaan jotenkin ryöstäytyi. Pystyn paikantamaan sen sellaiseen jaksoon, jossa Eskolla rupesi näkö häviämään.

Minusta sokeus oli paha vamma, näkö on niin hirvittävän tärkeä aisti. Oli vaikea hyväksyä sitä, että minun lapseni on niin vaikeasti vajavainen, niin isolla tavalla vajavainen. Visuaalisuushan on ihmiselle erittäin merkittävä aisti kaikella tavalla. Maailma perustuu näköön. Se oli tosi iso asia. Lakkasin kapinoimasta, mutta enhän minä sitä vieläkään hyväksy, että tässä näin kävi. Tietenkin minä hyväksyn Eskon, mutta se sokeus on väärin. Varmaankin vertaan itseäni. Näkevä, ajatteleva ihminen miettii että jos minulta menisi näkö, niin menettäisin elämästäni valtavan palan. Vaikka lähtökohtahan ei tietysti tässä tapauksessa voi olla sama. Eskolla on oma lähtökohtansa, ja hänellä on vain eteenpäinmeno omissa puitteissaan. Mutta just se minua vaivaa, että Eskolta puuttuu jotain mitä muilla on.

Esko oli tavallaan kuitenkin tavallinen pikkulapsi. Hän oli ehkä vähän sellainen kiukutteleva, sai paljon kiukkukohtauksia aika pienenäkin. Muistan että olen kantanut Eskoa kainalossa, ja hän on rääkynyt ja sätkinyt. Oli aika tavallista että kun joku asia muuttuu, lähdettiin vaikkapa pois jostain, niin Esko sai raivokohtauksen. Tai joku tekeminen loppui ja vaihtui toiseen, niin taas tuli raivokohtaus. Eskolla oli ehkä vähemmän harmoninen lapsuus kuin isoveljillä.

Elämä on kyllä ollut aika ankaraa puurtamista, se on ollut jatkuvan huonon omantunnon kanssa elämistä. Huono omatunto siitä että ei ole koskaan tehnyt tarpeeksi. Että olisi pitänyt tehdä sitä ja tätä ja opetella kaikki, pistekirjoittamaan ja enemmän ajaa Eskon etuja koulussa, olla hänen kanssa, leikkiä hänen kanssa, auttaa vaimoa kotona ja sitä kautta vapauttaa, jotenkin tasapainottaa perhe-elämää. Mutta minun työni on ollut sellainen vaativa ja aikaa vievä. Olen ehkä liian paljon tehnyt töitä aina. Ehkä koen liikaa velvollisuutta, että minun pitää hoitaa kaikki maailman asiat töissä, ja se on sitten kotona kostautunut liian vähäisellä läsnäololla. Ja siitä koen tietenkin huonoa omaatuntoa. Esko antaa tästä jonkun verran palautetta. Joskus hän on sanonut että jos sinä olisit ollut enemmän kotona, niin sitten olisi voitu tehdä sitä ja tätä. Toisaalta hän on taas kiitollinen kaikesta mitä me tehdään.

Onneksi hän ei ole ihan kokonaan lyönyt luukkuja kiinni... että isi on ihan syvältä.

Olen kokenut, että Esko antaa minulle hyvää palautetta, puolin ja toisin annetaan. Aika paljon meidän yhdessäolo liittyy liikuntaan, käydään juoksemassa ja valmistellaan juoksemista ja juoksemasta tulemista, ja välillä sitten jutellaan ihan niitä näitä. Ja sitten minä olen laittanut Eskoa nukkumaan. Nyt hän menee jo aika lyhyen kaavan mukaan nukkumaan, ja minä juttelen hänen kanssaan nukkumaan mennessä. Aika paljon sellaista juttelua meillä on ollut näiden tekemisten lomassa. Kävelyllähän me käydään aika useasti, ja joskus hampurilaisella. Siinä tulee tarinaa koko ajan puolin ja toisin. Ne ovat tärkeitä hetkiä molemmille. Yhdessä ollessa minä saan rakennettua omaa kuvaani Eskosta, kasvatettua ja annettua hänelle kasvattajan ja isän neuvoja ja läheisyyttä. Ja kuulen häneltä hänen ajatuksiaan, tiedän mitä hän ajattelee. Näen ja kuulen hänen kehitystään, pysyn perillä siitä missä mennään.

Katse tulevaisuuteen

Kun Esko sokeutui, ensimmäiset ajatukset liittyivät vuosikymmenten päässä oleviin asioihin. Että Esko ei koskaan voi mennä armeijaan. Millaisiksi ihmissuhteet muodostuvat, tapaako hän koskaan aviopuolisoa, ja ettei hän voi katsella tyttöjä. Että hän jää niin paljosta paitsi, se menetyksen tunne oli silloin niin iso. Ajattelin, että Esko ei oikein voi elää sellaista ihmisarvoista elämää, hän on puolinaiseen elämään tuomittu, siinä on peli menetetty jo kättelyssä, hänen elämänsä on sellaista varjoelämää. Se oli se fiilis siinä vaiheessa. Se fiilis on kyllä muuttunut. Esko on positiivinen ihminen, joka on tajunnut, että hän lähtee omista lähtökohdistaan. Esko kehittyy, hän ymmärtää ja on saanut ymmärrystä. Elämällä on paljon annettavaa Eskolle, kuitenkin. Ja hän voi hyvinkin olla onnellinen. Mikään ei estä Eskoa tulemasta onnelliseksi tai olemasta onnellinen. Alkuaikojen huoli oli, että Esko ei ehkä voi viettää onnellista elämää, onnellisuudelta on pohja pois.

Nyt ajattelen, että Eskon mahdollisuudet vaikkapa kilpailla työelämässä ja työmarkkinoilla on heikohkot. Mutta minun mielestäni Eskolla on mahdollisuus onnelliseen elämään niissä puitteissa mitkä hänellä on. Ja näen, että hänellä on mahdollisuus kouluttautua sellaiseen tehtävään, missä sitten kokee elämänsä mielekkääksi. Voi sanoa, että hänellä on ihan myönteiset odotukset sen suhteen. Tiedän että hänellä on, hän on niin myönteinen tyyppi. Että jos joku ei onnistu niin ok, eletään sitten näin. Ja sitten jos onnistuukin, niin sehän on sitäkin kivempaa. Minä koen työn tärkeäksi ihmiselle, että on joku rytmi, joku sellainen mielekkäyspohja. Menee aamulla jonnekin ja tulee johonkin aikaan pois. Elämä kohdistuu eri suuntiin, joista yksi tärkeä on työ, olkoon se sitten minkälaista tahansa. Eskolle kuvittelen joka tapauksessa jonkun työsystemin. Saa kotiin rahaa ja käy kaupassa ja viettää sitten kotona aikaa.

Olen aika optimisti myös perheen perustamisen suhteen. Eskon pitäisi vain löytää joku tyttö itselleen... Kyllä minä pidän häntä niin kivana ihmisenä, että se voisi ihan hyvin onnistuakin. Hän itse tuntuu olevan sitä mieltä, että hän menee töihin ja perustaa perheen. Tuossa pari päivää sitten Esko sanoi, että isi kuule, sä kun olet talouspäällikkö, niin kyllä se taitaa niin olla, että mä en voi ruveta talouspäälliköksi. Siinä tarvitaan niin paljon näköä. Sanoin hänelle pikkuisen ehdollisena, että ei

varmaan niin tule käymään, mutta en halua mitään vaihtoehtoa sulkea pois.

Menköön Esko niin pitkälle kuin intoa riittää ihan mihin suuntaan tahansa. En osaa sanoa yhtään mitään siitä mille alalle Esko mahdollisesti ryhtyy. Tietokoneala häntä kiinnostaisi. Minun täytyy siinä asiassa ottaa aikalisä ja toivoa, että Arla-instituutti antaa siihen vastausta. Siellä testataan ja seurataan.

Me ollaan kotona kovasti yritetty viljellä sellaista vitsailua ja huumoria, leikinlaskua ja sellaista, että Eskokin huomaa, ettei kaikkea tarvitse ottaa niin vakavasti. Voi heittää ihan hulvattomat herjat asioihin. Se keventää elämää kummasti. Eikä meillä ole mitään tabua sokeudestakaan. Sokea mikä sokea, kyllä siitä voi vitsaillakin.

Eskon elämässä ei kauhean selviä käännteitä löydy. Pikkuhiljaa koko ajan on tullut sellaisia myönteisiä yllätyksiä, ihan jatkuvana sarjana. Aina aluksi tilanne on näyttänyt huonommalta kuin mitä se sitten jatkossa on ollut. Koko ajan on tullut kehitystä. Esko on oppinut koulussa asioita, oppinut puhumaan fiksusti. Pari vuotta on tuntunut, että Eskolla on loksautanut kaikki kohdalleen, että hän on tajunnut oman suhteensa tähän maailmaan ja elämään. Ehkä varhaisempina vuosina Esko eli elämänsä muiden kautta, sellaisessa suhteessa, että hän on autettava, että hän on jonkun ihmisen jatke. Pari vuotta sitten se minun mielestäni päättyi. Esko on jotenkin irrottautunut ja on ihan oma persoonansa, sosiaalistuu ja ymmärtää toisten tunteita, on sillä tavalla empaattinen.

Sokean ihmisen riippuvaisuus muista ihmisistä oli minulle tietysti se alkupettymys. Mutta nyt en kärsi siitä, hyväksyn, että sokea ihminen on autettava ja tarvitsee muita ihmisiä niin kuin tietysti me kaikki, mutta erityisesti hän. Minä olen hirveän kunnianhimoisenkin monella tavalla, lasten pitää pärjätä koulussa ja olla hyviä. Vähän liiankin kilpailuhenkinen olen siinä mielessä. Aina pitäisi päästä mahdollisimman korkealle. Sillä näkökulmalla en mielestäni ainakaan tietoisesti koe Eskon tilannetta tappiona, vaan minusta hän on sellainen mikä hän on. Ja jokainen ihminen pyrkiköön parhaaseen siinä omassa viitekehyksessään, omissa lähtökohdissaan. Minusta on kannatettavaa, että hän yrittää ponnistaa siitä omasta tilanteestaan, suoriutua siitä mahdollisimman hyvin. Tietysti se mahdollisimman hyvin suoriutuminen on minulla aina mukana kaikessa. Onhan Eskokin kilpailuhenkinen siinä mielessä, että vertaa itseään kovasti veljiin. Hän haluaisi olla yhtä hyvä kuin isot veljet tai parempi. Hänelle on tärkeää esimerkiksi päästä juoksemaan minun kanssani täsmälleen samaa Roihuvuoren lenkkiä kuin olen juossut hänen isoveljensä kanssa. Hän varmistelee moneen kertaan että onhan tämä nyt sama.

Eskon isänä realistti

Isänä ja miehenä olen koettanut välittää Eskolle sellaista rajojen asettamista ja sellaista tiettyä tiukkuutta olematta kuitenkaan liian vaativa. Olen tuonut realiteetit kylmästi esille, mutta kuitenkin sitten pehmentänyt niitä. Sillä tavalla, että en ole antanut hänelle periksi. Esko on varmaan oppinut sen minulta. Ja hän onkin ilmaissut minulle ihan sanallisesti arvostavansa sitä. Minä en ole niin kuin seula, että läpi menee ihan mikä vaan. Kun sanon ei, niin se tarkoittaa ei. Ei mikään ehdollinen kyllä vaan ei. Ja joskus siitä on tapeltu aivan mielettömästi.

Taistelu on kestänyt tuntikausia. Esko on huomannut, että ei se mokoma anna periksi vaikka mitä tekisi. Hän on yrittänyt ihan kaikki, aivan kaikki huudot ja potkimiset ja räyhäämiset ja esineiden hajottamiset, tuntikausien hiillostamiset, mutta kun ei ole mennyt läpi niin ei ole. Tämä piirre on Eskolla ollut ihan pienestä asti. Hän on äärimmäisen sitkeä sissi, ja hänellä on äärimmäisen voimakas tahto tai sellainen sitkeys. Esko painaa päälle, ei anna periksi: uusi päivä, uudet samat yritykset.

Mutta nyt Esko on varttunut ja tajunnut, hyväksynyt että jos hänen tahtonsa ei mene läpi, niin sitä ei saa huutamalla eikä itkemällä läpi. Siinä olen kokenut antavani isän mallia: selvät sävelet. Olen aina muistuttanut Eskoa, että jos kiellän tai evään jonkun asian, niin se ei tarkoita sitä että haluaisin olla hänelle ilkeä. Ei Esko voi olla joka asiassa pomo. Vaikka kyllä minä joskus annan hänelle periksi. Jos Esko osaa fiksumasti perustella jonkun asian, johon olen sanonut ei, niin sitten voin vaihtaa sen kylläksi. Toimin järjen perusteella. Jos huomaan että tämä onkin nyt väärin tai kohtuutonta, niin kyllä minä sen sitten muutan. Ja aina selitän minkä takia. Joskus kehun Eskoa, että sinä sanoit niin hyvät perustelut, että minä jouduin muuttamaan päätökseni.

Varhaisvuosina Eskon kanssa eläminen söi hirveästi energiaa ja panostusta. Olen aina ajatellut, että kyllä se tulee takaisin, ja nyt se tulee. Se on ikään kuin kääntynyt pääläelleen. Nyt minä saan Eskolta sellaista perusteetonta elämänuskoa, sellaista mitä elämässä tarvitaan joka tapauksessa. Näen ettei maailma ole yksipuolinen ja mustavalkoinen. Kyllä Eskon kanssa eläminen on pehmentänyt niitä asenteita mitkä liittyvät kilpailuhenkisyteen ja suorittamiseen, ja yleensäkin vammaisten asemaan. Tai en minä mikään hirveän jyrkkä ihminen ole koskaan ollut, olen ollut jonkun verran hyväksyväkin. Mutta kyllä minun maailmankuvani on varmaan laajentunut ja pehmentynyt Eskon vaikutuksesta.

Etukäteen en tiennyt mitään koko aihepiiristä, pikkukeskosuudesta. Se oli ihan ihmeellinen maailma kaikin puolin. Olin sattumalta Pariisissa työmatkalla, kun Esko syntyi. Oli vielä kaksi päivää matkaa jäljellä. Sieltä sitten tultiin ihan pölähtäneenä lentokentälle. Koko ajan mietin että mitä tässä nyt oikein on tapahtunut ja mistä oikein on kysymys. Mitä ihmettä, eihän sellainen köntti voi elää! En voinut uskoa, että sellainen voi elää, sellainen pieni kiloinen mötikkä. Kun näin Eskon, se oli vähän sellainen epäuskoinen näky, se oli niin kuin nukke. Kun näin, että se elää ja hengittää, niin eihän siinä voinut muuta ajatella kuin että toivottavasti se saadaan hoidettua hengissä eteenpäin.

Yhteyden syntymisessä Eskoon meni selvästi enemmän aikaa kuin vanhempiin veljiin. Ihan selvää muistikuvaa minulla ei ole siitä. Kun tervettä normaaliaikaista vauvaa hoitaa, niin kuin minäkin olen kahta lasta ennen Eskoa hoitanut, niin se katsekontakti on tärkeä. Tapitetaan silmiin, ja sellainen sitoo ihmisen, nappaa heti kiinni, että tämä on minun lapseni. Lapsen kanssa puuhastellessa se katsekontakti on tärkeä. Tietysti pikkukeskosella ja sokealla se kehitys on erilaista, ja henkilökohtainen suhde lapseen ei lähde samalla tavalla liikkeelle. Tuntuu, että antoi lapselle jotain, mutta ei saanut takaisin sitä mitä oli tottunut saamaan. Mutta minä tiesin, tiesin koko ajan sisimmässäni, että saan takaisin sen mitä hänelle annan. Siinä oli sellaista tulevaisuudentoivoa. Ja olihan Esko niin voimakkaasti sidoksissa äitiinsä alkuaikoina. Huippukäänne meidän suhteessa on tapahtunut pari vuotta

sitten, siitä lähtien olen jotenkin henkisesti tasavertaisena ihmisenä kohdannut hänet.

Ihan kuin Esko olisi oivaltanut, että se miten hän käyttäytyy muita kohtaan, heijastuu myös hänen omaan elämäänsä. Meidän suhteemme tulevaisuus näyttää ihan mukavalta. Uskon, että meillä on jatkossakin lämpimät välit, ja tuen häntä mielelläni. Ja hän varmaan mielellään kääntyy minun puoleeni.

Eskon vahvuuksia ovat ymmärrys ja sitkeys ja huumorintaju. Sillä sitkeydellä hän voi ponnistella tavoitteisiinsa. Hän myös tajuaa tästä elämästä ja ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta aika paljon jo nyt. Elämänasenne hänellä on minun mielestäni aika kohdallaan. Esko ei ota kaikkea vakavasti, on optimistinen ja myönteinen.

Karin ja Eskon ensitapaaminen kesäkuussa 2005

Mitä kannattaa etsiä kun luetaan tekstiä tai kerrotaan jostain asiasta?

Kari: No niin, Esko, olen laittanut sinun eteesi paperin, jossa on paljon erilaisia merkkejä. Tämän avulla tutustutaan sellaisiin asioihin, joita meidän kannattaa ottaa erilaisista teksteistä selville, mutta tämä auttaa myös kirjoittamisessa. Lisäksi tämä auttaa jäsentämään, jos haluat suullisesti kertoa jotain. Se auttaa jäsentämään sitä kertomista, niitä asioita mistä kerrot.

Esko lukee sormilla, **Kari selittää jäsennessymallia:**

Nyt katsotaan, mitä asioita kannattaa etsiä kun luetaan jotain tekstiä tai kerrotaan jostain asiasta.

Esko tutkii mallia: Keskeinen asia. Syy.

Kari: Jos meillä on joku asia, niin sen olemassaoloon yleensä vaikuttaa joku toinen asia. Joku aiheuttaa sen keskeisen asian.

Kari selittää samalla kun Esko tutkii mallia: Seuraus. Me halutaan kertoa jostain asiasta, ja yleensä jokaisella asialla on jotain seurauksia. Se asia saa jotain aikaan, tai sillä on seurauksia.

Kari: Määritelmä. Jos ajatellaan että minä olen tämä keskeinen asia, niin voisin kertoa itsestäni: Määritelmä vastaa kysymykseen kuka on Kari Kosonen. Minä olen Kari Kosonen, 43-vuotias psykologi. Määritelmä on usein lyhyt vastaus kysymykseen mikä tai kuka. Kerro sinä määritelmä itsestäsi.

Esko: Esko on 17-vuotias nuori mies.

Kari: Hyvä, se on hyvä määritelmä! Toiminta. Kun mietitään toimintaa, voidaan kysyä, miten se keskeinen asia toimii tai mitä se tekee. Jos keskeinen asia olisi edelleen Kari Kosonen, niin voisin kertoa omasta toiminnastani, että olen siis 43-vuotias psykologi, joka tekee töitä lasten ja nuorten kanssa, olen sellainen psykologi, joka tekee töitä perheneuvolassa. Harrastan liikuntaa ja laulamista, nekin ovat toimintaa. Jos meillä olisi Esko keskeisenä asiana, mitä sinä kertoisit?

Esko: Mä olen siis 17-vuotias nuori herrasmies ja mun nimi on Esko Kivinen ja mä harrastan liikuntaa.

Kari: Harrastat liikuntaa, se on siis sitä sinun toimintaasi. Ja olet aloittamassa ensi syksynä opinnot Arla-instituutissa. Se on toimintaa. Mistä muusta sinä tykkäät liikunnan lisäksi?

Esko: Sitten mä tykkään musiikin kuuntelusta, esimerkiksi sellainen on mulle aika suosittu kuin Kirka.

Kari: Kuuntelet Kirkaa, tykkäätkö muutenkin sen tyyppisestä musiikista, popista tai iskelmistä?

Esko: Joo.

Kari: Eli musiikin kuuntelu on sinun harrastuksesi, se kuuntelukin on toimintaa.

Esko: Joo! Ja sitten tykkään kuunnella radiosta uutisia ja imuroida Iiriksen [Näkövammaisten keskusliitto] tiedonhallintapalvelusta sanomalehtiä. Ja joskus tykkään niitä lueskella.

Kari: Se on myös toimintaa, tiedonhaku on tärkeää toimintaa kaiken ikäisille. Sinä opit varmasti nopeasti käyttämään tätä mallia! Vaiheet: Me voidaan kertoa jotain sen keskeisen asian historiasta, vaiheet ovat sellaisia tapahtumia, jotka ovat tapahtuneet vain yhden kerran joko menneisyydessä tai miksei tulevaisuudessakin.

Esko: Ennustaa tulevaisuutta.

Kari: Jos ajatellaan vaikka sitä että sinä menet syksyllä Arla-instituuttiin, niin sinähän tiedät jo varmasti meneväsi sinne. Se tulee olemaan tapahtuma sinun elämässäsi ja samalla se on sinun toimintaasi. Se ei siis ole ennustamista. Sitä on edeltänyt monia muita tapahtumia. Jos me puhumme toisistamme, niin meistä kumpikin on syntynyt, minä vuonna sinä olet syntynyt?

Esko: 1987, syyskuussa.

Kari: Se on yksi tapahtuma sinun elämässäsi. Jos kerrot itsestäsi tämän mallin mukaan, niin tähän tapahtumat -kohtaan voisit laittaa että synnyit syyskuussa 1987. Ja koska menitkään kouluun?

Esko: Seitsemänvuotiaana.

Kari: Oletko ollut päiväkodissa?

Esko: Olen.

Kari: Minkä ikäisenä menit päiväkotiin?

Esko: Mä taisin olla viisivuotias silloin. Minulla on ollut kaksi vuotta kun minun oppivelvollisuus alkoi eskarista. Mä olin kaksi vuotta eskarissa.

Kari: Niin se oli vaihe sinun elämässäsi, kotonaolon ja kouluunmenon välissä. Sitten menit seitsemänvuotiaana kouluun.

Esko: Eli elokuussa, ja syyskuussa täytin kahdeksan vuotta.

Kari: Siinä on esimerkkejä elämänvaiheista. Ja minä voisin kertoa oman elämäni vaiheista: Olen syntynyt vuonna 1962, ja myös minä olen mennyt seitsemänvuotiaana kouluun. Siihen aikaan kun minä kävin koulua, piti vielä pyrkiä oppikouluun, se oli varmaan vuonna 1972. Ja sitten olen valmistunut ylioppilaaksi vuonna 1981. Sen jälkeen opiskelin yliopistossa vuodesta 1982 alkaen.

Vuonna 1990 menin ensimmäisen kerran pysyvään työpaikkaan.
Tällaisia vaihteita minun elämään liittyy.

Esko mietteliäästi: Joo-o...

Kari: Nyt otetaan esimerkkejä syistä ja seurauksista. Jotkut näistä esimerkeistä on vähän hassuja. Mutta jos ajatellaan että Kari Kosonen on keskeinen asia, niin siihen on aina joku syy, että se keskeinen asia on syntynyt. Esimerkiksi minun vanhempieni on täytynyt tutustua, joskus 1950-1960 -luvun vaihteessa, ja se on vaikuttanut siihen että minä olen syntynyt. Ja samahan on sinullakin. Minun elämäni vaikuttaneita asioita voisivat olla vielä: Isä on muusikko, se on vaikuttanut siihen että minä tykkään musiikista. Toisaalta isä ei halunnut, että minusta tulee muusikko, joten vanhemmat sanoivat aina, että täytyy lukea itselleen joku ammatti. Nämä ovat vaikuttaneet minun elämäni. Sinun ei tarvitse, mutta jos haluat, voit sanoa omasta elämästäsi jonkun asian, joka on ollut syynä muihin asioihin sinun elämässäsi, vaikuttanut niihin paljon.

Esko: No esimerkiksi tämä kuntoilu, ja minulla on ollut elämässä sellaisia vaihteita, että mä olen ollut kova poika kuntoilemaan. Ja olen päässyt just sellaiseen kesälomatunnelmaan, kun sitten onkin tapahtunut äkillinen onnettomuus. Se on vaikuttanut niin, että minua ei ole enää huvittanut harrastaa sitä liikuntaa, kun minulla on ollut tikit tässä [kyynärvarressa], ja se on ollut kipeä eikä sitä ole saanut taittaa. Eikä ole voinut lähteä juoksemaan, kun tässä on ollut tikit, tämä on paha paikka tämä kohta.

Kari: Tuo on sellainen asia, jonka voisi kertoa myös noiden sinun elämän tapahtumien, vaiheiden yhteydessä, mutta koska se on vaikuttanut niin tärkeästi sinun elämääsi, siihen että et ole voinut harrastaa liikuntaa, se on myös syihin kuuluva.

Esko: Joo, ja meni kesäloman tuntukin pilalle.

Kari: Tällä tavalla me voimme käyttää toisiamme esimerkkeinä. Samalla jää mieleen, miten voidaan jäsentää itsestämme ja toisistamme kertovaa kertomusta.

Esko: Joo, ja minulla meni kesälomatunnelmatkin, olin just kummien kanssa käynyt uimassakin, ja kaikki uimiset ja juoksut ja sellaiset jäi.

Kari: Eli liikunta ja urheilu ovat sinulle tosi tärkeitä.

Esko: On! Äärimmäisen tärkeitä. Ja kyllä se sitten oli harmi.

Kari: No, sitten katsotaan ominaisuuksia. Minä voin kertoa omista ominaisuuksistani, että olen 188 senttiä pitkä ja painan 88 kiloa. Ominaisuuksien yhteydessä voi kertoa myös mistä tykkää, mutta se mitä tekee, kannattaa pitää toiminta -kohdassa. Sinusta voisi sanoa, että liikunta on sinulle tärkeä asia.

Esko: Liikunta on vaikuttanut minun mielialoihin hirveän positiivisesti, ja minulla on yleensä reipas olo, ja keskittymiskyky on hyvä. Ja sitten vielä terveellinen syöminen on toinen mitä mä pidän todella tärkeänä asiana.

Kari: Ne ovat sellaisia, mitä sinä pidät tärkeinä, ja sitten toimintaa on se että sinä syöt terveellisesti.

Esko: Niin joo...

Kari: Ne asiat mitä ihminen pitää tärkeinä vaikuttavat tietysti myös toimintaan. Sinuun vaikuttaa positiivisesti se että sinä liikut. Sitten mennään tapahtumapaikat, sijainti -kohtaan. Tässä kohdassa mainitaan se, missä joku asia tapahtuu tai missä se sijaitsee, mistä sen voi löytää.

Esko: Jos nyt puhutaan siitä minkä mä keksin, niin minun tapauksessa se on tapahtunut sellaisessa talossa, jossa on remontoitu rappusia, jossa se on jäänyt kesken, jossa ei ollut mitään kaiteita ja multa on puuttunut sellaiset... siinä ei ole ollut mitään maamerkkiä, ja mä olen astunut tyhjän päälle ja pudonnut täysillä.

Kari: Onko se sinun onnettomuus tapahtunut sellaisessa paikassa?

Esko: Niin.

Kari: Jos sinä olet tässä meidän kertomuksessa keskeisenä asiana ja puhut itsestäsi yleisemmin niin voit kertoa itsestäsi että missä asut, asut Helsingissä, Itä-Helsingissä. Tuo sinulle tapahtunut onnettomuus on selvästi sinulle tosi tärkeä asia, se on tapahtunut sinulle ja se vaikuttaa sinun elämään, sillä on ollut seurauksia.

Esko: Joo, se on ollut maalla, juhannuksen jälkeen tapahtunut, just kesälomalla.

Eskon isä: Se pyörii koko ajan Eskon mielessä, ei se sinänsä mikään maata mullistava tapahtuma ollut, se vaan nyt pyörii tuossa.

Kari: Niin, se on odottamaton asia, siinä säikähtää, ja sellainen jää usein pitkäksi aikaa mieleen. Milloin se onnettomuus tapahtui?

Esko: Hhhhhm... siitä on vaikka kuinka kauan aikaa jo, varmaan ainakin neljä vuotta.

Kari: No niin, sijainnit ja tapahtumapaikat olivat siis tässä, ja nyt mennään osiin. Ihmisessä on vähän höpsöä puhua osista, mutta kyllähän meillä ihmisilläkin on ruumiinosat, ja usein mainitaan sellaisia osia, joista meidät ihmiset erottaa toisistaan. Minulla esimerkiksi, niin kuin sinun isälläkin, on parta, ja sitten minulla on lyhyt siilitukka. Mitä sinä haluaisit kertoa itsestäsi?

Esko: Minullakin on aika lyhyt tällainen tukka.

Kari: Ja sitten sinulla on vihreät silmät... ja onhan sinullakin muuten viiksiä.

Esko kokeilee nenäalustansa: Täällä on... viiksiä.

Kari: Katsotaanpa sitten ilmenemisen muotoja. Se on aika monimutkainen käsite, minua kiinnostaa kuulla, tulisiko sinulle jotain mieleen kun noin sanotaan. Kerron siitä sitten lisää.

Esko: Esimerkiksi jos on vaikka... jos olisi... vaikka jonkun sairauden oireet.
Tai miten ilmenee, että on sairas.

Kari: Hm-m, puhutaan sairauden oireista, hyvin sanottu, että sairaus ilmenee! Sinä hallitset hyvin tämän ilmenemisen muodot - käsitteen. Tässä minä ajan takaa pikkuisen toisenlaista juttua: vaikkapa koirat, niitä on erilaisia lajeja, on erilaisia rotuja, voitaisiin puhua koiran ilmenemisen muodoista. Sitten mennään taas keskeisen asian kautta vaiheisiin.

Esko: Se minulla on hyvä, että osaan laittaa kädet kuin tatti tähän keskeiseen asiaan. Etten rupea räpläämään mitään, eiks niin?

Kari: Et rupea räpläämään, vakaasti sinun käsi toimii! Vaiheet ovat erotuksena tapahtumista siksi että tapahtumat ovat tapahtuneet vain yhden kerran, vaiheet toistuvat. Minä voisin kertoa työviikostani, että menen aina maanantaisin töihin kymmeneksi ja muina päivinä kahdeksaksi, ja sitten olen kahdeksan tuntia töissä. Ne ovat siis sellaisia jatkuvasti toistuvia asioita eli vaiheita.

Esko: Mistä ne työajat tulee, mistä ne riippuu?

Kari: No, ne riippuvat myös siitä työstä mitä tehdään. Meillä on tällainen säännöllinen työaika. Ainoastaan maanantaisin on ikään kuin iltavuoro, kun työaika alkaa vasta kymmeneltä, ja meillä on iltavastaanotto. Ne ovat sellaisia asioita, jotka toistuvat joka viikko. Miten sinulla, olisiko sinulla sellaisia toistuvia juttuja?

Esko: Minulla on kerran viikossa sellainen liikkumistaidon tunti, kun muilla on lisäluokkalaisilla on sellainen työharjoittelujakso. Mä olen kyllä ollut työharjoittelussa siellä Arla-instituutissa.

Kari: Se liikkumistaidon tunti on nyt esimerkki sellaisesta asiasta mikä sinulla toistuu joka viikko, meillä jokaisella on tällaisia toistuvia juttuja, vaiheita. Sitten meillä on seuraavana tehtävät. Ihmisellä voi olla erilaisia tehtäviä...

Esko: Läksyt! Kokeet! Ja sellainen että asiat oppii ja osaa kokeissa ja että kuuntelee tunnilla kun opettaja opettaa.

Kari: Ne on sinun tehtäviäsi, se on totta, siinä ne tulivatkin. Voidaan ottaa muitakin esimerkkejä, esimerkiksi eduskunnan tehtävänä on säätää lait Suomeen, edustaa Suomen kansaa, käyttää lainsäädäntövaltaa.

Eskon isä: Esko, onko ne koulusta tuttuja?

Esko: Joo, yhteiskuntaopissa yhdeksännellä luokalla ne oli.

Kari: Nyt me ollaankin tehty melkein täysi kierros. Katsotaan vielä esimerkit.

Tämä on sellainen, minkä Tuike halusi laittaa tähän malliin.

Mikä olisi sellainen ilmiö mistä löytyy erilaisia esimerkkejä, tulisiko sinulle mieleen?

Esko: No esimerkiksi vaikka tietokoneen kanssa, esimerkiksi oppitunneilla leikkiminen, kun se on ollut sellaista, että opettaja on joutunut puhunut ja sitten mä olen koko ajan räplännyt sitä tietokonetta... se oli nyt vähän huono esimerkki.

Kari: Ei se mitään. Jos meidän keskeinen asia olisi vaikka oppilaiden oheistoiminnot oppitunneilla, siis kaikki muu kuin opiskelu, niin tuo olisi hyvä esimerkki. Mutta tietokoneella leikkiminen voi olla hyväksikin, koska leikkimällä voi oikeasti oppiakin jotain tietokoneesta. Se ei välttämättä ole pahasta.

Esko: Mutta jos väärässä tilanteessa tekee... että kyllä se sallittua on mutta pääasia oppitunneilla on opetuksen seuraaminen.

Kari: Niin, me voidaan esimerkiksi kertoa aiheesta oppilaiden ylimääräiset tekemiset oppitunneilla, millä tarkoitetaan kaikkea muuta kuin mitä opettaja haluaisi oppilaiden tekevän. Silloin tuo olisi hyvä esimerkki. Sitten voitaisiin pohtia, mikä sen saa aikaan, mikä on sen syy, mitä seurauksia sillä on, että oppilaat tekevät kaikkea muuta kuin opiskelevat.

Esko: Koko muun ryhmän työskentely häiriintyy, opettajan työ häiriintyy.

Kari: Se oli hyvä seuraus siitä että tekee muuta kuin opiskelee.

Esko: Pulisee vaan ja juttelee.

Kari: Tulisiko sinulle mieleen, mikä on sen syy, mikä saa sellaista aikaan, että tulee pulistua.

Esko: Jos ei oppilasta oikein työnteko kiinnosta. Jos se oppilas on tullut kouluun vaan viihtymään. Jos se ei miellä sitä koulunkäyntiä työntekona. Jos se on muutenkin sellainen laiska, että haluaisi vaan arvosanoja tekemättä töitä.

Kari: Aivan, ne ovat sellaisia syitä, jotka aiheuttavat sitä että tulee tehtyä kaikkea muuta. Tämä sinun esimerkkinä on niin hyvä, että me voidaankin jatkaa tästä. Jos ajatellaan, että meidän keskeinen asia olisikin oppilaiden oheistoiminnot oppitunneilla - opettajathan nimittävät niitä tällä tavalla hienosti - niin kaikki mitä sinä sanoit ovat syitä. Ne ovat syitä siihen, että oppilaat tekevät kaikkea muuta kuin opiskelevat. Sinä voisit vaikka haastatella luokkakavereita ja kysyä, miksi ne tekevät muuta kuin opiskelevat. Sillä tavalla saisit näitä syitä kerättyä.

Nyt me ollaan käyty läpi koko tämä malli. Tämän tarkoitus on auttaa sinua jäsentämään jonkun asian miettimistä tai sitten lukemista, jos luet tekstin jostain asiasta. Voit miettiä, mikä siinä on kaikkein tärkeintä, mikä on keskeinen asia, ja sitten sinulla on tässä erilaisia näkökulmia.

Tuikkeen sanoa näitä ajattelun välineiksi: mikä on aiheuttanut sen keskeisen asian, millaisia seurauksia siitä on, millaisia tapahtumia sen asian ympärillä on. Tai voi miettiä miten se keskeinen asia määritellään, millaisia ominaisuuksia sillä on.

Miten se toimii, missä se sijaitsee, mitä osia ja ilmenemisen muotoja sillä on. Kaikkiin kohtiinhan ei aina löydy laitettavaa.

Esko: Hei, se voisi olla sitäkin, että oppilas on niin sellainen itsekäs, oppilas ei välitä ottaa huomioon siellä tunnilla opettajaa ja sitä muuta ryhmää. Se voi olla sitä että oppilas haluaa itse olla koko ajan suuna päänä sen takia, että sitä ei kiinnosta tippaakaan opiskelu ja se läksyjen tekeminen.

Kari: Nyt sinä mietit kovasti sellaisia syitä, jotka johtuvat vain oppilaista. Ihan hyvä miettiä niitä, mutta sitten voi olla sellaisiakin syitä, jotka johtuvat siitä, että se koko opiskelusysteemi kerta kaikkiaan ei ole mielekäs.

Esko: Niin se voi olla sekin. Niin kuin minun kohdalla on ollut biologiassa, siinä oli sellaisia kuponkeja. Se opiskelusysteemi on näissä reaaliaineissa ollut sellainen, että se ei ole toiminut.

Kari: Joo-o. Miltä sinusta tuntui nyt kun me tutkittiin tätä mallia.

Esko: Mun mielestä tämä oli ihan... ihan... kunnan luovaa toimintaa.

Kari: Niin, sanoit, että sellainen kuponkiopiskelu ei ollut kivaa.

Esko: No kun biologiassa oli sellainen, että kuvista piti ihmisen elimiä tunnistaa. Mä en osaa tarkemmin selittää. Osaisiko isä tai joku muu?

Kari: Olivatko ne kohokuvioita?

Esko: Ei!

Kari: Sinun piti siis kuvasta katsoa, vaikka et näe?

Esko: Joo.

Eskon äiti: Ne olivat pieniä kuvia, jossa oli esimerkiksi ihmisen hengityselimet. Ne piti kirjasta lukea ja kirjoittaa sitten siihen kuvaan oikeaan kohtaan. Ne olivat näkevien kuvia, mustavalkokuvia, ei pistekirjoitusta, ei kohokuvia, ei mitään. Ihminen käytiin läpi sillä tavalla. Esko oli ulkona niistä.

Kari: No jopa oli! Nyt me ollaan käyty läpi tätä mallia varmaan 45 minuuttia. Sinä olet jaksanut keskittyä todella hyvin.

Esko: Hei, onko Tuikella ollut sellaista, kun sä olet sen kanssa tehnyt, että se on alkanut puhua jostain ihan sivuasioista, mitkä ei siihen asiaan yhtään liity?

Kari: On joo, sen takia me ruvettiin Tuiken kanssa tätä mallia käyttämäänkin. Tämän mallin tarkoitushan on ohjata sitä opiskelijan omaa toimintaa. Silloin kun lukee jotain tai kun ajattelee jotain. Tämän mallin tarkoitus on se, että ajatukset pysyvät koossa. Vaikka tässä on paljon eri kohtia, ne kohdat ohjaavat ajattelua ja lukemista sillä tavalla, että opiskelija pysyy siinä keskeisessä asiassa.

Esko: Tässähän on kyse luovasta toiminnasta. Jos on kyse ymmärtävästä lukemisesta tai tekemisestä johon täytyy keskittyä.

Kari: Nii-in, tämä malli suuntaa sinun ajatuksiasi siihen keskeiseen asiaan. Luovaan toimintaanhan välillä liittyy sivupolkujakin. Tämän mallin tarkoitus on, että ajatukset pysyisivät pääsääntöisesti kasassa. Kun mieleen tulee erilaisia ajatuksia, niin pysyisi työstämään niitä ja ymmärtäisi mitä on tutkimassa.

Esko: On se aika varmaa että jos pitäisi töitä tehdä, ja sitten alkaakin jutella niistä sivuasioista, niin siinä menee hukkaan sitä aikaa.

Kari: Me päästiin nyt tosi hyvin alkuun.

Eskon isä: Alkoi tuo Eskon jaksamisen kaari selvästi laskea.

Kari: Joo, se on ymmärrettävää.

Eskon isä: Tuossa ei oikein löytynyt tuota juonta. Onko sinulla tarkoitus ohjata vai annatko Eskon ihan vapaasti heitellä vaan.

Kari: No, en sanoisi, etteikö tämä olisi pysynyt koossa. Eskohan löysi heti sen keskeisen asian ja rupesi tekemään kysymyksiä. Tämähän oli tällainen tutustumiskerta. Jatkossa me kirjoitetaan asioita muistiin, ja palataan aina uudestaan niihin muistiinpanoihin. Silloin asiat jäsenyvätkin tiukemmin. Minusta tämä on hyvä alku.

Eskon isä: Ajattelin, että tässä ei itse ole pysyä nahoissaan, kun haluaisi antaa ne oikeat vastaukset Eskon puolesta.

Kari: Me kaikki aikuiset haluamme antaa niitä valmiita vastauksia. Jos me annamme liikaa vastauksia, se nuoren oma työskentely ei kehity. Tämän mallin avulla ohjataan opiskeluun niin ettei anneta valmiita vastauksia. Ohjataan niin että opiskelija itse alkaa etsiä kysymyksiä ja vastauksia. Tässä lähdetään kehittämään sitä oppimisen rutiinia. Tuikehan on ihan spontaanisti lähtenyt käyttämään tätä mallia esimerkiksi esitelmien tekemisessä. Esko, sinä sait tästä niin paljon irti jo ensimmäisellä kerralla, että minä olen tosi optimistisella mielellä. Pulmat ei tietenkään hetkessä väisty, ja jotkut pulmat jäävätkin. Mutta tämä työskentely voi tuoda sellaisen tukimallin, jota sinä pystyt hyödyntämään opiskelussa.

Anne: Esko, miltä tuntuu olla tällaisen opintien käännekohtassa?

Esko: Voi se aluksi olla vähän vaikeeta. Mikä se on se käännekohta? Tarkoitatko sä, että saa apua sellaisiin asioihin, mihin ei ole koskaan saanut apua?

Anne: No... en oikeastaan ajatellut asiaa miltään kannalta. Ajattelin vain, että sinä olet nyt tekemässä jotain ihan uutta, ja siinä mielessä se on käännekohta.

Esko: Joo-o. Tää tuntuu aika mielenkiintoiselta. Tätä voi varmaan sitten käyttää käytännössäkin, opiskelussa.

Anne: Mikä se sinun oma ajatus oli, kun puhuit siitä avun saamisesta?

Esko: Mä ajoin takaa sitä, että en ole saanut sitä apua edellisessä koulussa, tuossa mun lähikoulussa, siellä ei tällaisiin asioihin annettu mitään tukea. Ei kukaan. Mua yritettiin suorastaan ajaa pois.

Eskon isä: Mutta ajattele, jos sinä saat tästä sellaisen välineen jonka avulla pystyt analysoimaan ja tuottamaan tietoa, ryhmittelemään uudella tavalla. Tämä voi olla sinulle urauurtava.

Esko: Eikö tämä ole kuitenkin sellainen... että tämän kanssa oppii tekemään niin täytyy kyllä nähdä vaivaa. Ei muuten.

Kari: Aina oppimiseen tarvitaan vaivannäköä. Ja mitä hyvänsä teetkin, niin kuin vaikka se urheilu, täytyy nähdä vaivaa. Tämä on samanlainen juttu, ei sen kummempi. Minä olen ihan varma, että sinä pääset tässä mukavasti eteenpäin, koska tämä alku oli jo niin hyvä!

Esko: Eikö se ongelma minulla ole ollut just se punaisen langan löytäminen, mä en ole saanut tukea ja apua siihen.

Kari: Se on sellainen asia, johon ei vielä yleisesti edes ole keinoja käytössä.

Anne: Tiedätkö, Esko, Karihan tutkii nyt tätä asiaa ja kehittää keinoja, joilla sokeita, pikkukeskosena syntyneitä nuoria voitaisiin auttaa tässä asiassa. Ei sellaisia keinoja ole ollut.

Eskon isä: Kari alkaa tekemään tiedettä tällä asialla. Sillä voi tulla sellaisia tuloksia, että sinä ja muut voi hyödyntää niitä opiskelussa.

Anne: Ja nyt tässä tutkimusvaiheessa olette sinä, Tuike ja myöhemmin Aleks. Sinä olet nyt tieteellisen tutkimuksen keskiössä.

Esko mietteliäästi: Joo-o.

**Esko pitää puheen
Näkövammaisten keskusliiton lastenkuntoutuksen 40-vuotisjuhlassa
lokakuussa 2005**

**Esko on suunnitellut puheensa Karin kanssa jäsentelymallin avulla,
aiheena on mielekäs oppiminen.**

”Mun nimi on Esko Kivinen ja olen 18 vuotta. Mä olen käynyt ihan tavallisen peruskoulun ja sitten kävin lisäluokan ja nyt mä opiskelen siellä Arlassa.

Mielekäs oppiminen perustuu selkeiden asiakokonaisuuksien ymmärtämiseen. Tarkoitin nyt sitä, että mä pystyn selittämään asiat omin sanoin. Mielekäs oppiminen on sellaista, joka auttaa mua jokapäiväisessä elämässä selviytymisessä. Kivalta tuntuu myös se, että saa uutta tietoa näkövammaisena toimimisesta. Mielekäs oppiminen vaikuttaa oppimistulokseen niin että asian oppii kunnolla. Mielekkyys pistää paneutumaan asioihin ja keskittymään. Olen opinnoissani huomannut, että mielekkyys lisää opintojen sujuvuutta. Mielekäs oppiminen lähtee liikkeelle elämän ongelmista ja ristiriidoista. Mielekäs oppiminen perustuu siihen, että pystyy ottamaan epäonnistumiset haasteena. Jatkossa ongelman ratkaisemiseksi pyritään tekemään töitä. Mielekästä oppimista tukee rauhallinen oppimisympäristö ja yleispätevien ratkaisumallien löytäminen. Omassa elämässäni oppimisen mielekkyyttä on lisännyt se, että olen alkanut suunnitella työskentelyäni.”

Esko puhuu sujuvasti, seuraa koko ajan pistekirjoituksella tehtyjä muistiinpanojaan ja pysyy koko ajan asiassa. Spontaanisti hän vielä lisää esityksensä lopuksi: ”Mun mielestä kaikenlainen oppiminen on mielekästä silloin kun sen asian oppii, ainoa vaan, että se lähtee liikkeelle ihan omista asenteista.”

Ablodit ovat valtaisan ja monella on tippa silmässä: useat parisataapäisestä yleisöstä tuntevat Eskon ja ovat tottuneet näkemään hänet vähän omiaan höpsöttelevänä lapsena. Nyt esiintyikin varma, asiansa osaava nuori mies!

Eskon markkinointiteksti valkoisesta kepeistä marraskuussa 2006

Esko on tehnyt tekstin yksin, merkonomi-opintojen markkinointijaksoa varten.

Valkoinen keppi

Tarkoitus

Valkoinen keppi on tarkoitettu syvästi heikkonäköisten ja täysin sokeiden turvallisuuden takaamiseksi.

Ominaisuudet ja rakenne

- muodostuu joko kolmesta tai neljästä nivelestä sekä kädensijasta
- kätevä kasata esim. auton lattialle
- kädensijassa kuminauha, josta saa ripustettua naulakkoon
- pyöreä kärki, joka on maata vasten
- kahdenlaisia kärkiä, joko pyöriviä tai paikallaan pysyviä
- kärkityyppejä kahdenlaisia, joko pisarapäisiä tai tasapäisiä
- on olemassa myös lumipallokärkiä talvea varten
- joskus viimeinen nivel punainen
- tunnistaa esim. kadunlityksissä jalkakäytävien reunojen korkeuserot
- kahdenlaisia kädensijoja
- keppejä olemassa myös eri pituisia

Ongelmat

Pyörivien ja normaalien kärkien ongelma on se, että normaalilla kärjellä tunnistaa hyvin erilaiset materiaalierot, mutta se tökkii herkästi erilaisissa laattojen välisissä saumakohdissa sekä ritilöiden ja kaivonkansien aukoissa kun vastaavasti pyörivä kärki ei jää kiinni mihinkään, mutta sillä ei taas tunnista kunnolla materiaalieroja.

Hyödyt

- merkki jalankulkijoille ja autoilijoille sokeudesta
- antaa hyvät kaikuefektit esim. osuessaan lyhtypylvääseen

Historiaa

Aikaisemmin valkoisen kepin sijasta käytettiin tavallista kävelykeppiä tai matkasauvaa. Ainakin Jules Brailleen tiedetään käyttäneen 1800-luvulla jonkinlaista rottinkikeppiä kaupungilla liikkueensa. 1920-luvulla valkoinen keppi sai uuden merkityksen. Nykyään se on näkövammaisuuden tunnetuin symboli. Suomessa vanhemman polven opaskoiraväki on käyttänyt jonkinlaista rottinkikeppiä ns. koirakeppinä aivan viime vuosiin asti. Ensimmäisenä valkoisen kepin käyttäjänä pidetään onnettomuudessa sokeutunutta englantilaisvalokuvaajaa James Biggsiä. Hän tunsu olonsa turvattomaksi yleistyneen moottoriliikenteen seassa ja keksi vuonna 1921 maalata käyttämänsä kepin valkoiseksi herättääkseen paremmin autoilijoiden huomion.

Näin isä Jukka näkee Eskon marraskuussa 2006

Jukka: Meillä on tämä syvä jako onnettomaan ja onnelliseen vaiheeseen, se on se ysiluokan ja kymppiluokan välinen syvä juopa.

Anne: Mitä sinä nyt näet, kun katsot Eskoa?

Jukka: Minä näen itsenäistyvän ja maailmasta hyviä asioita ajattelevan nuoren miehen, joka uskoo tulevaisuuteen. Sinisilmäiselläkin tavalla, mutta kuitenkin. Just sillä tavalla kuin pitääkin, turpiin tulee sitten kun tullakseen, ja niitä asioita sitten selvitellään asia kerrallaan. Kokonaiskäsitys on, että kaikki on hyvin. Jos joku asia ei ole hyvin niin se on poikkeus, ja se sitten käsitellään. Minä olen aika tyytyväinen ja onnellinen Eskon suhteen. Ja koko meidän perheenkin ilmapiiri on parantunut radikaalisti, enää ei olla koko ajan siinä sietorajan katkeamispisteessä, että katkeaako kamelin selkä. Se kiristi hermoa.

Ysiluokalla oli tosi paljon töitä. Minua aina välillä epäilyttääkin, että mitähän tämä nykyinen koulunkäynti oikein on, karmeata raakaa työntekoa, meidän koulunkäynti oli aikanaan ihan iloisten pienten porsaiden tanssahtelua ja huilunsoittoa.

Eskolla on nyt oikeasti oma vastuu ja valta koulunkäynnistään, aikaisemminhan Eskon äiti kävi Eskon kanssa sitä koulua. Minulla on pieni epävarmuus vieläkin, että mitähän tässä nyt oikein tapahtuu, että vetääkö se Esko nyt koko ajan alta lipan sitä tutkintoansa, mitä tässä tapahtuu, hoitaako se asioita. Ei ole vielä kauheasti näytteitä eikä tenttituloksia, nehän sitten kertoo. Kyllä minä eilenkin Eskon kanssa kävelyllä huomasin kysyä mieltäni askarruttaneen asian, että ei ole kauheasti näkynyt noita kotitehtäviä ja muita. Niin että tehdäänkö siellä koulussa oikeasti jotain? Esko sanoi, että kyllä siellä tehdään, mutta heillä ei nyt vain ole kotitehtäviä. Ei minulla sellaista ajatusta ole, että se menee pieleen ja minä en vain tiedä sitä. Kyllä minulla on luottamus siihen, että se vaan on näin ja minä huolehdiin turhia. Se huolehtiminen on selkäytimessä ja se varmistelu. Se lapsenusko joulupukkiin on karissut jo siinä kun lapsesta tuli näkövammaisen, sitä on valmistautunut kaikkeen, mitä tahansa voi tulla eteen. Siitäkin tavallaan juontaa se huolehtiminen, että on niin karut kokemukset. Tuli sokeus - ja niin kuin meilläkin - tuli se uskomaton, lähes rikosluontoinen käsittely koulun taholta. Ihan kaikki, perusluottamus ihmisiin on karissut ja luottamus virkamiehiin ja asioita hoitaviin tahoihin. Automaattisesti ei enää hyväksy kaikkea. Totta kai täytyy luottaa, jos ihmiset vakuuttaa, että ne tekee oikein ja hyvin. En nyt ole kuitenkaan tullut niin kyyniseksi, että ajattelisin kaikesta pahaa, mutta olen kyllä paljon varautuneempi kuin ennen. Kun niitä juttuja kuuntelee, tajuaa usein, että nyt olen se tyhmä hallintoalamainen. Normaalisti ei ole sellaisessa asemassa elämässään, mutta tässä tilanteessa on.

Esko muuttuu

Eskon itsenäistyminen on edistynyt voimakkaasti. Esko on selvästi itsevarmempi ja ilmoittaa hyvin selkeästi, että hän haluaa hoitaa omat asiansa, ystävällisesti mutta selkeästi. Hän ymmärtää yhä enemmän ja enemmän asioista ja on ruvennut

ottamaan oikeasti vastuuta tehtävistään. Hän on osoittanut ymmärtävänsä, että hänelle kuuluu vastuu, se on ainoastaan ja vain hänen asiansa. Siihen on tullut se selvä jako, että jos minä en lue Eskon läksyjä, niin antaa mennä sitten... Ei, nyt hän itse tajuaa, että hän elää itse omaa elämäänsä, ja hänen on hoidettava asiansa ihan itse. Se on suuri muutos itsenäistymiseen ja vastuun puolelle. Ihmissuhteissa ja lähimmäissuhteissa minä olen kokenut, että minun roolini on noussut Eskon elämässä. Hän tietää, että minä olen sitä jengiä, johon hän samaistuu, ja kauheasti kysynee aina työasioista ja fiksusti kysyykin, työelämän yksityiskohtia. Ja sitten kiittelee minua siitä että vastaan aina niin fiksusti ja asiallisesti. Lähipiirissä on usein sellainen ilmaisutapa, tapa sanoa, että asia nyt vaan on niin. Minä en ole ikinä ollut sellainen, ihan pohjamutia myöten olen aina selittänyt kaikki asiat, syineen ja seurauksineen ja taustavaikutuksineen. Minä olen halunnut antaa hänelle oikeaa tietoa. Esko kiittää minua siitä, hän on onkinut siitä selville sen, että minä pidän häntä täysiarvoisena ihmisenä. Hän sanookin sitten muille, että tuollaisia kelvottomia vastauksia annatte, isi vastaa minulle kunnolla.

Eskon opiskelusuunnitelmat lähtivät siitä, että me harkittiin, jatkaisiko hän lukioon ja ylioppilaaksi vai jotain muuta. Me kyllä perheenä ohjattiin Eskoa siinä ratkaisussa. Minulla oli se vastustava ääni, mutta enemmistö oli sitä mieltä että ei lukioon. Ja Esko hyväksyi sen sitten itse. Se oli siis jonkin verran valmiina tarjoiltu vaihtoehto. Eskolla ei ehkä ollut siihen aikaan valmiuksia päättää sitä oikeasti itse, varsinkin kun hän on vammaisen, eikä tiedä mitä opiskelu on ja mitä se tuo tullessaan. En minä tiennyt itsekään tuossa iässä, kyllä se sellaista ajatelmista oli.

Tukea tarvittaisiin

Kun etukäteen ajattelin Eskon koulunkäyntiä, minulla oli sellainen kuvitelma, että siellä edes sääliittäisiin. Pieni lapsiraukka, annetaan sille nyt kaikki mahdollinen tuki ja turva. Kattia kanssa! Siitä tulee kiusankappale, hallintokoneiston kiusankappale, palapelin pala, joka ei sovi mihinkään kohtaan. Ehkä se taas pistää näitä nuoria yrittämään, kun ovat kokeneet tällaisen poikkitieteellisen kokemuksen elämässään.

Mekin ollaan tästä Jyväskylävaihtoehdosta [näkövammaisten sisäoppilaitos] sillä tavalla puhuttu, että se on aivan poissuljettu, se on lapsen hylkääminen, siinä vedetään melkein päähän henkselit ihmisen päälle. Sellainen fiilis on tullut, että se on lapsen sosiaalisesti hyväksyttävä hylkääminen. Siinä on kyllä sellainen tärkeä viesti, ettei tämän yhteiskunnan slit och släng –meininki [kulutetaan ja viskataan pois] käy näihin ihmisiin. Siinä tuhoataan tulevaisuuksia ja elämiä.

Meillä nyt ainakin on myönteisiä kokemuksia, että lapsi on selvinnyt tällaisen myllyn läpi. Tietysti on jouduttu enemmän ja vähemmän taistelemaan sen kanssa, mutta ei se taistelu ole turhaa ollut.

Tällaisen lapsen kanssa pitää olla sellaista uskoa ja toivoa, että vaikka ei näy mitään, niin ajattelee silti, että sitten joskus se puhkeaa kukkaan. Se on vähän kuin tuo omenapuu meillä landella. Istutin kymmenisen vuotta sitten omenapuita, kaivoin ja tein kovasti duunia. Ja niihin puihin ei tullut omenan omenaa, pari hassua, jotka oli madonsyömiä nekin. Nyt tänä kesänä kaikki puut oli ihan täynnä, yks kaks puff, omenoita! Vähän sama juttu on näiden lasten kanssa. Olen toivonut ja uskonut, että kyllä sen tehdyn työn täytyy kannattaa, ja nyt se on toteutunut.

Eskossakin on viiveellä tulleet ne edistykset. Aina ne on kuitenkin antaneet sen verran toivoa ja iloa, että ei tämä turhaa kyllä ole, täytyy vaan vetää sitä rekeä, tehdä töitä sen asian eteen ja uskoa. Ja sitten ne hetket, kun mielessä kirkastuu, että tämä asia on nyt muuttunut! Nyt tajuan, että Esko on edistynyt! Se voi tulla ihan jossain väläyksessä, ihan jossain lauseessa, jossain uskomattoman hienossa kommentissa.

Minua ei enää huolestuta sekään, jos Esko ei pääse mihinkään duuniin. Minun ei tarvitse ajatella sitä, että pääseekö vai ei. Nyt on päästy sen rajan yli, että Esko on jo valmiiksi jotain. Vaikka hän tekisi jotain ihan mitä vaan, ei hänen tarvitse mitään meriittejä saada. Minä luulen, että hän tulee näillä ominaisuuksilla löytämään jonkun tavan elää järkevää elämää. Ihannetapauksessa saa koulutustaan ja älykkyyttään vastaavan työpaikan tai sitten jotain vapaaehtoiskanavaa käyttäen voi toteuttaa itseään ja lahjakuuttaan. En minä ole enää siitä huolissani. Ei Eskolla rahasta eikä ruuasta tule olemaan puutetta. Perusturva on ihan takuulla kunnossa. Minä en enää usko, että hän joutuu heitteille. Se vapauttaa, se antaa itsellekin voimavaroja, se ei enää syö miestä tai naista. Ei tarvitse koko ajan kantaa huolta ja hiljaisella liekillä kärventyä, että mitä tästä tulee. Esko on jo valmis tapaus maailmaan liihottelemaan. Just se, että Esko on jo valmis! Tuli omaksi itsekseen ja on täyttänyt ne mittansa nyt. Hän on täysin rinnasteinen kehen kanssa tahansa, sellaisen joka on ihminen samassa iässä. Kullakin on omat puutteensa ja vikansa, mutta hän on jo oma itsensä. Ja tietää että valmiudetkin on kohdallaan. Tietysti se on bonusta, että opiskelee ammattiin. Niin kuin jokainen meistä joutuu ponnistelemaan elämässään ja olemaan epävarmuuden tilassa, ja tulee takaiskuja ja pettymyksiä. Mutta se on jokaisen osa. Ei saa enää ruveta varjelemaan ja suojelemaan. Mutta tietenkin täytyy olla pienessä valmiudessa, jos... päivystävänä dosenttina... pieni valmius, mutta ei huoli. Tarvittaessa liikenteeseen, pieni tarkkailu on päällä, hyvin menee. Tutka on kuitenkin kytkettynä, ei ihan virtaa oteta pois. Mutta se ei kuluta minua enää. Se on normaalia, vähän niin kuin näkevien lasten signaalejakin tulee tulkittua. Lähes voittopuolisesti tulee vain myönteistä kehitystä, myönteisiä tuntemuksia eri asioista, se keventää elämää kivasti. On vapautunut siitä taakasta.

Minusta näyttäisi siltä, että Esko haluaisi mennä töihin, mutta se millaisia töitä... Minä arvaisin, että hän ei kovin kummoisia töitä saa, ihan perustason töitä. Minä en nyt ole ajatellut sen pidemmälle, mutta voisi hän ehkä olla jonkun vuoden töissä ja edelleenkin kehittyä, kunnianhimo voi kehittyä, tai joku itsensä toteuttamisen tarve ja sitten kuulee kaikista mahdollisuuksista. Saattaisi olla, että jonkun uuden ammatin tai tutkinnon opiskelu voi tulla eteen. Uskoisin, että Esko nyt ensin haluaa tehdä jotain työtä ja sitten mahdollisesti lukea lisääkin. En tiedä, viitsiikö hän sitten panostaa opiskeluun jatkossa, se jää nähtäväksi. Tässä on nyt vain mielessä tämä eka virstanpylväs, merkonomin paperit.

Minä uskon tai oikeastaan tiedän, että Esko nauttii tästä kehityksestä, joka hänessä on tapahtunut. Minä olen kuullut häneltä, että hän nauttii siitä. Hän haluaa minun kertovan siitä hänelle, ja suorastaan pyytää aina kommentteja siitä, miten hän on kehittynyt. Ja sitten hän kehuu minua, että on se sitten kiva kuulla kun sä kerrot tuota. Hän tietää, että se on totta, minä en naruta koskaan, minä en ole ikinä valehdellut hänelle. Esko tietää, että minä en ole antanut periksi asioissa, joissa olisin selvinnyt helpommalla, jos olisin vaan yksinkertaisesti antanut periksi.

Sitkeä taistelija Esko on, häntä ei helposti nujerreta. Luulen, että hän on vahva. Perheyhteydessä eläminen on tärkeää, Esko on joutunut harjoitustaistelemaan siellä kotona. Kotona on käyty hirveät sisällissodat, hän on oppinut pitämään puolensa, vääntämään ihan viimeisen päälle vanhempien ja sisarusten kanssa, sehän kuuluu normaaliin kehitykseen. Se mahdollisuus pitää olla, kapinointia, valitettavasti...(nauraa) Perhe on minikuva kaikista mahdollisista ryhmistä. Ryhmätyö on tulevaisuuden ja nykyisyyden valtti, kaikki tapahtuu ryhmässä.

Sitkeyttä näillä lapsilla on, ja tsemppaamista heillä on ollut, eivät ole ihan kultalusikalla saaneet kaikkea. Pitää vaan jaksaa olla heidän kanssaan ja uskoa heihin ja pitää perheen piirissä jos mahdollista. Me saimme aikoinamme sellainen koskettavan viestin yhdeltä näkövammaiselta tytöltä, joka kävi vanhempainyhdistyksen tilaisuudessa puhumassa: älkää vaan laittako lastanne internaattiin näkövammaisten koululle. Että hänelle oli tehty niin, ja hän koki sen voimakkaana hylkäämisenä. Se on sellainen message [viesti] laajemminkin vammaisten lasten vanhemmille. Perheellä on vaikeutensa, perhettä ei saa syyllistää, jos muutenkin maailma romahtaa niskaan, ja sitten vielä tulee heitteillejättösyöttös siihen päälle. Sekin tuntuu pahalta. Mutta kevyesti ei saa tehdä sellaista ratkaisua, että jättää lapsensa internaattiin. Lapsi kokee se on heitteillejättönä, oli vanhemmilla mitkä syyt tahansa. En lähde tuomitsemaan vanhempia, mutta minua järkyttää ne lasten kohtalot. Sellaista ratkaisua tehtäessä olisi hyvä olla tiedossa, mitä se lapseen joka tapauksessa vaikuttaa, lapsen kannalta se vaan ei toimi ratkaisuna. Minulla on sellainen karmeana kuvana mielessäni, kun Eskon äidin kanssa oltiin iltapimeällä näkövammaisten koulun pihalla, ja jossain ikkunassa oli valot, ja lapsi siellä huoneessa yksinään heijasi itseään loputtoman tuntuisesti. Voihan se lapsi kotonakin niin tehdä, mutta kotona ainakin joskus joku tulee sanomaan, että hei, tehdäänpä välillä jotain muuta.

Tuiken tarina, isä Rauno Merisaari kertoo

Tuike syntyi 24-viikkoisena pikkukeskosena elokuussa 1988.

Hän painoi syntyessään 770 gramma ja oli 32,5 cm pitkä.

Nyt Tuike opiskelee lukiossa neljättä vuotta.

Tuiken äidillä, Annella, alkoi tulla lapsivettä 23 raskausviikolla, kun me olimme kotona Käpylässä. Päätimme lähteä Kätilöopistolle sen takia. Siellä selvisi, että lapsivesi tosiaan oli tullut, ja Anne joutui jäämään sairaalaan tutkimuksia varten. Ja sitten hänet siirrettiin naistenklinikalle niin kuin sellaisissa tilanteissa tehdään. Välillä lapsiveden tulo loppui, ja pyrittiin siihen että synnytystä ei olisi tapahtunut, vaan raskaus olisi jatkunut vähän pidempään. Mutta sitten lapsiveden tulo kuitenkin jatkui, alkoi tulla tulehduksia, ja supistukset alkoivat uudestaan, ja niiden takia synnytys oli pakko käynnistää. Sehän oli totta kai aika hämmentävä tilanne, koska se tapahtui niin yllättäin. Minulla oli yllätynyt fiilis, kun en tiennyt mitä oli tapahtumassa, eikä ollut vastaavanlaisesta tapahtumasta minkäänlaista kokemusta. Yhtäkkiä se synnytys olikin alkamassa, vaikka varsinaisesti ei ollut sen edes raskauden suhteen kaikkia asioita ehtinyt ajattelemaan, sitä lapsen syntymää ja muita asioita. Synnytykseen piti olla vielä muutama kuukausi aikaa. Siitä alkoi sellainen epäätietoisuuden aika. Ja sehän jatkui muutamia päiviä, kun ei oikein tiedetty milloin se synnytys alkaa. Että alkaako se myöhemmin vai ihan lähiaikoina.

Sitten selvisi, että synnytys on pakko käynnistää, ja onneksi ehdin paikalle ja olin siinä mukana. Se oli totta kai hyvä asia, kun syntyminen tapahtui niin poikkeuksellisesti. Jollakin tavalla paremmin pystyi ymmärtämään ja seuraamaan tilannetta ja Tuiken elämän ensimmäisiä hetkiä. Vaikka tiesin, että synnytys alkaa, olin edelleen hämmentynyt, kun tiesin Tuiken eloonjäämisen mahdollisuuden olevan 50%. Suhtauduin hämmennyksellä, kun en tiennyt mitä tulee tapahtumaan, ja totta kai oli myös huoli Annen terveydestä. Synnytykset on kuitenkin riskitapauksia synnyttävän äidin kannalta, vaikka Suomessa pystytäänkin hyvin hoitamaan myös äitien terveyttä.

Mutta sitten oli se synnytys, ja varmaan ensimmäinen asia siinä oli huoli siitä, miten Tuikelle ja Annelle käy. Tuike syntyi niin pienenä, että ne elinmahdollisuudet tuntuivat olevan niin rajalliset. Minä lähdin sieltä synnytyssalista heti Tuiken kanssa lastenklinikalle, kun Tuike siirrettiin sinne pikkukeskosten tehohoitoon. Vaikka en siinä voinut auttaa, niin näin kuitenkin mitä tapahtuu ja olin mukana, kun Tuike laitettiin siihen pieneen keskoskaappiin ja siellä hengityskoneeseen ja muihin laitteisiin. Oli tärkeää pystyä seuraamaan sitä tapahtumaa. Olin jollain tavalla paremmassa tilanteessa siinä alkuvaiheessa kuin Anne, kun hän ei voinut heti synnytyksen jälkeen edes nähdä Tuikea, koska Tuike vietiin heti elvytettäväksi ja sitten elvytyksen onnistuttua heti sinne tehohoitoon.

Elämänhaluinen pieni piuhujen keskellä

Se oli erikoinen tilanne, ei tiennyt jääkö Tuike henkiin ja mitä kaikkea tulee tapahtumaan. Soitin jollekin sukulaisellekin, kättilölle, kysyäkseen mitä hän tietää tällaisesta. Ei hän tietenkään paljon enempää osannut kertoa kuin mitä lääkärit oli meille kertoneet perusasioista: että ne riskit tulee siitä eteenpäin olemaan melkoiset. Ja sittenhän siitä alkoi sellainen elämänvaihe, jossa Tuike joutui olemaan sairaalassa yli kolme kuukautta, ja me käytiin päivittäin siellä häntä katsomassa. Minä kävin tietysti samaan aikaan myös töissä. Minulla alkoi hetkestä hetkeen ja päivästä päivään eläminen, jokaisesta uudesta tiedosta toiseen, mitä tuli Tuiken painonkehityksestä ja muista hoitoon liittyvistä asioista. Että oliko sillä hetkellä ongelmia sydämen tai hengityksen tai vatsan toiminnan tai tulehdusten kanssa. Kaikki ne saattoivat olla aika kohtalokkaita.

En muista tarkkaan, oliko se Tuiken syntymäpäivänä vai seuraavana, kun me mentiin ensimmäisen kerran Annen kanssa yhdessä katsomaan Tuikea. Minä työnsin Annea pyörätuolissa niissä maanalaisissa tunneleissa naistenklinikalta lastenlinikalle. Oli varmaan todella hyvä juttu myös Annen kannalta nähdä Tuike pienenä rassukkana siellä keskoskaapissa. Että pystyi saamaan jonkinlaisen kuvan Tuikesta. Varmaan se, ettei ole synnytyksen jälkeen heti nähnyt lastaan ja saanut sitä lähelleen, on aika rankka kokemus äidillekin.

Mutta sitten oli se jälkeinpäinkin pitkältä tuntunut vaihe, kun Tuike oli ensin muutaman viikon hengityskoneessa. Hänellä oli erilaisia tippa- ja muita letkuja joka raajassa varsinkin siinä alkuvaiheessa. Ja hänelle tehtiin erilaisia lääketieteellisiä toimenpiteitä, joilla yritettiin saada parannettua esimerkiksi hengitystä. Ja myöhemässä vaiheessa, kun se silmänsairaus alkoi, niin siihen liittyivät aika rankat hoidot. Se oli sellaista jatkuvaa Tuiken hoidon seuraamista siinä alkuvaiheessa, ja päivästä päivään elämistä, sillä tavalla rankkaa. Verrattuna sellaiseen tapaukseen, jossa lapsi tulee heti kotiin, tässä sekoittui ilo siitä lapsen syntymästä ja kuitenkin huoli siitä mitä tulee tapahtumaan. Se on tietysti lapsen kannalta rankkaa aikaa, mutta niin se on myös vanhempien kannalta. On se huoli eloonjäämisestä ja siitä että kaikki menee hyvin. Se on päällimmäisenä, eikä pääse nauttimaan vanhemmuudesta.

Sen muistan ihan alusta asti, ensimmäisestä päivästä lähtien, että Tuikessa näkyi sellainen vahva oma elämänhalu, halu pitää elämästä kiinni, vaikka hän oli niin pieni olento. Se teki minut hyvälle ja jollain lailla juhllisellekin mielelle. Että Tuikesta heti näki, että hän on elämänhaluinen ihminen, joka tsemppaa elämässään. Se antoi uskoa ja varmuutta siihen, että Tuike tulee selviytymään ja pärjäämään elämässään eteenpäin.

Minä en yhdy sellaiseen ajatukseen, että vaikeudet ja kipu, joita Tuike varmasti koki niiden hoitojen ja operaatioiden ja tutkimusten yhteydessä, tekisivät ihmisestä vahvan. Minä en tykkää sellaisesta ajatuksesta. Mutta Tuikesta kuitenkin näki sen, että ehkä hän pienestä pitäen oppi sellaista sinnikkyyttä ja sitkeyttä ja kestämis-tä. Ja varmaan Tuikessa ihmisenä oli sellaista elämänhalua ja selviytymiskykyä ihan alusta alkaen. Se oli aikamoinen opetus itsellenikin. Samaan aikaan näki ympärillään ihmisiä, jotka valitti ja voivotteli, aikuiset ihmiset, eivät kyenneet elämään elämäänsä, vaikka jotain juoppoja, jotka tuntui kokonaan menettäneen

halunsa elää. Sitä mietti miten erilaisia ihmiset on.

Että tuollainen ihan pieni ihmisenalku, siinä on sellaista valtavaa elämänhalua ja tarmokkuutta. Ja sitten osa aikuisista ihmisistä, joilla periaatteessa on asiat ihan hyvin, ovat heittäneet koko elämänhalunsa pois. Elämän kummallisuutta tuli mietittyä.

Näkövamma varmistuu syksyn mittaan

Aika alkuvaiheessa, kun otettiin selville asioita ja puhuttiin lääkäreiden kanssa, tuli esille ne erilaiset vammautumisen riskit, mitä pikkukeskosen elämään liittyy, ja yksi vamma liittyi hengityselimiin. Ja toinen oli silmät, niistä tiedettiin jo, että on olemassa aika iso riski. Siitä alettiin puhua aika varhaisessa vaiheessa ja seurata näön kehitystä. Sitten tuli tietoa, että verisuonet silmänpohjissa kasvaa väärään suuntaan ja työntää verkkokalvoa irti silmän pohjasta, vaikka niiden pitäisi kiinnittää se. Ja lääkärit kertoivat meille myös erilaisista hoidoista, mitä siihen aikaan tiedettiin, esimerkiksi jäädytyshoito, joka pikkukeskosille silloin voitiin tehdä. Totta kai se tuntui dramaattiselta. Oma muistikuvani siitä tilanteesta on kuitenkin että kun siinä kaikenlaista muutakin asiaa oli, alkaen eloonjäämisestä, tai ettei tule jotain tulehdusta joka vie hengen, niin se silmäsairaus oli niiden muiden asioiden joukossa. Kyllähän sitä tuli mietittyä, mutta se oli yksi asia kaikkien asioiden joukossa. Ja samaan aikaan lääkärit kertoivat Tuiken hoidosta. Milloin tuli tietoa silmän tilasta, että nyt ei tapahdu muutoksia, ja joskus taas sanottiin, että silmänpohjan muutokset jatkuvat. Minä seurasin sitä hämmennyksellä.

Samaan aikaan kun Tuiken paino alkoi nousta, alkoi näyttää muutenkin siltä, että hän jää henkiin. Tämä silmäasia jäi sitten päällimmäiseksi, ja aloin seurata sitä enemmän suurin piirtein lokakuussa. Se lopullinen tieto tuli aika nopeasti, että sille ei voida tehdä mitään sillä erää, myöhemminhän sitten tehtiin vielä laserleikkaus. Sitten tiedettiin, että Tuikelle tulee keskosen verkkokalvovaurio ja hänestä tulee näkövamma tai kokonaan sokea.

Kun saatiin se lopullinen tieto marraskuun lopulla, niin kyllä se pisti matalaksi. Tuli masentunut ja ahdistunut olo. Jo elokuun alusta asti oli ollut sellaista päivästä päivään elämistä, aina uusien tietojen varassa. Oli tapahtunut hengityksen, suoliston ja muun osalta eteenpäin menoa, ja sitten tulikin sellainen peruuttamaton tieto. Kyllä se oli rankka homma. En itse ollut koskaan kauhean läheisesti tekemisissä kenenkään vammaisen ihmisen kanssa, joitakin olin tietysti tuntenut. Yksi veljen lapsista on ollut kehitysvammaisen, mutta hän ei ole ollut perheen piirissä vaan on elänyt pääosin laitoksessa. Se sitten kummastutti, että mitähän tämä nyt tarkoittaa. Ja kai se ensimmäinen ajatus vanhemmillakin on, että koko elämä tulee varmaan pyörimään sen vamman ympärillä. Se on varmaan se ensimmäinen tunne.

Samoihin aikoihin Tuike alkoi onneksi muuten olla sen verran hyvässä kunnossa, että pikkuhiljaa saatiin ottaa häntä syliin, saatiin ruokkia ja antaa maitoa. Alkoi tulla sellainen, mikä vanhemmilla on, sellainen oman lapsen suojelunhalu. Haluaa huolehtia ja suojella. Sellainen toisenlainen tunne, joka on kestävämpi myönteinen olo, ylpeys omasta lapsesta, myös kaikkien mukavien ja kivojen asioiden näkemistä ja huomaamista. Kyllä samalla alkoi siinä sivussa kehittyä se myönteinen tapa nähdä lapsensa.

Sitten Tuike pääsi marraskuun lopussa kotiin, ja siinä tuli kaikenlaista käytännön hommaa, tutustumista ja elämään oppimista Tuiken kanssa. Muistan kun Tuike tuli kotiin ja kummasteli, kun se kotiympäristö oli täysin toisenlainen maailma kuin mihin Tuike oli sairaalassa tottunut sairaalan valoineen ja äänineen. Kotona oli taas erilaiset äänet ja ympäristö muutenkin, se oli erilainen paikka. Alkuvaiheessa Tuike nukkui yöllä minun rintani päällä, eikä hän painanut juuri mitään, kotiin tullessaan vähän yli kaksi kiloa. Kun nukkui yön, ja Tuike oli siinä rinnan päällä, niin se paino oli niin pieni, ettei sitä edes tuntenut. Muistan joskus hätkähtäen heränneeni, että missä Tuike on. Hän oli vain vähän valunut mahan päälle ja peiton alle lämpimään ja nukkui siellä tyytyväisenä. Sitä oli jälkeensäkin kiva muistella. Siellä Tuike kuunteli minun sydänääniäni, hänellä oli lämmin olo. Jo silloin minulla oli vähän tätä vatsaa, se oli varmaan pehmeä, vähän niin kuin vesisänky. Se on jäänyt mieleen.

Isyyden arki

Tuiken ensimmäiset kuukaudet kotona oli sellaisia, että minä olin jo töissä. Totta kai osallistuin lapsen hoitoon ja ruuanlaittoon ja leikiskelyyn ja muuhun. Mutta kyllä Anne oli enemmän kotona ja Tuiken kanssa tekemisissä paljon enemmän. Tuiken kotiintulon aikoihin osallistuin ehkä vähän enemmän hoitoasioihin, koska Annen isä kuoli juuri niihin aikoihin, kun Tuike pääsi sairaalasta kotiin. Tuike oli kuitenkin eka lapsi, oli paljon opettelemista niissä hoitajutuissa. Ja sitten pienen lapsen kanssa tulee aina yöllä heräämistä, nukkuminen jää vähemmälle, tekemistä riittää. Sen talven jälkeen oli kyllä aika uuvautunut olo. Minullahan sitten vielä toukokuussa umpisuoli tulehtui, ja se piti leikata, olin aika huonossa kunnossa pitkään. Se sitten omalla tavallaan huipensi sen vuoden elämän. Oli se raskas vuosi kaikkine kokemuksineen.

Minun osuus oli niin kuin isällä yleensä on, sellaista yhdessä tekemistä, leikkimistä, syöttämistä, vaipanvaihtamista ja muuta sellaista hommaa. Koin että niissä voin olla enemmän hyödyksi ja kokea sitä isyyttä Tuiken kanssa. Ja Tuikella oli vain se näkövamma. Aloin nähdä muitakin lapsia ympärilläni, ja joillakin oli monia vammoja ja sairauksia. Tuike oli terve lapsi. Aloin pikku hiljaa nähdä, että Tuike pystyy kehittymään, ja hänestä tulee omilla voimillaan toimeen tuleva aikuinen. Aika pitkään mietin Tuiken itsenäistymistä. Ei ainoastaan sokeus vaan myös pikkukeskosuus on aiheuttanut sen, että Tuiken kehitys on osittain lähtenyt liikkeelle vähän heikommista edellytyksistä ja ollut hitaampaa. Alkuaikoina mietin myös, miten paljon sitä kehitystä ja kasvamista oikeasti voi tapahtua. Vähän myöhemmin tajusin, miten hyvä oli, ettei Tuikelle tullut mitään jatkuvan sairastelun kierrettä eikä sairaalassa oloa. Tai että Tuike olisi koko ajan ollut happilaitteiden varassa tai laitoshoidossa. Tuike pystyi elelemään ja opettelemaan asioita normaalisti, olihan se aikamoinen helpotus ja ilonaihe myös. Ja tietysti sekin, että aloin itse saada kokemusta Tuikesta sellaisena kuin hän oli. Se teki minulle sellaisen olon, että kyllä tässä pärjätään, ja että kyllä Tuike pärjää elämässään.

Joskus myöhemmin huomasin sellaisia tilanteita, joissa piti itsellenikin muistuttaa, että ai niin, Tuikehan on sokea. Jos jotain juttua mietti, jonkun asian järjestämisestä vaikka, eikä tullutkaan ajatelleeksi sokeutta. Ei se asia ole kovin merkittävä, siltä kannalta kuin minä ajattelen Tuiken elämää. Ei se ole tärkein asia Tuiken elämässä.

Kun näkövammaistilaisuuksissa näkee muita lapsia, niin saman asian huomaa vähän toisella tavalla. Alussa niissä tilaisuuksissa kiinnitti huomiota vammaisen lapsen erilaisuuteen, poikkeavuuksiin, mutta kun tuli tutummaksi, alkoi nähdä sitä kehitystä. Tuiken kohdalla ei ajatellut niinkään erilaisuutta vaan kehitystä, minkä näki lapsessa. No, blindismit ehkä tuntui oudolta asialta aluksi [blindismi: pakonomaista sokeuteen liittyvää käyttäytymistä, esimerkiksi heijaamista tai silmien painelua].

Tuikessa en kiinnitä huomiota erilaisuuteen, vaan näen muuttumisen ja kehittymisen päällimmäisenä. Se tuntuu mukavalle, arvokkaalle, omatkin näkemykset ja kokemukset pääsevät kehittymään.

Meidän kaikkien kannalta on todella hieno juttu, että me ollaan aina hyväksytyt Tuike sellaisena kuin hän on, sekä minä että Anne. Se on aina ollut itsestään selvää, että me ollaan rakastettu Tuikea just sellaisena ihmisolentona kuin hän on. Se luo hyvän pohjan lapsen elämälle, ja siten myös elinympäristö arvostaa sitä lasta. Se näkyy minun mielestäni Tuikessa. Hän ei nykyäänkään mieti, pitäisikö olla samanlainen kuin muut. Tuike on oma itsensä. Tuike on sellainen tyyppi, että hän olisi oma itsensä joka tapauksessa, ollaan me mitä mieltä tahansa, mutta varmaan Tuikea on helpottanut se, että me ollaan hyväksytyt hänet sellaisena kuin hän on.

Isyys on yhdessä tekemistä

Jos näitä myöhempiä aikoja ajattelee, Tuiken ja minun yhdessä olemista, niin me ollaan oltu yhdessä tekemällä asioita, liikuntaa, uinnin oppimista, näkövammaisten tapahtumissa käymistä. Se on varmaan muillekin isille luonteva tapa olla lapsen kanssa, että tehdään jotain yhdessä. Se on tuntunut minusta mukavalta. Tai sitten matkustelu, me ollaan matkusteltu yhdessä Tuiken kanssa Suomessa ja ulkomailla. Tuiken kanssa on ollut todella kiva tehdä asioita, minähän olen siinä matkan varrella päässyt tutustumaan moniin sellaisiin asioihin, joihin ei muuten olisi tullut tutustuttua, vaikkapa hevosella ratsastaminen, koskenlasku tai sirkuksen maailma. On hyvä nähdä ja kokea asioita vähän eri tavalla. Minä olen sillä lailla visuaalinen ihminen, että minulla on hyvä näkömuisti, hahmotan asioita näön avulla. Tuiken kanssa olen oppinut ajattelemaan myös muulla tavalla, se on rikastuttanut omaa elämännäkemykseni. Sitten me ollaan tavattu ihmisiä. Siitä Tuike on aina tykännyt, eikä se minullekaan vastenmielistä ole, kunhan ei joudu liikaa olemaan samankaltainen muiden kanssa tai joudu elämään joidenkin leirisääntöjen tai muiden sellaisten mukaan. Ne tuntuvat ahdistavilta, niistä emme ole tykänneet kumpikaan. Mutta sitten on sellaisia tapahtumia, joissa jokainen voi olla omalla tavallaan, sellainen kuin haluaa. On se ollut rikastuttavaa verrattuna siihen, että oltaisiin vaan täällä kotona nyhjäty.

Nykyään me käydään esimerkiksi kuntosalilla yhdessä, ja matkustelu on jatkunut. Oikeastaan niiden yhteydessä on sitten päästy keskustelemaan asioista. Sitä olin ajatellut tekeväni enemmän lapseni kanssa, mutta vaikkapa reissujen ja liikunnan yhteydessä tulee keskusteltuakin. Tuikella on ollut enemmän tilaisuuksia keskustella Annen kanssa, ja hän on sen takia tottuneempikin juttelemaan Annen kanssa. Minä olen tyyppinäkin hiljaisempi tai vetäytyvämpi. Mutta kyllä me voidaan jutella asioista, ja ehkä tulevaisuudessa vielä enemmänkin. Tuiken kanssa on helppo ja kiva jutella.

Ja nyt Tuike on innostunut esimerkiksi filosofiasta, ja koulussakin on sellaisia asioita, joita olen opiskellut yliopistolla tai muuten harrastanut. Niiden kautta voi syntyä uudenlaistakin keskusteluyhteyttä.

Olen ollut tosi tyytyväinen siitä, että olen voinut tehdä Tuiken kanssa läksyjä, matikkaa ja fysiikkaa esimerkiksi. Olen päässyt ajattelemaan sellaisia asioita, jotka ovat vähän vastapainoa omalle työlle ja kehittävät omaa ajattelua ja yleissivistystäkin. Toivottavasti se oma kiinnostus on välittynyt Tuikelle. Minä en tee sitä vain vanhemman velvollisuudesta, vaan se myös aidosti kiinnostaa minua.

Olen oppinut näkemään kehityksen

Osittain pikkukeskosuuteen, osittain sokeuteen liittyy se, että kehittyminen saattaa tapahtua hitaammin kuin joillakin muilla ihmisillä. Olen oppinut näkemään Tuikessa kehitystä ja luottamaan siihen, että sitä tapahtuu. Ja välillä se tapahtuu hämmästyttävän nopeasti, jos ajattelee vaikka opiskeluasioiden oppimista ja lukio-opiskelua. Tuikella on hyvät mahdollisuudet opiskella ja tehdä sitä mikä kiinnostaa. Suhtaudun todella luottavaisesti Tuiken tulevaisuuteen. Aika monta vuotta meni enemmän ja vähemmän pilalle joidenkin kouluavustajien ja opettajien suhtautumisen takia. Ne veivät ihan turhaan Tuiken voimavaroja siitä varsinaisesta opiskelusta. Nyt jälkepäin, kun Tuike on hyvässä koulussa, huomaa, miten iso merkitys tuollaisellakin asialla on.

Jos vain Tuikelle antaa mahdollisuuden opiskella ja kehittyä, niin kyllä hän todella hyvin tarttuu siihen. Vanhempien kannalta on todella mukava juttu, että Tuikella on kiinnostusta ja motivaatiota elää ja kehittyä. Sen mukana tulee kiinnostus kaikkeen muuhunkin, niin kuin nyt opiskeluun. Minulla ei ole Tuiken opiskeluun liittyvää tarvetta, että Tuiken pitäisi menestyä, vaikka arvostankin opiskelua. On todella kiva, että Tuike saa hankittua itselleen yleissivistystä ja tietoa, sillä tavalla ihmisen on paljon kivempi elää elämäänsä. Tärkeämpää on kuitenkin Tuiken eteenpäin suuntautuva, kiinnostunut ote elämään, siitä olen todella tyytyväinen.

Elämän tosiasioita on, että toisen vanhemmista on pakko olla töissä ja elättää perhettä. Varmaan pienemmilläkin tuloilla ja menemällä johonkin toisenlaiseen työhön olisi voinut elää. Minä olen tehnyt asian tuntijatöitä, ja ne vaativat aika pitkiä työpäiviä, joiden jälkeen olen ollut myös aika väsynyt. Ehkä olisi voinut muutakin tehdä, ja totta kai se harmittaa, että yhteistä aikaa ei ole ollut. Olen tuntenut jääväni vähän syrjään muusta perheestä. Mutta en tiedä, miten paljon toisin olisin osannut tehdä.

Ehkä näin jälkepäin ajatellen isän ja miehen roolia olisi voinut tarkemmin miettiä, ehkä sillä tavalla olisi voinut vähän enemmän omaa läsnäoloaan ja merkitystään lisätä. Aika helposti ja usein juuri miehille käy niin että jää vähän taustahenkilöksi. Tuiken tilanne on vaatinut erityisjärjestelyjä ja paljon miettimistä, esimerkiksi ne avustaja- ja opettajajutut ja koulun suhtautuminen Tuikeen. Se taas on korostanut Annen roolia ja ensisijaista vastuuta, lisännyt roolijakoa ja sitä että olen jäänyt taustahenkilöksi, mutta tietysti olen ihmisenäkin enemmän vetäytyvä. Kuitenkin sanoisin niin, että en ole kokenut olevani vain taustalla, vaan olen omalla tavallani ollut tukena ja tehnyt yhdessä. Se on ollut minun tapani tehdä, ja elämäntilanteiden lopputulos. Vaikka Tuiken lapsuus rupeaa olemaan ohi ja vaikka

se on ainutkertainen elämänvaihe myös isälle, niin olen tietysti Tuiken isä tästä eteenpäinkin, mahdollisuuksia on edelleen isän ja tyttären suhteen kehittymisessä.

Tuike pohtii omaa oppimistaan ja kehittymistään syyskuussa 2006

Nyt minulla on ajattelun välineet!

Mä olin kuullut jo alkusyksyllä 2002, että Kari tulee tekemään jotain reaaliaineisiin liittyvää juttua, antamaan apua. En tiennyt, millaista se on, mutta ajattelin, että se toisi apua ja helpotusta, kun se opetus siellä koulussa ei ollut kovin kummoista. Se oli marraskuun puoliväliä, kun Kari tuli. Mä en ymmärtänyt koulussa, mitä pitää vastata kokeissa. Laitoin aina vain jonkun asian, niin kuin maailmansodasta että milloin se oli ja että se oli tuhoisa ja siinä kuoli paljon ihmisiä. Läksyjä lukiessa en tiennyt, mitä pitää opetella. Minulla oli kaikki yhtä söheröä päässä. Kari tuli sunnuntaina. Se oli sellainen päivä, että mä tulin Mirkun [Tuiken ystävä] luota Keravalta. Ajatukset oli puoliksi siellä, mutta toisaalta oli mielenkiintoista, että Kari tulee. Me alettiin heti tehdä orientaatioperustoja elämäkatsomustiedosta. Se oli ollut kuutosta siihen päivään asti. Me puhuttiin kulttuuri-identiteetistä. Se oli lyhyt teksti, ja mä olin lukenut sitä jo aikaisemmin. Siitä oli helppo lähteä liikkeelle. Kari kävi parin viikon välein, ja taito kehittyi, rupesin löytämään niitä pääasioita ja syitä ja seurauksia. Ja hyvä oli, että mä aloin löytää sen keskeisen asian.

Minulle tuli avara tunne, että on jotain ajattelun välinettä ja mallia, eikä tarvitse miettiä, miksi opet ei neuvo, vaan itse tietää mitä opetellaan ja vastataan. Sitten elämäkatsomustiedon numero parani heti kuutosesta ysiin. Elämäkatsomustietoa me opiskeltiin Karin kanssa marras- ja joulukuu ja sitten siirryttiin historiaan. Se oli ollut minulle työläs aine. Me alettiin tehdä orientaatioperustaa ja aikajanoja. Silloin oli Suomen talvisota aiheena. Aluksi tehtiin pistekoneella lapuille ja sitten laitettiin seinälle, että voin sieltä katsoa kokonaisuutta. Yhdeksännellä me ruvettiin tekemään biologiaa.

Aluksi orientaatioperustassa oli keskeinen asia, määritelmä ja esimerkit ja mikä vaikuttaa. Sitten Kari lisäsi merkkejä: toiminta, tehtävät, ominaisuudet, osat, tyypit lajit, rakenteet, vaiheet ja missä esiintyy. Yhdeksännellä, joka oli huolettomin yläastevuosista, tuli riemu orientaatioperustoista, ja rupesin ajattelemaan kaikki asiat orientaatioperustan avulla, myös vapaa-ajanasiat. Tuli oikein riemu, ja sitten ajattelin, että nyt mä osaan ajatella, nyt minulla on ajattelun välineet! Mä luulen, että minun käsitys itsestäni muuttui sillä tavalla, että nyt minulla on pohjaa elämässä, kun osaan ajatella. Nyt minua ei voi lytätä niin helposti, kun mä osaan ajatella.

Yhdeksännellä Kari opetti vielä tekemään fysiikan tutkielmaa orientaatioperustan avulla, ja Karin kanssa se tutkielman tekeminen aukesi minulle. Tunnilla sitä ei ohjattu yhtään. Karin kanssa tuntui, että voin kirjoittaa mitä haluan ja saan kuitenkin ohjausta, kun me käytiin sen tutkielman rakennetta läpi. Opettaja kyllä lyttysi sen, mutta minusta se oli sen opettajan oma kuutonen, koska se ei yhtään opettanut. Mä pidin Karin arviota tärkeämpänä. Ajattelin, että Kari tietää kyllä paremmin, mitä mä osaan.

Tässä tuleekin samalla kerrattua, mitä kuuluu vaiheet-merkkiin, kun mä kerron näistä vaihteista. Lukion ekalla me opeteltiin Karin kanssa orientaatioperustan

avulla ensimmäisessä jaksossa historiaa.

Silloin olin just vaihtanut koulua Helsingin Uuteen Yhteiskouluun ja aloin saada kunnan opetusta. Aloin saada opettajilta lähtökohtia oppiaineisiin niin kuin koulussa kuuluukin. Psykologiaa me opeteltiin Karin kanssa lukion ekan vuoden keväällä, mutta olin jo alkanut saada koulussa lähtökohdat opiskeluun, ja sen huomasi myös Kari tosi nopeasti. Ja nythän minulla onkin historia kymppiä ja ysiä, psykologia ysiä, filosofia kymppejä. Opettajat arvostaa tätä minun tyyliä ajatella ja opiskella ja vastata. Enää me ei olla tehty Karin kanssa orientaatioperustoja, koska mä pärjään omillani, ja opettajat on Kareja meidän koulussa. Yläasteella Kari oli minun opettaja, kun koulun opettajat ei opettaneet.

Viime vuoden kesäkuussa me käytiin Eskon luona, ja siellä minulle aukesi orientaatioperustan orientaatioperusta, että miksi sitä oikeastaan tehdään.

Nykyään mä käytän orientaatioperustaa erilaisten asioiden ajattelussa. Se avaa ihan mitä tahansa asiaa, kun ajattelee näillä merkeillä. Näen ne merkit mielessäni sanoina ja kysymyksinä ja liitän ne ajattelemiini asioihin. Silloin aikaisemmin minulla oli vaan söherö päässä, se oli asioiden lätkimistä, se oli jäsentymätöntä. Asiat eivät oikein mitenkään liittyneet toisiinsa tai jos liittyivät, niin en tiennyt miksi ne liittyy tai ei liity. Minulla on nyt myös arkisuunnitelmille malli, se on avannut minun koko elämän.

Olen parin viikon päästä lähdössä yksin Berliiniin. Se tapahtumaketju, että mitä sinne meneminen pitää sisällään, olisi ollut aikaisemmin tosi vaikea hahmottaa. Että mikä liittyy mihinkin ja miksi jotain tapahtuu. Jo pakkaaminen olisi ollut mahdotonta, en olisi tiennyt, mitä pitää ottaa mukaan. Se olisi ollut vaivalloista matkustamista. Nyt lähdän hyvällä mielellä, ja orientaatioperustan kanssa järjestelmällisesti, ja minulla on turvallinen olo. Saksankielikin on nyt jäsentynyttä, eikä siellä minun vierailulla kukaan suomea osaakaan. Pienempänä minulla oli pysyvyyden ja tuttuuden ja turvallisuuden hakeminen. En olisi uskaltanut lähteä, kun siellä olisi ollut niin erilaista, ei tuttua ja pysyvää, vaikka tutut ihmiset olisivat olleetkin.

Orientaatioperusta auttaa, jos tulee yllättävä tilanne, minulla on nykyään varasuunnitelmat. Pienenä mä olisin mennyt suunniltani, mutta nyt keksin jonkun muun keinon. Joustavuus on minun mielestäni lisääntynyt, ja suunnitelmallisuus.

Elämä ilman mallia olisi aika söheröä, enkä varmaan olisi lukiossa. Minulla ei olisi mahdollisuudet auki, enkä osaisi ajatella suunnitelmallisesti. Tätä mallia mä aion käyttää aina ajattelussa, opiskeluaikana ja myös sitten työelämässä, se helpottaa varmaan töiden tekoakin. Minulla on nyt kaikki hyvin, nyt minulla on ajattelun, suunnitelmallisuuden ja järjestelmällisyyden kykyä.

Tuike kertoo Karille mietteitään jäsenmallista, opiskelusta ja omasta kehityksestään tammikuussa 2007

Me taidettiin marraskuussa 2006 kirjoittaa minun koneelle se uusin jäsentelymalli. On hyvä että se malli on laaja, koska jotkut käsitteet - niin kuin vaiheet - on niin laaja, että ne on hyväkin jakaa, esimerkiksi toistuvat vaiheet ja tulevat vaiheet ja historialliset vaiheet. Minun mielestä se oli kaikkein kehittynein näistä malleista. Mä mietin just tänään, että kun jäsentää jotain uutta asiaa, niin mallin avulla uppoutuu siihen asiaan. Se auttaa sillä tavalla, että on ikään kuin sen asian sisällä, pysyy siellä, pysyy siinä asiassa, ja mä voin opiskella kolme - neljä tuntia yhteen menoon. Mä olen miettinyt myös tämän mallin sovellutuksia, on esimerkiksi sen käsiteltävän asian keskeinen asia ja tyypit, tyyppejä voi lähteä jäsentelemään pidemmälle. Jos vaikka sään eri muodot tai lumen eri muodot olisi keskeinen asia, niin siinä on jo valmiina ne muodot, ja niistä voi lähteä jäsentelemään.

Minulla on jäsenellessäni kysymyksiä, ja niiden käyttötarkoitus syntyi Eskon luona silloin kun sä, Kari, olit siellä ensimmäistä kertaa ja mä olin mukana. Siellä vahvistui se, että ne kysymykset auttaa jäsentämään. Tavallaan merkkien selvennyksenä lähtee ne kysymykset. Jos vaikka keskeinen asia on Käpylä, voi lähteä kysymään, mitä Käpylä tarkoittaa, miten se on rakentunut, mitä siitä on aiheutunut jne. Sitä merkkiä voi siis selvittää tekemällä kysymyksiä. Ja kun kysymykset on tehty, vastauskin on jo puoliksi tehty. Kun mä äsken luin sitä uusinta mallia, minulle selvisi myös, että niiden kysymysten ei tarvitse olla hirveän pitkiä ja monimutkaisia, vaan ne voi olla lyhyitä, niin kuin määritelmä: mikä joku asia on? Ne ajatukset vahvistuu aina käyttökertojen myötä. Sä olet kehittänyt sitä mallia niin että siihen on tullut vuosien mittaan sitä kattavuutta vielä lisää.

Kun mä alan lukea esimerkiksi läksyä, minulla on mielessä kysymyslista, jonka aina käyn läpi. Se pohjautuu niihin merkkeihin, mä ajattelen sitä merkkiä ja siihen sopivaa kysymystä. On paljon helpompi lukea kun ne merkit ja kysymykset on valmiina. Kun vielä jäsentee sen tekstin niillä samoilla merkeillä niin on aina se sama orientaatioperusta. Ennen lukemista kertaan ne kysymykset ja merkit mielessäni ja sitten luen sen tekstin. Ja sitten rupean jäsentelemään sitä tekstiä niiden merkkien avulla. Että löytyykö tuosta asiasta määritelmää tai löytyykö että miten se asia toimii. Se lähtee sellaisena putkena. Ja mä luen aina samalla tavalla. Se tekee turvallisen olon, koska tietää mitä käsittelee. Ja mistä kaikki johtuu. Pikkuasioistakin pääsee sillä tavalla aika pitkälle ja asioiden yhteydet hahmottuu helpommin, ja siihen asiaan uppoutuu. Olen nyt vasta oikein tiedostanut sen että mä tosiaan uppoudun siihen opiskeltavaan asiaan niiden merkkien ja kysymysten avulla. Minulla on aina sama järjestys niiden merkkien kohdalla, ja tuntuu että sekin helpottaa.

Se kysymysten tekeminen on minulle luontaista, olen aina kysellyt. Yksi meidän naapuri sanoikin, kun mä olin tokaluokkalainen, että hän ei ole koskaan nähnyt ketään, joka kyselisi niin paljon. Nyt mä saan niillä kysymyksillä oikeasti jotain selvillekin, tiedän mistä puhutaan. Olen kai ruvennut ankkuroimaan niitä

kysymyksiä niihin merkkeihin.

Kun luin tänään sen, mitä olin kertonut orientaatioperustoista ja jäsentelymallista toukokuussa 2005 Dipolissa, tuntui että minun tekstitaito ja puhetaito ovat kehittyneet tässä välissä. Tuntuu että kehitystä on ollut ajattelussakin. Se jäsentelymalli on tullut sen jälkeen selkeämmäksi ja tuntuu että olen oppinut siitä mallistakin uutta ja osaan soveltaa sitä erilaisiin asioihin.

Olen opiskellessani uppoutunut, mutta kyllä mä silti kiinnitän huomiota siihen mitä ympärillä tapahtuu, kuulen äänet esimerkiksi, minullahan on niin herkkä kuulo. Mutta minun on helppo palata siihen opiskeltavaan asiaan ja pysyä siinä, vaikka kuuntelisin välillä, mitä joku koulutunnilla mölisee. Koulutunnilla opettajat aika pitkälle jäsentää niitä asioita ja niistä keskustellaan. Kotona saan tehdä sen jäsentelyn omassa rauhassa, se vaatiikin sen oman rauhan. Minulle tulee kyllä mieleen niitä jäsenysmerkkejä, kun opettajat puhuvat, esim. määritelmä, esimerkki jne. Kyllä niitä tunnillakin tulee mietittyä, että mihinkähän merkkiin tuo asia liittyy.

Mieleen palauttamisessa mä käytän sitä mallia myös, että mitä tässä asiassa on hyvä muistaa. Tenttiviikko on minulla yleensä sitä mieleen palauttelemista ja kertaamista, koska olen jäsenellyt ne asiat silloin kun ne on olleet käsittelyssä tunnilla ja läksynä.

Tenttitilanteessa mä kirjoitan käyttämällä tätä jäsenysmallia. Teen aluksi niitä kysymyksiä itselleni ja sitten rupean kirjoittelemaan, ja tekstiä sitten vaan syntyy. Esseekysymykset ovat minun kannalta hyvät, koska niissä juuri voi tehdä kysymyksiä ja sen jäsentelyn. Kun teen mallin mukaan jäsentelyä ja kysymyksiä, myös se vastausteksti syntyy ihan itsestään ja järjestyksessä. Ja sitten mä olen oppinut soveltamaan sitä mallia pidemmälle, voin ajatella ja jäsentää esim. tyyppien ominaisuudet ja pääsen paljon pidemmälle siihen asiaan. Hyvästä muistista on hyötyä, kun mä muistan kaikki ne mallin kohdat.

Vapaa-ajan ajatuksia voi myös ajatella ihan samalla tavalla. Minulle tuli just mieleen sellainen vaiheketju, kun sanoin viime syksynä, ettei olisi ollut mahdollista lähteä yksin Berliiniin, jos ei olisi pystynyt hahmottamaan niitä vaiheita: pakataan, mitä mukaan, ajatellaan päivän kulkua, ensin lentokentälle, turvatarkastukset, joiden jälkeen mennään odottelemaan konetta ja sitten mennään koneeseen ja sitten lennetään. Osien rakennetta ja vaiheita, tapahtumien kulkua oli vaikea hahmottaa, olisi ollut vain yhtä silppua. Olisin pienempänä voinut ajatella, että pakkaamisen jälkeen suoraan lennetään, eikä niin että siinä on muitakin vaiheita ja vaiheiden osia ja ne liittyy kaikki toisiinsa.

Arkielämässä en huomaa, että tietoisesti tekisin kysymyksiä, mutta tietysti vaiheet ja mikä mihinkin liittyy, mitä jostakin seuraa, on asioita joita tulee mietittyä. Ja se on aika tärkeää, että osaa jäsentää tilanteen ja toimia, jos asiat eivät menekään niin kuin on suunniteltu. Voi silti toimia järjestelmällisesti. Olen varmaan ruvennut myös jäsentään niitä tilanteita, jotka tapahtuivat silloin kun olin pieni enkä ymmärtänyt, mikä silloin siinä tilanteessa johti mihinkin. Jäsentelen uudelleen niitä vanhoja asioita ja se on mielenkiintoista, koska niihin tulee uusi näkökulma. Tulee mukava tunne, kun tajuaa miksi jotain on tapahtunut ja tajuaa, että kaikelle on syynsä. Siitä tulee turvallisuutta ja iloa.

Viime aikoina olen ajatellut, että tämä jäsentelymalli malli voisi olla minun tulevassa työelämässäkin sillä tavalla, että voisin vaikka opettaa sitä mallia. Niin että mahdollisimman moni voisi oppia jäsentelemään ja ajattelemaan. Sitten on näitä silmäile, syvenny, muistele, kertaa -tekniikoita, jotka ei minun mielestä auta yhtä hyvin kuin tämä malli. Mä tarvitsen sellaisen pysyvän jäsennyspohjan, ja varmaan moni muukin. Tavallaan tässäkin kysymysten avulla silmäillään, jäsentelyllä syvennytään jne. Jokaisellahan on tietysti omat tapansa oppia, se tapalla millä mä teen ei sovellu välttämättä jollekin muulle. Se jäsentelymalli sinänsä on tosi mielenkiintoinen, siitä löytää koko ajan uusia yhteyksiä. Sitä on mukava käydä läpi ihan itsekseenkin, ilman että ratkaisee jotain tiettyä asiaa. Ja asiat voi ilmaista niin monin tavoin, ei tarvitse välttämättä sanoa esim. keskustelussa, että määrittele tämä asia, voi sanoa, että mitä sä tarkoitat. Olen huomannut, että minun on helpompi oppia, jos oppimistilanteeseen liittyy vuorovaikutusta toisen ihmisen kanssa. Voi olla että malli on senkin takia hyödyllinen, se tuo sellaisen vuorovaikutuspuolen oppimiseen, vaikka siinä keskustelee vain itsensä kanssa päänsä sisällä.

Kari pohtii orientaatioperustan ja yksilöllisen mentaalisen mallin kehittämistä

**Laaja orientaatioperusta ja yksilöllinen mentaalinen malli
tukevat nuoren kykyä käsitellä tietoa**

Idea syntyy

Tuiken oppimispulmien kuvaukset tulivat vanhempien kautta. Tuiken vanhemmat kertoivat, että Tuike oli maantiedon kokeeseen kerrattaessa sanonut, että banaanit aiheuttavat sademetsien tuhoutumisen, tai traktorit tai sitten pelot. Tarkemmin kyseltäessä oli selvinnyt, että Tuikella oli tästä asiasta kaikki yksityiskohdat tiedossaan, mutta ne eivät yhdistyneet tapahtumaketjuksi tai syy-seuraussuhteiden kokonaisuudeksi. Tietysti olin itsekkin huomannut, että Tuikella oli keskeisten asioitten hahmottamisessa vaikeuksia ja taipumusta juuttua yksittäisiin asioihin. Se vanhempien kuvaus ja minun ensimmäiset havainnot tukivat toisiaan.

Oikeastaan aloin jo vanhempien kuvauksen perusteella miettiä, että Tuikea olisi hyvä yrittää luotsata laajempien asiayhteyksien ymmärtämiseen. Sitä kautta hän saisi yleistä tietoa siitä, mitä oppikirjojenkin teksteistä kannattaa etsiä. Olin tutustunut työn ja opintojen kautta ymmärtävän lukemisen muotoihin ja kuntouttamiseen. Niissä korostetaan aika paljon ennakoivien kysymysten tekemistä ja sitä että lukijan pitäisi ennen tekstin lukemista aktivoida omaa ennakkotietouttaan siitä asiasta. On tärkeää olla sillä tavalla aktiivinen, että lähtee hakemaan tekstistä vastauksia joihinkin kysymyksiin, on kiinnostunut siitä tekstistä. Tuikellahan sitä ongelmaa ei ollut, koska oppimismotivaatio oli hänellä tosi korkealla. Ja se on ollut hänen ehdoton vahvuutensa heti alusta saakka. Hän oli valmis kyselemään asioita, ja hänelle oli varmaan aika olennaista, että sai jotain osviittaa ja luotsausta, että millaisia asioita kannattaa kysyä. Tuiken kanssa lähdettiinkin tekemään sellaista luotsaavaa ohjausta.

Kun olin aikaisemmin jutellut Tuiken kanssa, olin huomannut, että hän oli toisaalta kiinnostunut yksittäisistä faktatiedoista ja toisaalta kovasti jäsensi asioita kertomusten ja tarinoiden pohjalta. Raunokin joskus sanoi, että Tuike oppisi helpommin, jos kaikki asiatiedot voisi pistää tarinoiksi. Tuike oli kiinnostunut siitä mitä oli tapahtunut, ja hänen oli välttämättä tiedettävä tarkalleen että milloin, minä päivämääränä ja mihin kellonaikaan jotain oli tapahtunut. Hän ei niinkään paljon kiinnittänyt huomiota siihen, mitä sitten tapahtui, mitä näistä faktoista seurasi. Ihmisten välisissä suhteissa, tunnetason asioissa hän oli kiinnostunut myös syy- ja seuraussuhteista. Hän ei ollut niinkään suuntautunut koulussa tarvittavien syy- ja seuraussuhteiden jäsentämiseen. Silloin ajattelin vain, että Tuiken ajattelu on narratiivista [tarinallista], mutta paljon kuuntelin vanhempiakin, koska vanhemmat nyt on lapsensa parhaita asiantuntijoita, kun viettävät niin paljon aikaa yhdessä. Mutta tietysti muistin myös, mitä Tuike oli kysellyt minulta tutustuessamme. Esimerkiksi opiskelujajostani keskusteltaessa hän oli kiinnostunut siitä millaista vesi Moskovassa oli, voiko sillä pestä. Kun on sellainen taipumus yksityiskohtiin jämähtämiseen, kokonaiskuvan muodostaminen ei ole hirveän helppoa. Ja sen takia tartuttiinkin ensimmäisenä syy-seuraussuhteisiin.

Tietysti syy-seuraussuhteita yritetään aina asiategsteistä jäljittää, niitä kuvataan, ja ne ovat yleensä ymmärtävän lukemisen tutkimuksessakin keskeisimpiä merkityssuhteita. Niitä pitäisi yrittää asiategsteistä hakea, jos niitä vain on sieltä saatavilla. Ja sen takia niihin tartuttiin Tuiken elämäkatsomustiedon opiskelussa, jossa aiheena oli silloin kulttuuri-identiteetti.

Oriantaatioperustan merkitystä oppimisessa tulin ajatelleeksi, koska minulla oli vahva käsitys, ettei lapsille ja nuorille nykyään opeteta yleisiä periaatteita siitä miten syy-seuraussuhteita kannattaisi rakentaa. Tuike nimitti niitä myöhemmin säännöiksi – eli hän kaipasi vihjeitä siitä, mitä syy-seuraussuhteisiin kannattaisi laittaa. Jos esimerkiksi kysytään, millainen oli Karin opiskeluaika Moskovassa, ei kannata sanoa, että Moskovon vesijohtovettä ei voi juoda. Tuike kaipasi vihjetä siitä, mitkä perusasiat kannattaa poimia. Ja hän koki, ettei koulussa ollut opetettu, että näitä syy- ja seuraussuhteita kannattaa hakea.

Tuumasta toimeen

Olen kiinnostunut galperinilaisesta ajattelusta ja olin jo ennen Tuiketa soveltanut sitä työssäni oppimiskuntoutuksessa. Galperinilaisissa oppimiskokeiluissa, mutta myös muissa, oli esimerkiksi lukujono-opetusta, jossa ideana on, että ulkoisesti lukujono pistetään vaikkapa viivottimen muotoon, eli ulkoisen mallin avulla havainnollistetaan lukujonoa, lukuavaruutta. Tuiken kohdalla ajattelin, että se olisi varmaan se materiaalin perusta, mitä kannattaisi käyttää, että hänen ajattelunsa saisi ulkoisen muodon. Ja sitten minua viehätti että miten tällainen ulkoinen muoto voisi olla sokean kanssa toteutettavissa. Tykkään näpräämisestä ja askartelusta. Minusta oli kiva etsiä kaupoista sopivia merkkivälineitä, ja mietin, mitkä materiaalit toimivat taktiilisesti, kosketeltaessa. Meillä oli Tuiken kanssa määritelmät, syysuhteet ja seuraussuhteet, joilla kaikilla oli erituntuinen nuoli. Ajatukseni oli, että ne nuolet olisivat olleet niin erilaisen tuntuisia, että Tuike olisi erottanut ne toisistaan.

Ensimmäisellä kerralla yritettiin Tuiken kanssa etsiä, mitä siellä tekstissä sanottiin: mitkä ovat merkitykselliset kokonaisuudet ja mitä niillä tarkoitetaan. Mikä on syy niiden olemassaololle, mikä niiden taustatekijä on, mikä vaikuttaa niihin ja mitä niistä seuraa. Toisin sanoen: mitä ensinnäkin tarkoitetaan kulttuuri-identiteetillä, mikä vaikuttaa sen muotoutumiseen ja mitä siitä sitten seuraa, elämässä ja käyttäytymisessä. Ja niiden asioiden selvittäminen auttoi Tuiketa pärjäämään seuraavassa elämäkatsomustiedon kokeessa. Siitä kokeestahan tuli sitten yhdeksän, kun numerot olivat sitä ennen olleet viitosta tai kuutosta, vaikka Tuike oli ollut todella kiinnostunut opiskeltavista asioista.

Se fiilis oli mukava, kun Tuiken kanssa opiskeltiin ensimmäisen kerran, ja oli erikoista huomata, että Tuike hyötyi niin vähästä. Se oli niin dramaattista. Se naksautti niin nopeasti. Eiväthän ne Tuiken oppimisvaikeudet loppujen lopuksi niin isoja olleet, vaikka ne sitten kasautuivat sinne yläasteelle. Pikemminkin kysymys oli ehkä siitä, ettei Tuike vaan ollut saanut ohjausta. Se oli yksinkertaisesti ohjauksen ja tuen puutetta. Tuike hyötyi niin vähästä, ja pärjää nyt niin hirveän hyvin siellä lukiassa.

Koetulos yllätti

Tajusin että ne asiat olivat tosiaan lonksahtaneet pakoilleen oikeastaan vasta sitten kun Tuike kertoi, että siitä kokeesta tuli yhdeksän. Minulle tuli tosi tyytyväinen olo. Yleensä minulle jääkin paremmin mieleen ne kohdat työskentelyssä, jossa on oikein joutunut ponnistelemaan, jossa jynssätään paikallaan, mutta Tuike hyötyi määrällisesti niin vähästä. Hänellä on hyvä muisti, hän muistaa kokonaisuuksia, kun sitä muistamista vain ohjataan oikeaan kohteeseen, kun hän vain tietää mitä pitää muistaa.

Jatkoin Tuiken kanssa orientaatioperustan kehittämistä. Se taas liittyi Galperinin ajatukseen laajasta orientaatioperustasta. Kun aikuinen alkaa opastaa oppijaa, kohteesta tai ongelmatilanteesta pitää olla orientaatioperusta, joka mahdollisimman laajasti edustaa ja mallintaa sitä kohdetta. *Laajasta orientaatioperustasta voisi olla esimerkkinä kahvinkeitin käyttö. Tuiken äiti kertoi ohjanneensa Tuikkea keittämään kahvia. Kun Tuike sitten oli keittänyt kahvia yksin, hän olikin saanut haaleaa kahvinliikua, koska oli kaatanut kylmän veden suoraan suodattimeen eikä keittimen vesisäiliöön, joka lämmittää sen. Äiti ei siis ollut antanut Tuikelle kokonaiskäsitystä kahvinkeitin toiminnasta, sen osista ja niiden yhteyksistä, siitä mikä vaikuttaa mihinkin.*

Tietysti ymmärsin, ettei se yksi elämänkatsomustieto Tuiken kohdalla riitä, vaan täytyy käydä paljon muita tekstejä läpi. Ja Tuiken ikäisen kanssa työskentely oli sikäläkin mielenkiintoista, että sen ikäisen kanssa en ollut aikaisemmin juuri tehnyt töitä, ainoastaan pienempien. Aloin töissäkin omien asiakkaiden kanssa työskennellä tekstien parissa, kun alkoi tulla tällaisia hyviä kokemuksia. Tarvitsin myös tietoa siitä, millaisia ne tekstit ovat, että minulle tulisi yleisellä tasolla ymmärrys, miten tekstiä kannattaa mallintaa orientaatioperustassa. Eihän sitä kehittämistä olisi ollut järkevää jättää kesken, koska minullakin oli edessä vielä niin paljon uutta oppimista. Ja totta kai Tuike tarvitsi tukea jatkossakin. Ei minulle missään tapauksessa sellaista käsitystä tullut, että tämä on nyt tällä selvä.

Uusi haaste kiinnosti

Ajatus oman menetelmän kehittamisestä tuli jo silloin kun Tuiken vanhemmat pyysivät minulta apua. Aloin jo silloin miettiä Tuiken ohjausta tällaisen orientaatioperustan kannalta. Hänen kanssaan työskennellessä hahmotui vähitellen, mitä kaikkea siihen orientaatioperustaan pitää laittaa. Mutta alusta lähtien se ajatus ulkoisten merkkien käyttämisestä oppimisen tukena viehätti minua. Ulkoiset merkit, jotka yleisellä tasolla kuvaavat tuollaista asiatekstiä ja auttavat löytämään ajatuskokonaisuuksia, se oli se mikä minua viehätti. Halusin löytää sellaisia merkkivälineitä. Siinä on tietysti tämä kulttuurihistoriallinen koulukunta vahvasti taustalla. Ne merkit luotsaavat oppijaa eteenpäin, kohti keskeisiä asioita. Ajan ja harjoituksen mittaan merkit sisäistyvät, ja niistä tulee oma toiminnan ohjaamisen väline. Sen sisäisen oppimisprosessin täytyy tapahtua kahden ihmisen välillä tai sosiaalisessa, vuorovaikutuksellisessa yhteydessä. Sitten pitää olla ulkoisia merkkivälineitä, joista tulee oman toiminnan välittäviä tekijöitä. Ja niistä vähitellen muotoutuu sisäisiä strategioita, jotka ohjaavat sitä miten oppija etsii tekstistä asioita.

Ymmärtävän lukemisen teoriassa ollaan sillä kannalla, että lapsi ja nuori tarvitsee tietoa ja mallia siitä millaisia kysymyksiä tekstistä voisi esittää, miten sitä tekstiä voisi ennakoita. Näihin prosesseihin lapsi ja nuori tarvitsee tukea. Minusta kysymysten esittämiseen ja ennakoiteihin tarvitaan myös sellaisia merkkivälineitä, jotka yleisellä tasolla mallintaa asiatekstiä. Oppikirjojen tekstit saattavat olla hirveän hajanaisia, niissä voi olla paljon sirpaletietoa. Oppijalla pitäisi olla mielikuvien tasolla välineitä että mitä tästä nyt kannattaa etsiä. Tuikella nämä syy- ja seuraussuhteet eivät olleet selvillä, hänellä ei ollut tietoa siitä, että syy-seuraussuhteita kannattaa etsiä. Minä ajattelen niin, että asiatekstin sisältöjen ennakoitua voitaisiin tukea ja helpottaa. Lapsille ja nuorille kannattaisi tarjota merkkivälineitä, jotka yleisellä tasolla kuvaavat, mitä asiateksteissä kerrotaan.

Yläasteikäinen tarvitsee tukea

Lapsille ja nuorille tulee kognitiivisia [älyyn ja ajatteluun liittyviä] valmiuksia vuosien mittaan koko ajan lisää, eikä oppimistekniikoita voikaan hallita ala-asteella. Esimerkiksi syy-seuraussuhteiden mieltäminen on ala-asteikäiselle vaikeaa. Ala-asteella harjoitellaan tekstin ymmärtämistä usein narratiivisten eli tarina- ja kertomustekstien avulla. Ala-asteella neljännestä luokasta ylöspäin, kun peruslukutaito on hallinnassa, voi ottaa jo asiatekstejä luetun ymmärtämisen opetteluun. Mutta kyllä yläasteella ehdottomasti tarvitaan luetun ymmärtämisen ohjausta. Yläasteikäisille nuorille on tullut uusia kognitiivisia kykyjä iän myötä, ja he hyötyvät tällaisesta ohjauksesta. Oppimisen strategiaopetusta ei valitettavasti ole yläasteella.

Palaute asiantuntijoilta innosti kehittämään lisää

Kun Tuike oli kertonut omasta oppimisestaan Toiminnan teorian konferenssissa Dipolissa toukokuussa 2005, rupesin miettimään, miten tätä hommaa voisi soveltaa muihin, miten muita voisi auttaa. Silloin minulla vahvistui se ajatus, että rupean kehittämään tätä menetelmää, tekemään design research –tutkimusta, jossa kehitän menetelmää jokaisen oppijan tarpeisiin yksilöllisesti. Tuiken kanssa oli tullut kerättyä menetelmän perusvälineet, ja niitä hioin mielessäni, että miten niitä kannattaisi tarkentaa. Ja sitten tietysti tarvittiin oppijoita, että voitaisiin sitä orientaatioperustaa hioa kunkin oppijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Halusin tutustua muihin Tuiken tapaisiin nuoriin. Mietin, mikä vaikutus tällä mallilla on esimerkiksi tiedon sisäistämiseen. En halunnut väitöstyössäni vain tyytyä selostamaan jokaista tutkittavaa tapausta, vaan halusin mennä syvemmälle oppimiseen ja ihmiseen. Miten orientaatioperusta auttaa nuoria ennakoimaan keskeisiä kohtia tekstissä, jossa tulee esimerkiksi pääasian rakenne, syy-seuraussuhteet – siihen tarvitaan yksilöllistä työskentelyä.

Mutta täytyy olla varovainen, kun puhutaan menetelmän odotuksista. Tuiken kohdalla se muutos oli dramaattinen, hänellä oli niin paljon niitä vahvuuksia, jotka vain piti kanavoida oikein. Mutta jos on perustavaa laatua olevia, neurologisiin häiriöihin liittyviä kognitiivisten [älyllisten] toimintojen perusongelmia, jotka liittyvät vaikkapa muistin toimintaan, niin kyllähän sellaiset voivat olla omiaan vaikeuttamaan merkityksenmuodostamista. Silloin niistä yksilöllisistä mentaalisista [mielen] malleista ei parhaalla tahdollakaan saa kovin laajoja. Täytyy koko ajan miettiä, mitä nuorelta voi vaatia. Että riittäisikö se, että osaa vähän kertoa

syitä ja seurauksia. Siinäkin voi olla jo aika paljon tekemistä.

Pikkukeskosena syntyneillä saattaa olla perustavanlaatuinen sisäinen konflikti

Minulle on vähitellen alkanut tulla sellainen kuva, että pikkukeskosuuteen ja sokeuteen liittyy sellainen perustavanlaatuinen sisäinen konflikti, että lapsi on pienestä pitäen joutunut kohtaamaan paljon sellaista stimulaatiota, mikä ei ole hallinnassa, koska yksi aisti puuttuu, ja puuttuu myös kognitiivisia edellytyksiä luoda suhteita ja malleja. Heidän on ehkä täytynyt jotenkin korostetusti säädellä sitä stimulaation paljoutta. Se saattaa merkitä sitä, että lapsi on omaksunut melko jäykän ja joustamattoman tavan toimia, jotta ei ylikuormittuisi sillä stimulaatiolla. Se taas johtaa yksityiskohtiin jämähtämiseen. Jos lapsella on sellaisia kognitiivisia edellytyksiä niin kuin hyvä muisti - että muistaa jotkut tärkeät nimet tai päivämäärät - niin varmasti niin se luo jotain turvallisuutta. Yksi oppimiseen vaikuttava motiivi on pyrkimys säilyttää oma eheydensä tällaisessa informaatiovirrassa. Sellaisella lapsella ja nuorella, joka on jatkuvasti vaarassa kuormittua liikaa, joustamattomuus on yksi eheyden säilyttämistapa. Ei päästä liikaa informaatiota sisään ja jämähtää aina yhteen asiaan kerrallaan. Se on varmaan ollut näilläkin nuorilla informaation vastaanottamiseen ja käsittelemiseen liittyvä ongelma.

Kun yhteen kohtaan jämähtää, siitä on vaikea päästä eteenpäin. Yksi oman toiminnan ohjauksen perusosa-alue on joustava siirtyminen yhdestä toiminnasta toiseen, että osaa käsitellä sen johonkin pisteeseen ja sitten siirtyä seuraavaan. Tässä pikkukeskosuus on varmaan vaikuttanut aika merkittävästi. Aivot ovat olleet niin muotoutumattomat, ja jos sitä kehitystä ei ole vastaavasti tullut syntymän jälkeen, niin voisi kuvitella, että se vaikuttaa varsinkin otsalohkojen muotoutumiseen. Ne ovat kuitenkin olennaiset tässä toiminnanohjauksessa. Siellä tulee se sellainen jämähtämistäipumus, lapsi ja nuori tarvitsee tukea vaiheesta toiseen siirtymiseen. Tämä minun menetelmäni on tietysti spesifi väline tekstien ymmärtämiseen. Ihanne olisi, että tästä tulisi näkökulmaa myös siihen, miten maailmaa voi lähteä tarkastelemaan. Nämä jäsentelymallin merkit ja kysymykset kertovat jotain myös maailmasta, ne antavat sellaista yleistä tietoa maailmasta. Tässä opitaan miettimään myös vaihtoehtoja, vain osa merkeistä ja kysymyksistä sopii kuhunkin tekstiin, ja oppija joutuu miettimään, mikä sopii ja mikä ei, voiko tästä asiasta kysyä tähän merkkiin liittyvää kysymystä.

Kari pohtii poikien kanssa työskentelyä

Aika usein oppimisvaikeudet liittyvät siihen, että asiat eivät oikein pysy lyhytmuistissa. Oppija lukee tekstiä jonkun pätkän ja unohtaa sen heti. Minä yritän kehittää strategian, jonka avulla löydetään sopiva pätkä tekstiä, jota muistella ja tallentaa mieleen ennen kuin siirrytään seuraavaan pätkään. Näin voidaan lähteä jäsentämään sitä mikä on jäänyt mieleen. Tärkeää on yrittää tehdä yhteenvetoja pätkittäin, yrittää jäsentää luettua, ja muodostaa yksilöllistä mentaalista mallia, että miten asiat jäävät muistiin, ja miten ne saadaan sieltä kaivettua ulos. Vai häipyvätkö ne saman tien johonkin. On mielenkiintoista testata, auttaako tämä jäsenysmalli muistamaan asioita, auttaako se kaivamaan niitä asioita muistista. Jos se toimisi näin, niin se puolustaisi tätä mallia myös mieleen palauttamisessa ja kokeisiin vastaamisessa. Sehän ei olisi luntaamista, vaikka opiskelijalla olisi tämä malli paperilla kokeessa, mallissahan ei puhuta mitään koetekstin sisällöstä vaan

yleisemmällä tasolla tekstin rakenteesta.

Olisi hyvä, jos tällainen malli auttaisi niitä muistijalkia säilymään paremmin. Tekstiä koskevat kysymykset ovat sellaisia koukkuja, joilla sieltä muistista voisi houkutella asioita takaisin. Olen alkanut kutsua niitä semanttisiksi metamarkkereiksi. Ne ovat siis merkkejä niihin merkitysrakenteisiin, joita asiateksteissä on. Toivon, että ne toimisivat mieleen palauttamisen välineinä. Silloin voitaisiin sanoa, että malli vaikuttaa mentaalisten mallien muotoutumiseen, ja sehän tässä tietysti on minun työni tavoite, ei tiede tieteen vuoksi, vaan siksi että ihmisten elämä menisi eteenpäin.

Mietin koko ajan, mikä hyödyttäisi motivaatiota, ehkä se että saa tietoa sellaisista asioista mitkä kiinnostaa. Sitä pitää tietysti miettiä koko ajan, että miten sitä motivaatiota pidetään yllä. Kun harjoittelu on intensiivisempää, siellä tulee selvästi myös jäsenyneempiä kysymyksiä kuin muilla kerroilla. Mutta eihän tämä mallikaan pysy muistissa, jos sitä ei käytä. Pitää siis miettiä sitä, kuinka usein täytyy työskennellä nuorten kanssa, jotta mallin käyttö vahvistuisi. Ja mikä on sitten sellaista sopivaa työskentelyä, ettei se ole liian intensiivistä, ja miten se työskentely sopii oppijan omiin sisäisiin motiiveihin. Pitäisi löytää sellainen aihealue, mistä oppija omassa elämässään hyötyy ja missä hän pystyy käyttämään tätä jäsenysmallia. Eihän ammattioppimisenkaan pitäisi olla pelkästään sitä, että tehdään vaan jotain käytännön hommaa. Hyvä olisi jotain lukeakin, asiatekstiä nimenomaan, vaikka näyttökokeet voivatkin olla toiminnallisia. Minua stressaa, jos työskentelyssäni ei tule riittävästi yhteyttä käytännön elämään, ollaan kuivaharjoittelun tasolla. Siitä nuori ei kovin paljon hyödy.

Kysymyksenasetteluun ja tekstien valitsemiseen on vaikuttanut se miten kiinnostavaa näistä pojista yleensä on tekstien lukeminen ja mieleen painaminen. Se tarvittava uteliaisuus on tultava, jotta asioita oppisi. Eskoa kiinnostavat psyykkiset asiat ja työelämään liittyvät jutut, Aleksia taas musiikkiin liittyvät. Kummassakin pojalla näkyy se että haluavat omaksua tätä jäsenysmallia, mutta sitten on sellaisia inhimillisiä tekijöitä kuin koulupäivän jälkeiset väsymykset, ettei aina jaksa olla utelias. Ehkä työskentelyä helpottaisi, jos käsiteltävänä olisi joku läksy mikä pitää oppia ja saada joku arvosana.

Ajattelun työkalupakkia, tätä jäsenysmallia siis, kuvaisin nyt siten että ydin on koossa. Joidenkin kohdalla sitä joutuu rajaamaan ja ottamaan vain tärkeimmät kohdat. Tärkeää on millä tavalla tehdään: viime aikoina olen lukenut molemmille pojille lyhyitä juttuja, ja heidän on pitänyt miettiä mihin merkkiin, mihin kohtaan asiat jäsenysmallissa sopisivat. Täytyy harjoitella sitä, miten sitä tekstipätkää pitää muistissa. Perusprosessien muistaminen ja työmuistissa pitäminen, perusstrategioiden harjoittelu vaatii paljon työtä. Haasteena on, missä määrin tällainen malli auttaa muodostamaan muistijalkia ja missä määrin se auttaa palauttamaan mieleen, koska se toisi lisää perustetta sen käytölle. Pitää miettiä, mikä olisi sellainen väline, jonka voisi viedä sinne arkeen, joka ei olisi sidottu tiettyihin teksteihin, jota voisi käyttää tekstiin kuin tekstiin. Koska tämä on teknisesti yksinkertainen malli, se on myös helppo viedä mukana. Viimeksi Aleksin kanssa me kirjoitettiin se malli hänelle tietokoneelle tiedostoksi. Se voi myös olla anelosella niin kuin Eskolla. Tai pienillä korteilla, joita voi tarvittaessa katsoa, kun haluaa lukea tai muistella mitä siellä sanottiin.

Haaveenani on, että saataisiin se toimimaan tällaisena.

Näiden nuorten kohtaaminen tunnetasolla on ollut koskettavaa. Nuoret ovat joutuneet kehittämään näihin ongelmiin liittyen jonkinlaisen puolustusmekanismin jolla suojelevat itseään ylikuormittumiselta, liialliselta informaatiokuormalta. Sen suojautumisen kohtaaminen on tärkeää, ettei lähde itsek in kuormittamaan liikaa ja vaatimaan liikaa. Kun on itse innostunut kehittämään jotain menetelmää niin haluaisi tietysti päästä siinä mahdollisimman nopeasti eteenpäin. Nyt täytyy kuitenkin kohdata ne rajat, että mikä on sellainen sopiva etenemistähti. Voi joutua pilkkomaan osan jäsenysmallista pois, jos oppija ei pysty sitä kokonaan käyttämään.

Auttaako malli arkielämässä?

Onko mallista hyötyä arkielämässä - riippuu aika paljon niistä olosuhteista, missä nuori elää. On niin paljon asioita, joille ei mahda mitään. Menetelmähän voi kokonaan unohtua, kun en enää tee töitä yhdessä nuorten kanssa, eikä ehkä ala elää nuoren arkipäivässä. Nuoret tarvitsee aika paljon vanhempien mukanaoloa ajattelun kehittämisessä, ja monenlaista muutakin tukea. Tuikehan esimerkiksi sanoi, että hän ei enää tarvinnut kouluavustajaa. Hän sanoi, että opittuaan käyttämään tätä mallia hänelle tuli vahva oma käsitys siitä, miten on paras opiskella ja toimia.

Tämän ajattelun työkalupakin taustalla on ajatus siitä, että nuoria yhdistävä tekijä on pikkukeskosuus ja sokeus, ja kaikilla on jonkinasteisia oman toiminnan ohjauksen vaikeuksia. Nämä nuoret voisivat omassa tiedonhankinnassaan hyötyä siitä että saavat käyttöönsä laajan orientaatioperustan, joka ohjaa sitä millaisia kysymyksiä he esittävät erilaisiin tutkimisiinsa asioihin liittyen, millaista tietoa he odottavat saavansa. Ajattelun työkalupakin tarkoituksena on olla luotsaava apuväline, joka auttaa heitä luomaan odotuksia siitä, millaista tietoa on odotettavissa, kun nuoret lähtevät selvittämään jotain asiaa. Ja mitkä ovat sellaisia kysymyksiä, joihin todennäköisimmin saa vastauksen.

Tavoitteeni on ohjata heitä tuottamaan sellaisia avoimia kysymyksiä, joihin on todennäköistä saada vastauksia. Kysymysten keksiminen ei ole helppoa, jos nuorella on oman toiminnan ohjauksen vaikeuksia, jotka liittyvät vaikeuteen siirtyä joustavasti asiasta toiseen. Se johtaa jämähtämistäipumukseen, ja se jos mikä on omiaan vaikeuttamaan monipuolisten tutkimista edistävien kysymysten keksimistä. Kysely on kehittyneimmillään älyllistä muovaamista. Jos nuorella ei ole ei ole käsityksiä siitä, mitä asioista kannattaa tietää, hän voi rajoittua johonkin yksityiskohtaan, vaikka asia olisi miten laaja. Asioiden syntyyn vaikuttavat taustatekijät ovat olleet alussa hankalia kaikilla näillä nuorilla. Tavoitehan on ihmisen suunnitteleman tekstin tarkoituksen keksiminen: mitä tällä tekstillä halutaan sanoa. Se ei aluksi elänyt näiden nuorten ajattelussa, mutta siihen minä pyrin työssäni, koska sen selvittämiseksi nuoret joka tapauksessa joutuvat tekemään töitä ajattelussa ja oppimisessa.

Oppiminen ja koulutus ovat tärkeitä.

Jos tekee älyllään töitä, ei ole niin riippuvainen aistimuksista tai puuttuvasta

aistista, esimerkiksi näöstä. Yritänkin tässä kehittää nuorten mahdollisuuksia hankkia koulutusta.

Vanhemmat ovat usein väsyneitä ja luovuttaneita siinä vaiheessa, kun syrjäytyminen konkretisoituu, usein yläasteella. Vanhempien pulmana on, he näkevät nuoren tilanteen ja eläytyvät siihen, mutta eivät tiedä, mitä pitäisi tehdä. Eikä tämäkään menetelmä ole sellainen, että vanhempien ei tarvitsisi tehdä mitään. Ajattelun työkalupakki on tiedollista haastamista, mutta vanhemmat tulevat aina haastetuiksi myös tunteiden tasolla.

Kun aloitin näiden nuorten kanssa, alku jähmetti heidät usein, eikä heille tullut mieleen mitään, nyt he alkavat heti aktiivisesti jäsentää kokonaisuutta, jossa on aina myös substanssi, asiasisältö mukana. Tuike kuvasi itse, että pää oli täysin tyhjä, ei tullut mieleen mitään. Se liittyy usein toiminnanohjauksen pulmiin. Se on tuskallinen tilanne ihmiselle, jonka älykkyys on normaali, niin kuin näilläkin nuorilla on.

Oppimisen jäsenmalli kehittyy

Olen lisännyt jäsentelymalliin sekä mallintavia kysymyksiä, jotka auttavat oppijaa ymmärtämään paremmin, mitä millä mallin kohdilla tarkoitetaan. Olen myös lisännyt kielellisiä ilmaisuja, joiden avulla yleensä teksteissä tuodaan esiin jäsentelymallin eri kohtiin liittyviä asioita. Olen arvioinut, että tämä on tarpeen kun työskennellään sellaisen nuoren kanssa, jolla on kielellisiä erityispulmia tai oman toiminnan ohjaukseen liittyviä vaikeuksia. Näistä lisäyksistä saadut kokemukset ovat olleet lupaavia kummankin pojan osalta. Ne ovat edistäneet jäsentelymallin kohtien avulla toteutuvaa tekstien jäsentämistä. Haasteeksi on osoittautunut se, miten mallin eri kohdat sisäistyvät silloin kun kirjoitetun tekstin muistaminen ei ole ihan helppoa. Tässä toistot ja esimerkkien läpikäyminen ovat osoittautuneet tärkeiksi. Työskentelyssä on tarpeen myös kielellisten virikkeiden tarjoaminen tekstien avulla, erilaisten tekstien, kielellisen vaikeuden sekä aihealueiden laajuuden mukaan. Poikien kanssa mallin sisäistyminen ei ole tapahtunut käden käänteessä. Motiivi on ollut erilainen kuin Tuikella. Kielellinen erityisongelma, tarkkaavuus saattavat myös vaikuttaa.

Mallin kehittymisestä olen tullut siihen tulokseen, että orientaatioperustan sisäistäminen kokoisuudessaan ei ole sellainen tavoite, johon pitäisi pyrkiä mahdollisimman nopeasti. Pikemminkin oppijan käyttöön pitää rakentaa ulkoiset tikapuut, jotka auttavat häntä jäsentämään ajatuksiaan lukiessaan. Jäsentelymalli on poikien kanssa kehittynyt sellaiseen muotoon, että nämä tikapuut ovat sähköisessä muodossa tekstitiedostona, johon oppija voi halutessaan tehdä muistiinpanoja lukemastaan tekstistä. Oppija voi käyttää ulkoisia tikapuita niin pitkään kuin haluaa ja tarvitsee. Ajan myötä ne voivat tehdä itsensä tarpeettomiksi samalla tavalla kuin ensimmäisen polkupyörän apupyörät.

Teksteissä näkyy se miten pojat ovat vähitellen alkaneet käyttää mallin kohtia miettiessään tekstiä jota lukevat. Työskentelyn myötä he ovat alkaneet vähitellen etsimään vastauksia sellaisiin kysymyksiin, joita he eivät keksineet työskentelyn alussa, ja nykyään jopa ilman mallia. He ovat alkaneet siis vähitellen miettiä että millaisiin kysymyksiin teksteistä saa vastauksia, esimerkiksi metronomi: tässähän on ne metronomin keksimiseen johtaneet tekijät!

Kokemus on osoittanut, että aikuisten itsestään selvinä pitämät asiayhteydet eivät tule ymmärretyiksi, jos oppijalla ei ole kokemusta asiateksteistä ja niiden tyypillisistä tavoista ilmaista asioita. Esimerkiksi kun puhuttiin, että jollakin tarkoitetaan jotain, nuoret luulivat, että kysytään mikä sen asian tarkoitus on. Aikuinen etsii määritelmää, kun tarkoitetaan jotain.

Kummallakin pojalla huomaa äänensävyistä, että aktiivisen toimijan ote lukemiseen vahvistunut. Esko valkoinen keppiä koskevan esitelmänsä alusta lähtien itse ja etsi internetistä tietoa sitä varten. Alekski spontaani ja aktiivinen ääneen miettiminen on lisääntynyt, ilman että olisin käskennyt miettiä ääneen, ja se kertoo siitä, että hän on lukiessaan aktiivinen toimija. Nykyään pojat myös lukevat tekstit itse, minä en enää lue niitä heille, sekin on tärkeä askel toimijuutta kohti.

Nuorten kanssa työskennellessä emotionaalinen kokemus on ollut voimakas: olen päässyt aistimaan hoksaamisen iloa, mikä on ollut kannustavaa. Nuoren ihmisen hoksaamisen ilo, minusta on hienoa päästä seuraamaan sellaista! On myös ollut kiva seurata nuorten pyrkimystä linkittää lukemaansa omiin kokemuksiinsa.

Tärkeää onkin, että käsiteltävät tekstit mahdollisimman usein koskettavat nuoren omia kiinnostuksia. Muita tekstejä voi ottaa sitten kun tuttuja teemoja on ollut riittävästi. Silloin lukemisen kiinnostus ja uteliaisuus voi herätä sellaisiakin tekstejä kohtaan, joita lukija ei ensimmäisenä itse valitsisi luettavakseen.

On aika yksilöllistä, miten laajasti nuori alkaa sitä jäsentelymallia hyödyntää. Nuoren on hyvä tutustua malliin ja hän itse voi päättää, millaisissa yhteyksissä haluaa sitä käyttää. En tee enää kovin radikaaleja muutoksia, vaan testaan tätä kokemusta, jota olen kerännyt. Seuraavan tutkimushenkilön kanssa lähdän käyttämään sitä mallia siinä muodossa kuin se nyt on.

Olen kehittänyt mallia nuorten tarpeiden ehdoilla: olemme kohokuvioitten ja kellotaulun kautta päätyneet sellaiseen muotoon, joka on sokealle nuorelle helposti saatavilla tietokoneessa eli ympäristössä jota hän päivittäin käyttää ja johon voi suoraan tehdä muistiinpanoja. Kosketeltavia kuvia käytettiin aluksi, kun yritettiin hyödyntää monia aistikanavia. Nyt toimitaan sokean ihmisen logiikalla.

Oma käsitykseni sokeudesta on muuttunut sillä tavalla, että ajattelen nyt sokean näkevän omalla tavallaan. Asioita voi nähdä myös koskettaen. Minulle vammaisuus on muuttunut arkiseksi, se on osa elämää, ehkä erilaista kuin minun, ja ihan tavallista elämää.